

แนวทางการพัฒนาโครงสร้างศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย
หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา มุ่งสู่ความเป็นเลิศ

โดย

พันเอก โดมศักดิ์ คำใสแสง
รองผู้อำนวยการ สำนักวางแผนการฝึกพร้อมและผสม
กรมยุทธการทหาร

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 61
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2561 - 2562

หนังสือรับรอง

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ได้อนุมัติให้เอกสารวิจัยส่วนบุคคล เรื่อง “แนวทางการพัฒนาโครงสร้าง ศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา มุ่งสู่ความเป็นเลิศ” ลักษณะวิชา การทหาร ของ พันเอก โดมศักดิ์ คำใสแสง เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 61 ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2561 – 2562

พลโท

(ขจรฤทธิ์ นิลกำแหง)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

บทคัดย่อ

เรื่อง แนวทางการพัฒนาโครงสร้าง ศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนามุ่งสู่ความเป็นเลิศ

ลักษณะวิชา การทหาร

ผู้วิจัย พันเอก โดมศักดิ์ คำใสแสง **หลักสูตร** วปอ. รุ่นที่ 61

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1. เพื่อศึกษาบทบาท ภารกิจ โครงสร้าง ศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนาในปัจจุบัน (ศฝก.นทพ.) 2. เพื่อศึกษาปัญหาและความเหมาะสมในการปรับเปลี่ยนบทบาท ภารกิจ โครงสร้างศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา และ 3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาบทบาท ภารกิจ โครงสร้าง ศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา มุ่งสู่ความเป็นเลิศ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเก็บข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องของหน่วย และทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้นำในระดับต่าง ๆ จำนวน 8 คน และนำมาทำการวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า บทบาท ภารกิจ และโครงสร้างของ ศฝก.นทพ. มีหน้าที่ในการจัดทำหลักสูตรการดำเนินการศึกษา และฝึกอบรมให้แก่บุคคลภายในกองทัพไทย ส่วนราชการอื่น และประชาชนให้มีความรู้ในเรื่องการค้นหา และช่วยชีวิตรวมถึงการช่วยเหลือบรรเทาสาธารณภัยที่มีมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับในระดับสากล ต้องพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ทักษะ เทคนิคการเป็นครู พร้อมทั้งจะถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการบรรเทาสาธารณภัยที่เกิดขึ้น สามารถร่วมการฝึกฝนและพัฒนาองค์ความรู้ต่างๆ จากหน่วยอื่นทั้งในระดับชาติและระดับอาเซียน ควรพัฒนาปรับปรุงบทบาทตามสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเพื่อผลักดันให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และมุ่งสู่ความเป็นเลิศสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ ภารกิจ และโครงสร้างที่มีอยู่ และแนวทางการพัฒนาบทบาท ภารกิจ โครงสร้างศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนามุ่งสู่ความเป็นเลิศ พบว่า ปัจจัยที่สำคัญในการขับเคลื่อน 5 ประการ คือ การพัฒนาบทบาทของผู้นำองค์กร การพัฒนาบุคลากร การพัฒนาแนวทางการบูรณาการทำงาน แนวทางในการพัฒนางานด้านการสนับสนุน และแนวทางการพัฒนาเอกสารตำรา และคู่มือการปฏิบัติงานให้มีมาตรฐาน มีข้อเสนอแนะคือ ควรปรับปรุงวิสัยทัศน์ให้เหมาะสมกับโครงสร้างและภารกิจของหน่วย พร้อมกับเลือกสรรผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ องค์ความรู้ที่ทันสมัย มีภาวะผู้นำเป็นที่ยอมรับ สอดคล้องกับความคาดหวังของกองทัพไทย ส่งเสริมและพัฒนา ศฝก.นทพ. ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ศึกษา อบรม จัดการฝึก และสนับสนุนการฝึกที่ทันสมัย และสอดคล้องกับสถานการณ์ภัยพิบัติที่เกิดขึ้น พัฒนาสมรรถนะของบุคลากรทุกระดับ รวมทั้งเครื่องมือ ตำรา คู่มือการปฏิบัติงานด้านการบรรเทาสาธารณภัย หลักนิยมที่มีมาตรฐานสากล

Abstract

Title The excellence approach of the Project Development of Disaster Relief Training Center

Field Military

Name Col. Domsak Kamsaisang **Couse** NDC **Class** 61

This research has 3 objectives are 1. To study the role, mission, structure of The Disaster Relief Training Center, Armed Forces Development Command. 2. To study the problems and appropriate for changing roles, mission, structure of The Disaster Relief Training Center, Armed Forces Development Command. 3. To provide guidance on role development, mission, structure of The Disaster Relief Training Center, Armed Forces Development Command to strive for excellence. The research method is qualitative research by data were collected relevant documents of the unit from 8 key informants who were leaders in different levels and In-depth interviews data analysis uses interpretations from qualitative data. **Research Result** In currently, the results of the structural role of DRTC (The Disaster Relief Training Center) was founded the role of the mission and structure of DRTC have the duty to create an operational education and training for people within the Royal Thai Armed Forces, other government agencies and the public to have knowledge of search and rescue including disaster relief assistance that is standard and acceptable is internationally recognized also have to development human, knowledge, skills, and techniques to be a teacher and ready to convey the knowledge of disaster relief that occurred. Including being able to participate in training and develop knowledge from other units both at the national and Asian levels which is the goal that the DRTC must comply under the existing structure. The study of problems and suitability in changing role of structure of DRTC was founded that the role should be improved. According to the current problems in order to drive for maximum efficiency and strive for excellence consistent with the existing vision, mission, and structure the study of the development of mission roles structure of The Disaster Relief Training Center, Armed Forces Development Command strive for excellence found that the

factors 5 important points Is to develop the role of corporate leaders Personnel Development Develop work integration guidelines for developing work in support and guidelines develop textbooks and standard operating manual. The suggestion is the vision should be improved to suit the structure and mission of the unit. Along with selecting executives with vision Modern knowledge Have recognized leadership In line with the expectations of the Thai Armed Forces Promote and develop of DRTC To be a source of learning, education, training, management and support of modern training And in line with the disaster situation that occurred Develop the capacity of personnel at all levels Including tools, textbooks, disaster relief operations manual doctrine with international standards.

คำนำ

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาโครงสร้าง ศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา มุ่งสู่ความเป็นเลิศ” มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย 3 ประการ คือ เพื่อศึกษาบทบาทภารกิจ โครงสร้าง ศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนาในปัจจุบัน เพื่อศึกษาปัญหาและความเหมาะสมในการปรับเปลี่ยนบทบาท ภารกิจ โครงสร้างศูนย์ฝึกบรรเทา สาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา มุ่งสู่ความเป็นเลิศ

การศึกษาครั้งนี้ ทำให้ทราบถึงสภาพปัญหาและความเหมาะสมในการปรับเปลี่ยนบทบาท ภารกิจ โครงสร้าง ศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา และได้ข้อเสนอแนะทางการพัฒนาบทบาท ภารกิจ โครงสร้าง ศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัยที่เป็นประโยชน์ต่อกองทัพบกไทย ประเทศไทย และในระดับภูมิภาคต่อไป

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความอนุเคราะห์จากผู้ให้ข้อมูลหลักหลายท่าน จึงขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้ และขอขอบคุณคณาจารย์วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรทุกท่าน ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำที่สำคัญด้วยดีตลอดมา ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า เอกสารวิจัยฉบับนี้ จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้องกับการฝึกบรรเทาสาธารณภัย ทั้งในระดับหน่วยปฏิบัติ จากเหล่าทัพ กองทัพบก รวมทั้งจากหน่วยอื่นทั้งในระดับชาติ และระดับอาเซียนต่อไป

พันเอก

(โตมศักดิ์ คำใสแสง)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 61

ผู้วิจัย

กิตติกรรมประกาศ

เอกสารวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงลงได้ เนื่องด้วยบุคลากรที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย ทั้งในส่วนของสำนักวางแผนการฝึกพร้อมและผสม กรมยุทธการทหาร ที่ผู้วิจัยเป็น รองผู้อำนวยการสำนัก อยู่ในขณะศึกษา รวมทั้งเจ้าหน้าที่ศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ตลอดจนคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ของวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พลโท ภาณุศิลป์ กลั่นเสนาะ พลเรือโท ศุภเศรษฐ์ ศิริสังข์ไชย และ พลตรี ชำนาญ ช้างสาต ที่เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา รวมทั้ง พลตรี ธิติชัย เทียนทอง รองเจ้ากรมยุทธการทหาร ในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิ ที่กรุณาตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่อง ให้ข้อคิดเห็นให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ทำให้เอกสารวิจัยฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

สำหรับในส่วนข้อมูลปฐมภูมินั้น ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้ให้สัมภาษณ์ทุกท่าน ทั้งในกรมยุทธการทหาร กรมกิจการพลเรือน หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา และศูนย์บรรเทาสาธารณภัย กองบัญชาการกองทัพไทย ซึ่งล้วนเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์และมีหน้าที่โดยตรงในการฝึกและปฏิบัติงานในการบรรเทา สาธารณภัย และการจัดหน่วย ที่กรุณาให้ข้อมูลเชิงลึกและแลกเปลี่ยนข้อมูล ทำให้เอกสารวิจัยฉบับนี้มีเนื้อหาที่สอดคล้องกับความเป็นจริง และผลการวิจัยที่ได้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างแท้จริง

นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณสมาชิกในครอบครัวของข้าพเจ้าทุกคน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้วิจัยมีพลังใจสามารถดำเนินการวิจัยจนเสร็จสิ้นสมบูรณ์ อย่างไรก็ตามหากเอกสารวิจัยฉบับนี้มีข้อบกพร่อง หรือมีข้อผิดพลาดประการใด ผู้วิจัยขอน้อมรับไว้เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขและพัฒนาการเขียนเอกสารวิจัยในอนาคตต่อไป

พันเอก

(โตมศักดิ์ คำใสแสง)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 61

ผู้วิจัย

สารบัญ

หน้า	
บทคัดย่อ	ก
Abstract	ข
คำนำ	ง
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญแผนภาพ	ณ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	3
วิธีดำเนินการวิจัย	4
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	6
คำจำกัดความ	6
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
ทฤษฎี และแนวคิดการบริหารจัดการองค์กรสู่ความเป็นเลิศ	8
ทฤษฎีและแนวคิดผู้นำองค์กร	11
แนวคิดการบริหารงานแบบบูรณาการ	12
ยุทธศาสตร์ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบรรเทาภัยพิบัติ	14
บทบาทของกองทัพไทยด้านการบรรเทาภัยพิบัติ	27
กรอบแนวคิดของการวิจัย	50
สรุป	51
บทที่ 3 บทบาทและปัญหาของศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย	
หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา	53
บทบาท ภารกิจ โครงสร้างของ ศฝภ.นทพ.	53
บทบาท ภารกิจ โครงสร้างของ ศฝภ. ประเทศสิงคโปร์	57

การวิเคราะห์เปรียบเทียบโครงสร้างการจัดของ ศฝภ.นทพ. และ ศฝภ. ประเทศสิงคโปร์	62
แนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิ	64
สรุป	66

สารบัญ (ต่อ)

หน้า	
บทที่ 4 แนวทางการพัฒนาโครงสร้างศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย	
หน่วยบัญชาการทหารพัฒนามุ่งสู่ความเป็นเลิศ	67
การวิเคราะห์ผลการศึกษาบทบาท ภารกิจ โครงสร้าง ของศูนย์ฝึกบรรเทา สาธารณภัยในปัจจุบัน	67
วิเคราะห์ผลการศึกษาปัญหาและความเหมาะสมในการปรับเปลี่ยนบทบาท ภารกิจ โครงสร้างศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา	68
วิเคราะห์แนวทางการพัฒนาบทบาท ภารกิจ โครงสร้างศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา มุ่งสู่ความเป็นเลิศ	71
สรุป	75
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	78
สรุป	78
ข้อเสนอแนะ	81
บรรณานุกรม	82
ประวัติย่อผู้วิจัย	85

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2- 1	ตารางการจัดการสาธารณสุขในประเทศไทย ระดับ 1- 4	44

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
2 - 1	โครงสร้างส่วนงาน สปฉ.	22
2 - 2	แผนผังสรุปความเชื่อมโยงของสถานการณ์ภัย 4 ระดับ และ การปฏิบัติร่วมระหว่างหน่วยพลเรือนและทหาร	30
2-3	วงจรการบริหารจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย	32
2-4	การแบ่งช่วงเวลาในการให้ความช่วยเหลือประชาชน เมื่อเกิดภัยพิบัติ (HADR Phasing)	32
2 - 5	กระบวนการให้ความช่วยเหลือ เมื่อเกิดสถานการณ์ภัยพิบัติ	37
2 - 6	ตัวอย่างกลไกการประสานงาน ระหว่างพลเรือน ทหาร องค์กรและ หน่วยงานต่างๆ ในการให้ความช่วยเหลือ/บรรเทาทุกข์ เมื่อเกิด สถานการณ์ภัยพิบัติ	39
2 - 7	แผนผังความเชื่อมโยงการปฏิบัติร่วมกับหน่วยงานต่างๆ	46
2 - 8	โครงสร้างกองบัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ / ศูนย์บัญชาการเหตุการณ์	48
3-1	ผังการจัด ศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กองบัญชาการกองทัพไทย	56
3 - 2	ผังการจัดโครงสร้างของศูนย์ประสานงานด้าน HADR ในระดับภูมิภาค (RegionalHADRCoordinationCentre:RHCC)	59
3 - 3	กองทัพมิตรประเทศในการประสานงานด้าน HADR	61

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันกองทัพไทยถือเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการภัยพิบัติและบรรเทาสาธารณภัย ทั้งในระดับชาติและภูมิภาค ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากแนวคิดเชิงยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศของกระทรวงกลาโหม ได้กำหนดให้หน่วยทหารมีขีดความสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการรักษาผลประโยชน์ของชาติ รักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ พัฒนาประเทศ ช่วยเหลือประชาชน และสนับสนุนรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาที่สำคัญในรูปแบบต่างๆ ในกรอบการปฏิบัติการทางทหารนอกเหนือจากสงคราม และพร้อมที่จะเผชิญกับภัยคุกคามทุกรูปแบบ ภายใต้หลักการจัดหน่วยในโครงสร้างกำลังในเรื่องหลักการแบ่งแยกงานที่ไม่มี ความซ้ำซ้อน มีการกำหนดหน้าที่ในการควบคุมสั่งการให้กำลังพลในหน่วยปฏิบัติงานตามภารกิจให้สำเร็จ รวมไปถึงหลักการประสานงานในการกำหนดความสัมพันธ์ของหน่วยรองที่จะต้องปฏิบัติงานร่วมกันอย่างชัดเจน เพื่อป้องกันความขัดแย้งอันนำไปสู่กระบวนการจัดหน่วย เพื่อปฏิบัติการกิจ พันธกิจ และหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตาม แม้กองทัพไทยจะมีความชัดเจนในด้านของการจัดโครงสร้างของหน่วย และแบ่งมอบหน้าที่ในการปฏิบัติการกิจได้อย่างชัดเจนดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น แต่ปัญหาการจัดการภัยพิบัติของประเทศไทยเป็นการดำเนินการในลักษณะตั้งรับ และจากการศึกษารายละเอียดในเอกสารบทสรุปเชิงนโยบาย (TRF Policy Brief) ของสำนักงานกองทุนวิจัย (นฤกมล จันทร์จิราวุฒิกุล, 2555 : 1) รวมทั้ง ข้อมูลเอกสารวิจัยของ ทวีดา กมลเวช (ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์, 2555 : 24) ยังพบว่า การจัดการภัยพิบัติทำแบบเฉพาะกิจในภาวะฉุกเฉินและเป็นการแก้ไขปัญหาที่ปลายเหตุ ที่เป็นเช่นนั้นเพราะ การช่วยเหลือมักจะทำหลังจากการเกิดภัยพิบัติ รวมถึงการช่วยเหลือฟื้นฟูบูรณะพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบยังเป็นการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าเท่านั้น อีกทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการภัยพิบัติในแต่ละด้าน ไม่ว่าจะเป็นอุทกภัย โคลนถล่ม ฯลฯ ยังขาดประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ และมาตรฐานการปฏิบัติ ตามหลักสากล (Standard Operating Procedures : SOP) หรือมีความรู้เพียงในระดับหน่วยงานของตนเองเท่านั้น อันส่งผลให้ผู้ประสบภัยได้รับความช่วยเหลืออย่างล่าช้า และไม่ทั่วถึงจนเกิดความสูญเสียชีวิต และทรัพย์สินจำนวนมาก

กองทัพไทย มีหลักการกระบวนการจัดการองค์การทางทหารโดยการกำหนดอำนาจหน้าที่ กำหนดผู้มีอำนาจในการควบคุมสั่งการให้กำลังพลในหน่วยปฏิบัติงานตามภารกิจให้สำเร็จ รวมไปถึงหลักการประสานงาน ในการกำหนดความสัมพันธ์ของหน่วยรองที่จะต้องปฏิบัติงานร่วมกันอย่างแนบชิด ไม่ขัดแย้งกัน ซึ่งลักษณะการจัดองค์กรของกองทัพดังกล่าว จึงเป็นข้อได้เปรียบกว่าองค์กรอื่น แต่เนื่องจากภารกิจด้านการจัดการภัยพิบัตินั้น ยังมิได้ถูกกำหนดเป็นหลักปฏิบัติทางทหารของกองทัพไทยอย่างชัดเจน ทำให้การปฏิบัติเป็นไปภายใต้กรอบที่ถูกต้องตามกฎหมาย

หากพิจารณาถึงการปฏิบัติการทางทหารที่เกี่ยวข้องกับภัยพิบัติทางธรรมชาติที่ผ่านมา บทบาทของทหารยังคงเน้นไปที่การให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ประสบภัยในกรณีต่างๆ ในลักษณะของการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าหรือเชิงรับตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ดังนั้นหากกองทัพไทยจะพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติการบรรเทาสาธารณภัยเพื่อแสดงบทบาทตามกฎหมายในฐานะหน่วยงานสนับสนุนที่มีมาตรฐานด้านการป้องกัน ลดผลกระทบ และเตรียมความพร้อมในการรองรับสถานการณ์ที่คาดว่าจะเกิดผลกระทบของภัยพิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถปฏิบัติการต่อสถานการณ์วิกฤตต่างๆ ที่เกิดจากภัยพิบัติในพื้นที่ที่เหตุเกิด เพื่อขจัดหรือลดผลกระทบ และ ความรุนแรงของภัยพิบัติ ด้วยการช่วยชีวิต ป้องกันอันตราย และความสูญเสียต่างๆ โดยระดมทรัพยากรที่มีอยู่เข้าช่วยเหลือผู้ประสบภัยโดยเร็วที่สุด อีกทั้งความช่วยเหลือต่างๆ จะต้องสนองตอบต่อความต้องการของผู้ประสบภัยอย่างแท้จริง

มาตรการดังกล่าวข้างต้น กองทัพไทยในฐานะหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย ในด้านการป้องกันดูแลพื้นที่ที่รับผิดชอบ ด้านการอพยพ ด้านการฟื้นฟู ซึ่งจากการปฏิบัติหลายๆ เหตุการณ์ในการช่วยเหลือบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพไทย ได้มีการจัดตั้งศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพไทย (ศบภ.ทท.) ขึ้น และมีศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา (ศฝภ.นทพ.) เป็นหน่วยที่มีภารกิจหน้าที่ดำเนินการจัดการศึกษาและฝึกอบรมความรู้ด้านการบรรเทาสาธารณภัย การค้นหาและช่วยชีวิต ในการช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นเมื่อเกิดภัยพิบัติต่างๆ ให้กับกำลังพลของกองทัพไทย ส่วนราชการอื่น และประชาชนทั่วไป รวมถึงพัฒนาบุคลากรและผลิตครูด้านการบรรเทาสาธารณภัยที่มีทักษะความชำนาญและได้มาตรฐาน ตลอดจนการวิจัย ปรับปรุง พัฒนาการฝึก และการปฏิบัติงานด้านการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพไทยให้มีความทันสมัย

แม้กองทัพไทย จะมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในด้านการบรรเทาสาธารณภัยขึ้นมารองรับภารกิจในการรักษาผลประโยชน์ของชาติแล้วก็ตาม ซึ่งจากข้อมูลการรายงานสรุปการประชุมปฏิบัติการความมั่นคง 1/55 เรื่อง มุมมองของกองทัพต่อการจัดการมหุ้ทกภัย 2554 (พิริยะ การะเจติย์, 2555) ยังพบปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานในหลายๆ ประการ ทั้งด้านการรายงานเหตุการณ์ไม่ทันต่อการแก้ไขปัญหา ไม่มีศูนย์บรรเทาภัยพิบัติส่วนหน้า (ศบภ.สน.) และ ศบภ. ในพื้นที่ เพื่อกระจายความรับผิดชอบในลักษณะ “หนึ่งหน่วยงาน หนึ่งพื้นที่” และการจัดทำบัญชียานพาหนะ

เครื่องมือ ยุทธศาสตร์ต่างๆ รวมทั้งการวางแผนการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ อีกทั้งการพัฒนาขีดความสามารถในการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อเชื่อมโยงระบบติดตามสถานการณ์ วิเคราะห์ และเตือนภัยไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นต้น

ด้วยภารกิจของ ศฝภ.นทพ. ดังที่ได้กล่าวมา จึงเป็นเสมือนหน่วยงานที่ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือของผู้บังคับบัญชาในการพัฒนาขีดความสามารถของ ศภภ.ทพ. ให้มีความพร้อมและได้รับการยอมรับทั้งในระดับประเทศ และภูมิภาค ในฐานะองค์กรนำในการอำนวยความสะดวกเพื่อภารกิจด้านการบรรเทาภัยพิบัติ ซึ่งถือเป็นความมั่นคงของชาติอย่างหนึ่ง จากการศึกษาเอกสารวิจัยของ นาวาอากาศเอก กานต์ชนก หันหาบุญ (2560 : บทคัดย่อ) นักศึกษา วปอ. รุ่นที่ 60 เรื่อง แนวทางการบูรณาการฝึกซ้อม/ผสมด้านการบรรเทาภัยพิบัติของ บก.ทพ. พบว่า ในการฝึกซ้อมของ ศฝภ.นทพ. ยังมีปัญหาทั้งด้านการบริหารเชิงบูรณาการ เชิงหน้าที่ และการใช้ทรัพยากรร่วมกัน

ซึ่งปัญหาดังกล่าวมีผลต่อความเป็นสากล และองค์กรนำในด้านการบรรเทาสาธารณภัย จึงมีความจำเป็นอย่างมากต่อการพิจารณาทบทวนปรับปรุงโครงสร้างให้มีความเหมาะสมและสามารถปฏิบัติภารกิจต่างๆ ได้อย่างสมบูรณ์ รวดเร็ว ทันต่อสถานการณ์ มีเอกภาพในการบังคับบัญชา สายการบังคับบัญชาที่สั้นเพื่อความคล่องตัว อันนำไปสู่การเตรียมความพร้อมในการรองรับสถานการณ์ที่คาดว่าจะเกิดผลกระทบของภัยพิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถปฏิบัติภารกิจต่อสถานการณ์วิกฤติต่างๆ ที่เกิดจากภัยพิบัติในทันทีที่เหตุเกิด เพื่อขจัดหรือลดผลกระทบและความรุนแรงของภัยพิบัติด้วยการช่วยชีวิต ป้องกันอันตราย และความสูญเสียต่างๆ โดยระดมทรัพยากรที่มีอยู่เข้าช่วยเหลือผู้ประสบภัยโดยเร็วที่สุด อีกทั้งความช่วยเหลือต่างๆ จะต้องสนองตอบต่อความต้องการของผู้ประสบภัยอย่างแท้จริง นอกจากนี้ พลเอก พรพิพัฒน์ เบญจศรี ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ท่านได้มีดำริที่จะพัฒนาปรับปรุงโครงสร้างของหน่วยให้มีความเป็นเลิศ จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาว่า บทบาท ภารกิจ โครงสร้างในปัจจุบันศูนย์ฝึกบรรเทาภัยพิบัติ หน่วยบัญชาการทหารพัฒนาเป็นอย่างไร มีปัญหาอะไรบ้าง และความเหมาะสมในการปรับปรุงบทบาท ภารกิจ และโครงสร้าง ควรเป็นอย่างไร ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่า การวิจัยครั้งนี้มีความสำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่งต่อการเสนอแนวคิดที่เหมาะสมต่อการพัฒนาหน่วยงานหรือองค์กรให้ทันต่อยุคสมัย และบทบาทภารกิจที่ปรับเปลี่ยนไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาท ภารกิจ โครงสร้าง ศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ในปัจจุบัน

2. เพื่อศึกษาปัญหาและความเหมาะสมในการปรับเปลี่ยนบทบาท ภารกิจ โครงสร้าง ศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาบทบาท ภารกิจ โครงสร้าง ศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา มุ่งสู่ความเป็นเลิศ

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการวิจัยออกเป็น 3 ส่วน คือ ขอบเขตเนื้อหา ขอบเขตแหล่งข้อมูล (พื้นที่และผู้ให้ข้อมูลหลัก) ขอบเขตระยะเวลาในการศึกษา

1. ขอบเขตเนื้อหา

ศึกษาเฉพาะเรื่องการพัฒนาโครงสร้างศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา เพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศ ที่ได้จากการศึกษาหนังสือ ตำรา วารสาร บทความ วิทยานิพนธ์ เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ รายงานผลการวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปรับโครงสร้าง ศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ได้แก่ บทบาท ภารกิจ และโครงสร้าง

2. ขอบเขตแหล่งข้อมูล

โดยผู้วิจัยแบ่งแหล่งข้อมูลออกเป็น 2 ประเภท คือ พื้นที่ศึกษา และผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งแหล่งข้อมูลพื้นที่ ผู้วิจัยศึกษาเฉพาะในบริบทและโครงสร้างของกองทัพไทย สำหรับแหล่งผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ประกอบด้วย ผู้อำนวยการ ศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ผู้อำนวยการกองการจัด สำนักนโยบายและแผน กรมยุทธการทหาร ผู้อำนวยการกองปฏิบัติการทางทหารที่ไม่ใช่สงคราม สำนักปฏิบัติการ กรมยุทธการทหาร ผู้บังคับบัญชา ที่รับผิดชอบเกี่ยวกับศูนย์บรรเทาภัยพิบัติ กองบัญชาการกองทัพไทย ผู้อำนวยการกองบรรเทาสาธารณภัย สำนักงานปฏิบัติการกิจการพลเรือน กรมกิจการพลเรือนทหาร และเจ้าหน้าที่ฝ่ายอำนวยการในศูนย์บรรเทาสาธารณภัย กองบัญชาการกองทัพไทย เจ้าหน้าที่กองยุทธการหน่วยบัญชาการทหารพัฒนาและศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา รวมทั้งสิ้น 8 ท่าน

3. ขอบเขตระยะเวลา

ระหว่าง ต.ค.61 – พ.ค.62

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัย การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการศึกษาวិเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง (Document Analysis) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 8 ท่าน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ผู้อำนวยการกองการจัด สำนักนโยบายและแผนกรมยุทธการทหาร ผู้อำนวยการกองปฏิบัติการทางทหารที่ไม่ใช่สงคราม สำนักปฏิบัติการกรมยุทธการทหาร ผู้บังคับบัญชาที่รับผิดชอบเกี่ยวกับศูนย์บรรเทาภัยพิบัติ กองบัญชาการกองทัพไทย ผู้อำนวยการ กองบรรเทาสาธารณภัย สำนักปฏิบัติการกิจการพลเรือน กรมกิจการพลเรือนทหาร และเจ้าหน้าที่ฝ่ายอำนวยการในศูนย์บรรเทาสาธารณภัย กองบัญชาการกองทัพไทยและศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (Measures)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) โดยแบ่งการเก็บข้อมูล 3 ตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 เพื่อศึกษาบทบาท ภารกิจ โครงสร้าง ศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ในปัจจุบัน

ขั้นตอนที่ 2 เพื่อศึกษาปัญหาและความเหมาะสมในการปรับเปลี่ยนบทบาท ภารกิจ โครงสร้าง ศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

ขั้นตอนที่ 3 เพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาบทบาท ภารกิจ โครงสร้าง ศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา มุ่งสู่ความเป็นเลิศ

จากการเก็บข้อมูล แบ่งเป็นประเด็นในการสัมภาษณ์ ดังนี้

การสัมภาษณ์เชิงเจาะลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) โดยมีแนวคำถามหลัก ได้แก่

1. บทบาท ภารกิจ โครงสร้าง ศูนย์ฝึกบรรเทาภัยพิบัติ หน่วยบัญชาการทหารพัฒนาในปัจจุบันเป็นอย่างไร

2. ปัญหาและความเหมาะสมในการปรับเปลี่ยนบทบาท ภารกิจ โครงสร้าง ศูนย์ฝึกบรรเทาภัยพิบัติ หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา มีอะไรบ้าง

3. ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาบทบาท ภารกิจ โครงสร้าง ศูนย์ฝึกบรรเทาภัยพิบัติ หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา มุ่งสู่ความเป็นเลิศ เป็นอย่างไร

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยทำการจดบันทึกข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และการบันทึกเสียงข้อมูลที่ได้มาจกสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลัก การตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยทำการตรวจสอบข้อมูลแบบ Triangulation (เป็นการตรวจสอบสามเส้า ด้านข้อมูลโดยพิจารณาแหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคลที่แตกต่างกัน คือถ้าข้อมูลต่างเวลากันจะเหมือนกันหรือไม่ ถ้าข้อมูลต่างสถานที่จะเหมือนกันหรือไม่ และถ้าบุคคลผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไป ข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่ และการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ กันเพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน เช่น ใช้วิธีสังเกตควบคู่ไปกับการซักถาม รวมทั้งผู้วิจัยตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูลในระหว่างการสัมภาษณ์และหลังการสัมภาษณ์)

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยฉบับนี้ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis) ด้วยการจัดเตรียมข้อมูลเพื่อให้สามารถนำไปวิเคราะห์ได้ง่ายขึ้น เช่น การจำแนกหมวดหมู่ของข้อมูลให้เป็นระบบ การตรวจสอบข้อมูลที่ได้มาจากการเก็บรวบรวมข้อมูลทุกข้อมูคือ จากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และแนวคิดทฤษฎี ข้อมูลปฐมภูมิ คือจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผู้ให้ข้อมูลหลัก การสนทนากลุ่ม และการตีความที่เป็นประเด็นการศึกษาตามที่ระบุไว้ในวัตถุประสงค์ แล้วใช้การพรรณนาความในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว

4. ขั้นตอนของการวิจัย

การวิจัย แนวทางการพัฒนาโครงสร้างศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา มุ่งสู่ความเป็นเลิศ มีขั้นตอนการวิจัยดังนี้

4.1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary Analysis) เพื่อกำหนดเป็นแนวทางในการศึกษาแนวทางของเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูล

4.2 คัดเลือกพื้นที่ที่จะใช้ทำการศึกษา คือ พื้นที่กองบัญชาการกองทัพไทย

4.3 คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)

4.4 สร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล (Research Instruments) เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยใช้วิธีการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity)

4.5 เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data Collection) ด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผู้ให้ข้อมูลหลัก ในกองบัญชาการกองทัพไทย

4.6 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data Analysis) ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้มาจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ เพื่อสรุป และสังเคราะห์ผลการศึกษิตตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

4.7 สร้างและจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนาบทบาท ภารกิจ โครงสร้าง ศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา มุ่งสู่ความเป็นเลิศ

4.8 จัดทำเป็นรายงาน (Report) โดยกำหนดขั้นตอนการวิจัยและระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย ตามขั้นตอนที่กำหนด

4.9 พิจารณาเสนอแนะเชิงนโยบายต่อการพัฒนาบทบาท ภารกิจ โครงสร้าง ศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา มุ่งสู่ความเป็นเลิศ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงบทบาท ภารกิจ โครงสร้าง ศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ในปัจจุบัน
2. ทำให้ทราบถึงปัญหาและความเหมาะสมในการปรับเปลี่ยนบทบาท ภารกิจ โครงสร้าง ศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา
3. ผลการวิจัยจะทำให้ บก.ทท. ได้แนวทางการพัฒนาบทบาท ภารกิจ โครงสร้าง ศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา มุ่งสู่ความเป็นเลิศ

คำจำกัดความ

ภารกิจ	หมายถึง	งานหรือหน้าที่ที่สำคัญที่มอบหมายให้กับบุคคลหรือกลุ่มบุคคล โดยเฉพาะงานหรือหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชาที่เกี่ยวข้องศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา
บทบาท	หมายถึง	ภาระที่ต้องรับผิดชอบตามสถานภาพของแต่ละบุคคลหรือหน่วยงาน โดยบุคคลใด มีสถานภาพหรือตำแหน่งอย่างไร ต้องรับผิดชอบตามสถานภาพหรือตำแหน่งของตนที่ได้มา
มุ่งสู่ความเป็นเลิศ	หมายถึง	การบริหารจัดการ ศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหน่วยและนโยบายของผู้บังคับบัญชา โดยใช้กระบวนการอย่างเป็นระบบ และใช้ทรัพยากรตลอดจนเทคนิคต่างๆ อย่างเหมาะสม โดยมีองค์ประกอบ ดังนี้ 1. โครงสร้างองค์กร หมายถึง การควบคุมบังคับบัญชาให้บุคคลหรือกลุ่มคนแสดงพฤติกรรมในการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์

ที่องค์กรกำหนด โดยมีจัดกลุ่มของงานเข้าด้วยกันเป็นหน่วยงาน และยุทธศาสตร์ในการจัดกลุ่มงานจนเกิดเป็นโครงสร้างระบบงานตามลักษณะของศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

2. ภาวะผู้นำ หมายถึง ผู้ที่สามารถจูงใจ โน้มน้าวจิตใจของผู้ใต้บังคับบัญชาในฐานะผู้ตาม และผู้ที่เกี่ยวข้อง มาร่วมกันพัฒนาให้บทบาท ภารกิจของศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย

หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ต้องการ อีกทั้ง มีความสามารถในการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ ความสามารถในการนำ รวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้อื่นมีส่วนร่วมในการวางแผน การสร้างระบบงานในการบรรเทาสาธารณภัย มีประสิทธิภาพสูงสุด

3. การบูรณาการ หมายถึง จัดการเชิงบูรณาการการจัดการฝึกของกองบัญชาการกองทัพไทยเป็นการบริหารจัดการที่ต้องอาศัยการบูรณาการทำงานร่วมกันกับส่วนราชการต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกองค์กร เพื่อให้การบรรเทาภัยพิบัติ นั้น มีประสิทธิภาพ ซึ่งหน่วยงานจะทำหน้าที่ในการบูรณาการได้ ต้องทำหน้าที่เสมือนการบริหารงาน โดยคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้ คือ 3.1 การบูรณาการวัตถุประสงค์และเป้าหมายอย่างเป็นระบบ คำนึงถึงการมองวัตถุประสงค์และเป้าหมายอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ตั้งแต่เริ่มต้น จนถึงสิ้นสุดกิจกรรม 3.2 คิดในภาพรวมทั้งระบบ หาความถูกต้อง ครบถ้วน และสมบูรณ์ 3.3 คิดให้กว้างอย่างสร้างสรรค์ 3.4 เชื่อมโยงทั้งระบบด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ ทุกชนิด (IT)

4. การสนับสนุน หมายถึง กระบวนการในสนับสนุนด้านทรัพยากร (คน เครื่องมือ เทคโนโลยี และการขนส่ง) และองค์ความรู้ต่างๆ

5. กฎหมายที่เกี่ยวข้อง หมายถึง กฎหมายที่สนับสนุนหรือเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานในกองบัญชาการกองทัพไทย และส่วนที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาโครงสร้างศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา มุ่งสู่ความเป็นเลิศ” ในครั้งนี้ ได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากหนังสือ ตำรา บทความ เอกสารและงานวิจัยต่างๆ ดังนี้

1. ทฤษฎีและแนวคิดการบริหารจัดการองค์กรสู่ความเป็นเลิศ
2. ทฤษฎี และแนวคิดผู้นำองค์กร
3. ทฤษฎี และแนวคิดการบริหารงานแบบบูรณาการ
4. ยุทธศาสตร์และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบรรเทาภัยพิบัติ
5. การเตรียมกำลังเพื่อการบรรเทาสาธารณภัย
6. บทบาทของกองทัพไทยด้านการบรรเทาภัยพิบัติ
7. กรอบแนวคิดของการวิจัย
8. สรุป

ทฤษฎี และแนวคิดการบริหารจัดการองค์กรสู่ความเป็นเลิศ

1. ความเป็นเลิศในองค์กร

ความหมายของคำว่า ความเป็นเลิศ ตามที่ผู้วิจัยได้ศึกษาจากพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 (2546) สมาน อัครภูมิ (2559 : 2) และ Wikipedia (Wikipedia.org, 2014) การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยสามารถสรุปความหมายของคำว่า “ความเป็นเลิศ” ได้ว่าหมายถึง ความยอดเยี่ยม ความดีงาม ความยิ่งใหญ่ สมบูรณ์แบบ เหนือชั้น มีคุณค่า เป็นต้น ดังนั้นการพัฒนาโครงสร้างศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา เพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศ คือการพัฒนาที่ต้องนำไปสู่ความสมบูรณ์แบบ มีคุณค่าต่อตนเองและส่วนรวม (ประเทศชาติ และประชาชน) ในด้านการบรรเทาสาธารณภัย

2. การบริหารจัดการความเป็นเลิศ

จากความความหมายของความเป็นเลิศดังกล่าวข้างต้น เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการขององค์กร โดยเฉพาะองค์กรของกองบัญชาการกองทัพไทย ด้านการบรรเทาสาธารณภัยนั้น การบริหารจัดการความเป็นเลิศตามที่นักวิชาการแต่ละท่านได้อธิบายไว้ดังนี้

สมาน อัครภูมิ (2559 : 3) ได้ให้แนวคิดไว้ว่า หลักในการบริหารจัดการมี 3 ประการ คือ SMART(รู้ก่อนใคร) AGILE(ฉับไว) และ ALIGNED (เป็นหนึ่งเดียว) โดยหลักทั้ง 3 ประการสามารถอธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

1. SMART(รู้ก่อนใคร) หมายถึง องค์กรที่จะเป็นเลิศมักจะมองเห็นอะไรก่อนใครอื่น ทั้งสภาพปัญหา และโอกาส เพราะในความเป็นจริงทุกสิ่งที่เกิดขึ้นบนโลกนั้น ทุกองค์กรต้องรับรู้และมีข้อมูล แต่ความเข้าใจ ตระหนักรู้ และเห็นโอกาสของแต่ละองค์กรต่างหากที่ไม่เท่ากัน จึงถือว่าสิ่งเหล่านี้ คือ ตัววัดความแตกต่างระหว่างองค์กรปกติทั่วไป กับองค์กรที่มีความเป็นเลิศ

2. AGILE(ฉับไว) หมายถึง ความฉับไวในการตระหนักรู้ และการเห็นโอกาสที่จะเพิ่มอัตราของโอกาสให้แก่องค์กร และยังปรับตัวได้เร็ว ลงมือปฏิบัติได้ก่อน โอกาสที่จะประสบความสำเร็จเหนือคู่แข่งก็ย่อมมีมากกว่า

3. ALIGNED(เป็นหนึ่งเดียว) หมายถึง การสร้างนวัตกรรมหรือการทำสิ่งที่เหนือความคาดหมายของคนอื่น องค์กรจำเป็นต้องเข้าใจค่านิยมใหม่ และการร่วมมือร่วมใจเป็นหนึ่งเดียวกันของบุคลากรในองค์กรทุกคน จึงจะเกิดพลังการขับเคลื่อนองค์กรไปสู่เป้าหมายที่กำหนด

สมาน อัครภูมิ (2559:7) ได้นำเสนอองค์ประกอบของแนวทางสู่ความเป็นเลิศขององค์กรไว้ 5 ประการ คือ 1.ระดับความเป็นเลิศขององค์กร 2.กำหนดค่านิยม หลักการและยุทธศาสตร์สู่ความเป็นเลิศ 3.สร้างความเข้าใจและร่วมใจในการสร้างความเป็นเลิศขององค์กร 4.ลงมือทำ เรียนรู้จากการปฏิบัติ และพัฒนาต่อเนื่อง 5.ยึดโยงความเป็นเลิศกับคุณค่าของการตั้งองค์การ ผลประโยชน์ของทุกฝ่ายและเคารพความต้องการของผู้รับประโยชน์ (ลูกค้า)เสมอ ซึ่งความสำเร็จจะเกิดขึ้นได้ต้องนำองค์ประกอบนี้ไปลงมือ “ทำทันที”

ปีเตอร์ และวอร์เตอร์แมน (Peters and Waterman, 1982 : บทนำ)ได้ทำการศึกษาวิจัยว่าแนวทางการจัดการองค์กรให้เป็นเลิศนั้น ต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ 7 ประการ (7-S) คือ Structure(โครงสร้างการจัดองค์กร) Strategy(ยุทธศาสตร์องค์กร) Systems(ระบบการทำงาน) Style of Management(แนวทางการบริหาร) Skills-Corporate Strengths (ทักษะงาน) Staff (บุคลากร) Shared Values (ค่านิยมร่วมกัน)

พระมหาวิศิต ธีรวิโส และคณะ (2561 :บทนำ) ได้สรุปว่าการสร้างองค์กรอัจฉริยะเพื่อก้าวสู่ความเป็นเลิศตามแนวคิดในปาราทาสูต คือ การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจน มีกระบวนการดำเนินไปสู่เป้าหมายนั้นอย่างเป็นระบบ และประกอบด้วยคุณลักษณะสำคัญพิเศษอย่างน้อย 8 ประการคือ 1. มีการจัดการความรู้และบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์อย่างเป็นระบบ 2. มีการวางระบบการปฏิบัติผ่านกฎ ระเบียบ บุคลากร มีระเบียบวินัย 3. มีความรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ เป็นองค์กรแห่งระเบียบวินัย บุคลากรมีคุณธรรม จริยธรรมมีความรับผิดชอบ 4. มีเสถียรภาพ

มั่นคง เป็นองค์กรแห่งความมั่นคงยั่งยืน บุคลากรมีความมั่นคง 5. มีความเสมอภาค เป็นองค์กรแห่งความเสมอภาค บุคลากรมีความเสมอภาค 6. มีความเป็นเอกภาพเป็นองค์กรแห่งเอกภาพ บุคลากรมีความเป็นเอกภาพ 7. มีการเพิ่มคุณค่าและมูลค่า เป็นองค์กรแห่งประสิทธิภาพ บุคลากรมีประสิทธิภาพในการทำงาน 8. มีการจัดการคนเก่ง เป็นองค์กรแห่งคนคุณภาพ บุคลากรมีคุณภาพ มีสมรรถนะสูง

บุญทิพย์ ลิขิตพงษ์วิทย์ (2560 :บทนำ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยความเป็นเลิศในการบริหารวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข พบว่า ปัจจัยความเป็นเลิศในการบริหารจัดการ ประกอบด้วยด้วย 8 ปัจจัย คือ ภาวะผู้นำ การมุ่งเน้นบุคลากร การมุ่งเน้นการปฏิบัติงาน การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล กระบวนการจัดการเรียนการสอน ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศการวางแผนกลยุทธ์ และการมุ่งเน้นผลลัพธ์การดำเนินงาน

3. ทฤษฎีการบริหาร POSDCoRB Model เพื่อความเป็นเลิศ

ลูเธอร์เฮสกุลิกและลินดอลล์เอฟเออร์วิค (Luther H. Gulick and Lyndall F. Urwick) เขียนไว้ใน Papers on the Science of Administrative : Notes on the Theory of Organization ในปีค.ศ. 1937 (เฉลิมพลวิโรจน์, 2554 : 1226) ได้เสนอแนวคิดในการบริหารองค์กรเพื่อเป็นหลักในการบริหารจัดการองค์กรเพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศมีองค์ประกอบ 7 ประการ คือ

ประการที่ 1 P-Planning หมายถึงการวางแผนได้แก่การจัดวางโครงการและแผนงานต่างๆขึ้นมาไว้ล่วงหน้า

ประการที่ 2 O-Organizing หมายถึงการจัดองค์การได้แก่การแบ่งงานการกำหนดส่วนงานโครงสร้างขององค์การการกำหนดตำแหน่งงานต่างๆพร้อมกับอำนาจหน้าที่

ประการที่ 3 S-Staffing หมายถึงการจัดการเกี่ยวกับตัวบุคคลในองค์กรนับตั้งแต่การจัดอัตรากำลังการสรรหาการคัดเลือกการบรรจุแต่งตั้งบุคคลการเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่งเงินเดือนการโยกย้ายการพัฒนาบุคคลในองค์กรเรื่อยไปจนกระทั่งการให้บุคคลพ้นจากตำแหน่ง

ประการที่ 4 D-Directing หมายถึงการอำนวยการได้แก่การทำหน้าที่ในการตัดสินใจวินิจฉัยสั่งการการออกคำสั่งมอบหมายภารกิจการทำงานไปให้ผู้ใต้บังคับบัญชาหลังจากนั้นต้องใช้ภาวะของการเป็นผู้นำในการกระตุ้นจูงใจคนให้ยอมรับในผู้บริหาร

ประการที่ 5 Co-Coordinating หมายถึงการประสานงานได้แก่การทำหน้าที่ในการประสานกิจกรรมต่างๆที่ได้มีการแบ่งแยกออกไปเป็นงานย่อยๆเพื่อให้ทุกภาคส่วนสามารถทำงานประสานสอดคล้องกันและมุ่งไปสู่เป้าหมายเดียวกัน

ประการที่ 6 R- Reporting หมายถึงการรายงานได้แก่การทำหน้าที่ในการรับฟัง รายงานผลการปฏิบัติงานของบุคคลและหน่วยงานที่เป็นผู้ใต้บังคับบัญชาได้รายงานมา การรายงานถือเป็นมาตรการในการตรวจสอบและควบคุมงานด้วย

ประการที่ 7 B- Budgeting หมายถึงการงบประมาณได้แก่หน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำงบประมาณการจัดทำบัญชีการใช้จ่ายเงินและการตรวจสอบควบคุมด้านการเงินการบัญชีของหน่วยงานนั่นเอง

องค์ประกอบของการบริหารงานทั้ง 7 ประการดังกล่าวข้างต้นสามารถเรียกย่อๆ ได้ว่า POSDCoRB Model ซึ่งถือเป็นเสมือนเครื่องมือสำคัญของการบริหารองค์กรให้ประสบความสำเร็จทั้งในเรื่องการวางแผนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ (Objective) ที่องค์กรต้องการภายใต้ภารกิจ (Mission) ขององค์กรเพื่อกำหนดกิจกรรมที่มีความสอดคล้องกันและตรงตามวัตถุประสงค์ขององค์กรซึ่งจากแนวคิดทฤษฎี POSDCoRB Model นี้ผู้วิจัยได้เลือกนำมาปรับใช้เป็นกรอบในการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทภารกิจโครงสร้างของศฝภ.นทพ. ในฐานะเครื่องมือการบริหารงานเพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศขององค์กรโดยพิจารณาถึงด้านผู้นำบุคคลากรการบูรณาการการทำงาน การสนับสนุนและการบริหารทรัพยากรซึ่งครอบคลุมมิติในการบริหารงานอันเป็นหัวใจสำคัญขององค์กรซึ่งผู้นำจะนำมาประยุกต์ใช้ตั้งแต่การวางแผนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนด นอกจากนี้การจัดองค์กรของศฝภ.นทพ. เป็นการจัดโดยอาศัยโครงสร้างที่แสดงถึงระบบการติดต่อสื่อสารและอำนาจการบังคับบัญชาที่เชื่อมต่อกันระหว่างหน่วยงานกับกลุ่มคนการจัดองค์กรจะนำไปสู่การกำหนดโครงสร้างองค์กรส่วนการบริหารงานบุคคลเป็นการกำหนดนโยบายกฎระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลเพื่อเป็นกรอบในการบริหารส่วนการอำนวยความสะดวกในการบริหารเชิงบูรณาการที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการการทำงานเข้าด้วยกันทั้งในด้านการประสานงานเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นตั้งแต่การวางแผนเรียกว่าการประสานแผนเพื่อให้คนวางรูปแบบการทำงานตามความรู้ความสามารถหรือเรียกว่าเป็นการประสานคนประสานความเข้าใจทางความคิดเพื่อให้กิจกรรมต่างๆ มีความชัดเจนและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

สรุป จากการศึกษาแนวคิดดังกล่าวผู้วิจัยสรุปได้ว่า องค์ประกอบที่สำคัญของความเป็นเลิศในองค์กรนั้น ส่วนใหญ่เป็นเรื่อง โครงสร้าง ค่านิยม/ยุทธศาสตร์ ระบบการทำงาน การบริหารจัดการ การจัดการความรู้ อาจจะมีลักษณะที่แตกต่างกันบ้าง เช่น ภาวะผู้นำ ทักษะในงาน เป้าหมาย ประสิทธิภาพ ค่านิยมร่วม/การบูรณาการ และความมั่นคง ทั้งนี้องค์ประกอบที่นำมาใช้ในการพัฒนาองค์กรสู่ความเป็นเลิศขึ้นอยู่กับคุณลักษณะขององค์กรเป็นสำคัญ สำหรับการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาโครงสร้างศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัยหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษาปัจจัยด้านบทบาท ภารกิจ โครงสร้าง ภาวะผู้นำและการบูรณาการ

ทฤษฎีและแนวคิดผู้นำองค์กร

ผู้นำ (Leader) ถือเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการองค์กรไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยหลักการของการบริหารจัดการประกอบด้วย การกำหนดค่านิยม วิสัยทัศน์ (วัตถุประสงค์ พันธกิจ เป้าหมาย และวาระงานสำคัญ) แก่องค์กรพร้อมทั้งระบุผลลัพธ์สุดท้ายและกลยุทธ์ที่จะมุ่งไปสู่ผลนั้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (กพร.) (มปป. : 12) ซึ่งบทบาทของผู้นำองค์กรที่สำคัญมี 4 บทบาท คือ

1. บทบาทในการชี้นำ (Pathfinding) คือ การกำหนดวิสัยทัศน์ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้รับบริการ และกระตุ้นให้บุคลากรมีความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุวิสัยทัศน์
2. บทบาทในการสร้างความสอดคล้องไปในแนวทางเดียวกัน (Aligning) การคิดค้นระบบงานและเทคนิคบริหารเพื่อใช้ในการปฏิบัติงานมุ่งสู่วิสัยทัศน์
3. บทบาทในการกระจายอำนาจการตัดสินใจ (Empowering) การสร้างเงื่อนไขเพื่อผลักดันในบุคคลได้ใช้ศักยภาพที่มีอยู่ในการปฏิบัติงานที่มีอยู่อย่างเต็มที่
4. บทบาทในการเป็นแบบอย่างที่ดี (Modeling) ทั้งหลักการในการทำงาน และการประพฤติตนเพื่อสร้างศรัทธาให้กับบุคลากรใช้เป็นแบบอย่าง

นอกจากนี้บุญทิพย์ ลิขิตพงษ์วิทย์ และคณะ (2560 : 125) ได้กล่าวไว้สอดคล้องกันว่า ปัจจัยภาวะผู้นำของการบริหาร เป็นปัจจัยสำคัญอันดับต้น เนื่องจากผู้บริหารต้องมีทิศทางหรือหลักการในการทำงาน และสามารถถ่ายทอดเป็นกิจกรรมหรือการดำเนินงานในเชิงรูปธรรมได้ การสร้างความสุขให้กับผู้ปฏิบัติงานพร้อมไปกับการพัฒนาองค์กร เพื่อเป็นแรงขับเคลื่อนให้ผู้ปฏิบัติสามารถทำงานได้ตรงตามทิศทาง และวัดผลในเชิงคุณภาพอย่างชัดเจน ทั้งนี้เนื่องจากภาวะผู้นำของผู้บริหารมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อทุกปัจจัยในคุณภาพการทำงานและการดำเนินงานของหน่วย และยังมีความสอดคล้องกับการศึกษาของ Masood (2015 : บทนำ) เห็นว่า ภาวะผู้นำ (Leadership) เป็นปัจจัยควบคุมปัจจัยทั้งหมด ผู้นำเป็นผู้ขับเคลื่อนสู่ผลลัพธ์ มีหน้าที่ที่ต้องทำในระดับสูง และผู้นำเป็นปัจจัยที่สำคัญในการดำเนินงานให้บรรลุผลความเป็นเลิศ โดยผู้นำเป็นผู้นำทางกลยุทธ์และกระบวนการต่างๆ ไปสู่การปฏิบัติให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของงานอย่างต่อเนื่อง

สรุป เห็นได้ว่า บทบาทของผู้นำมีส่วนสำคัญยิ่งต่อการบริหารจัดการองค์กรให้บรรลุผลความเป็นเลิศ เนื่องจากผู้นำต้องมีบทบาทในการชี้นำ (PathFinding) บทบาทในการสร้างความสอดคล้องไปในแนวทางเดียวกัน (Aligning) บทบาทในการกระจายอำนาจการตัดสินใจ (Empowering) และบทบาทในการเป็นแบบอย่างที่ดี (Modeling)

แนวคิดการบริหารงานแบบบูรณาการ

จากการศึกษาการบริหารงานแบบบูรณาการขององค์กร เป็นการศึกษาว่าองค์กรในที่นี่ คือ การบริหารศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ซึ่งเป็นหน่วยเชิงยุทธศาสตร์ที่สามารถวินิจฉัยข้อมูล ปัญหา อุปสรรค กำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาและดำเนินการให้เป็นไปตามที่ตัดสินใจได้อย่างครบวงจรในด้านของการบริหารจัดการในองค์กรของตนเอง โดยการปรับบทบาทอำนาจหน้าที่ของผู้บริหาร (Chief Executive Office : CEO) สามารถสั่งการบังคับบัญชาให้ดำเนินการด้วยความรวดเร็ว ตรงตามนโยบายและสนองต่อความต้องการและข้อเท็จจริงได้โดยตรง ปรับเปลี่ยนการบริหารงานจากแบบ Inside Out Approach เป็นบริหารแบบลดขั้นตอนการทำงาน เน้นการมีส่วนร่วม รับฟังความคิดเห็นจากภายนอกสู่ภายใน (Outside in) โดยการบริหารจัดการแบบบูรณาการเพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายของความเป็นเลิศ เป็นกระบวนการที่อาศัยการรวมตัวเข้าด้วยกันเป็นหนึ่งเดียวของโครงสร้างองค์กร จากการศึกษาแนวคิดของการบริหารราชการแบบบูรณาการ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2561 : 6) พบว่า ลักษณะขององค์กรตามแนวคิดของการบริหารราชการแบบบูรณาการ ควรมี 2 ระดับ คือ องค์กรในระดับบน ซึ่งมีการทำงานแบบยุทธศาสตร์ และองค์กรระดับย่อยลง ยิ่งหน่วยงานย่อยมีมากเพียงใด การทำงานตามสายงานโครงสร้างจะค่อนข้างมาก ขณะที่การทำงานตามยุทธศาสตร์ จะมีเพียงบางส่วนที่ทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่น

ระบบการทำงานแบบบูรณาการ

ระบบการทำงานแบบบูรณาการในที่นี่ จะเป็นแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2561 : 5 - 12) คือ การบูรณาการโครงสร้างหน่วยงานการบูรณาการระบบการบริหารจัดการ การทำงานแบบเครือข่าย ซึ่งแต่ละลักษณะมีรายละเอียดที่แตกต่างกัน ดังนี้

1. การบูรณาการโครงสร้างของหน่วยงาน เป็นการบูรณาการระหว่างส่วนราชการและการบูรณาการในประเทศหรือต่างประเทศ

1.1 การบูรณาการระหว่างส่วนราชการ เป็นการบริหารราชการแบบบูรณาการร่วมกัน โดยมีการบริหารจัดการทั้งในด้านการวางแผน การใช้ทรัพยากร และการดำเนินงานร่วมกัน โดยมุ่งให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในภารกิจนั้น เป็นเอกภาพเดียวกันในการดำเนินการ

1.2 การบูรณาการในประเทศหรือต่างประเทศ เป็นการบูรณาการในประเทศและต่างประเทศ ให้สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล คือ ให้มีการบริหารราชการแบบบูรณาการทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ดังนั้นจึงให้ส่วนราชการทุกแห่งมีหน้าที่สนับสนุนการปฏิบัติราชการของผู้ว่าราชการจังหวัด หรือหัวหน้าส่วนราชการทุกแห่งมีหน้าที่สนับสนุนการปฏิบัติราชการเป็นผลสำเร็จ ทั้งในเรื่องการบริหารบุคคล การบริหารงบประมาณ และการใช้อำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย

2. การบูรณาการระบบการบริหารจัดการ เป็นการแบ่งมอบความรับผิดชอบของผู้บริหารองค์กรให้แก่ตำแหน่งรองต่างๆ เพื่อให้บทบาทของตำแหน่งรองต่างๆ มีความรับผิดชอบดูแล

การปฏิบัติราชการแทนผู้บริหารองค์กรตามที่ได้รับมอบหมาย นอกจากนี้การสร้างสมดุลของการบริหารจัดการ คือ การทำงานเชิงโครงสร้าง ตามภารกิจหน้าที่ความรับผิดชอบ (Function) ที่ยังต้องดำเนินการต่อไป ในขณะที่ต้องมีความชำนาญเฉพาะด้าน (Specialization) เพิ่มมากขึ้น ที่เรียกว่าเป็นการทำงานเชิงประเด็นยุทธศาสตร์หรือวาระแห่งชาติ (Agenda) ซึ่งจะเป็นภารกิจที่มีความจำเป็นเฉพาะ และเมื่อจะดำเนินการกิจนั้นให้บรรลุผลก็ต้องมีการบริหารจัดการการทำงานร่วมกันของหลายๆ ฝ่าย หลายภารกิจมารวมกัน เช่น เรื่อง OTOPI เป็นเรื่องที่ต้องการความร่วมมือของกระทรวงมหาดไทย ในการเข้าไปสู่ชุมชนในระดับพื้นที่ แต่ก็ต้องนำเอาเรื่องความรู้ความเข้าใจในเชิงการผลิตจากกระทรวงอุตสาหกรรม ความรู้ความเข้าใจเรื่องตลาดจากกระทรวงพาณิชย์เข้าไปผสมผสานกัน เป็นต้น

ลักษณะของการทำงานแบบยุทธศาสตร์ งานจะสำเร็จได้จะต้องมีการทำงานข้ามกระทรวงต้องใช้หลายๆ หน่วยงาน (Function) ในการทำให้สำเร็จ อาจแก้ปัญหาในการทำงานในรูปแบบของคณะกรรมการ แต่ประเด็นสำคัญที่เกิดขึ้น คือ ไม่มีเจ้าภาพที่ชัดเจน ฉะนั้นในอนาคตการทำงานแบบประเด็นยุทธศาสตร์ จะมีมากกว่างานที่เป็นในเชิงภารกิจ/หน้าที่ แต่ไม่ได้หมายความว่างานในเชิงภารกิจ/หน้าที่ไม่มี แต่ลักษณะงานจะมีการผสมผสานงานในเชิงที่เป็นประเด็นยุทธศาสตร์ จะมากขึ้น ดังนั้น จึงมีความจำเป็นจะต้องมีวิธีการบริหารจัดการแนวใหม่ คือ การทำงานแบบบูรณาการ เพื่อให้มีเจ้าภาพที่ชัดเจนว่าประเด็นยุทธศาสตร์ (Agenda) นี้ใครจะเป็นเจ้าของ (Owner) ใครเป็นผู้รับผิดชอบและใครจะทำหน้าที่ประสานหน่วยงาน (Function) ให้เข้าด้วยกัน Function ในที่นี้อาจจะหมายถึงมีหลายกระทรวง หรือหลายกรมที่ต้องทำงานร่วมกัน ซึ่งเป็นทั้งกรมที่อยู่ภายในกระทรวงเดียวกัน หรือระหว่างกระทรวง สุดท้ายที่ “การทำงานแบบบูรณาการ” ฉะนั้นจึงมีความจำเป็นจะต้องมีการบริหารงานในเชิงบูรณาการเกิดขึ้น

3. การทำงานแบบเครือข่ายเป็นการทำงานที่ทุกหน่วยงานต้องมีการเชื่อมโยงการทำงานด้วยประเด็นยุทธศาสตร์ และตามภารกิจหน้าที่ โดยการทำงานร่วมกันนั้นจะเป็นลักษณะของเครือข่าย (Network) ซึ่งในแต่ละกรม (Function) อาจมีหลายประเด็นยุทธศาสตร์ (Agenda) ซ้อนทับกันอยู่ และในแต่ละประเด็นยุทธศาสตร์อาจมีการเชื่อมโยงกับกรมอื่น (Function อื่น) อยู่ด้วยเช่นกัน จึงทำให้เกิดการทำงานแบบเครือข่ายซ้อนเครือข่ายเพิ่มขึ้น ฉะนั้นการทำงานแบบประเด็นยุทธศาสตร์จึงต้องการบูรณาการ และในการบริหารเครือข่ายจึงจำเป็นต้องใช้คนที่มีความคิด (Mindset) ที่ดีของการทำงานแบบบูรณาการ

ในการทำงานแบบบูรณาการจะมีวัตถุประสงค์เป็นเป้าหมายหลักร่วมกัน โครงสร้างการทำงานจะเป็นการทำงานแบบเครือข่ายหลายชั้นเชื่อมโยงกันอยู่ เรียกว่า Network Group ซึ่งในแต่ละกลุ่มจะมี ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ที่เกี่ยวข้องแตกต่างกัน และแต่ละผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จะมีหลายหน่วยงานที่ทำงานร่วมกันอยู่ และจะทำงานในส่วนที่ตนเองเกี่ยวข้อง

ปัจจัยสู่ความสำเร็จในการบูรณาการทำงาน ประกอบด้วย

1. Strategize คือ ความสามารถในการมองแบบ Oriented View ความสามารถมองในเชิงของปริมาณ (Quantitative) ได้
2. Analyze คือ ความสามารถวิเคราะห์ปัญหาในประเด็นต่างๆ ได้
3. Organize คือ ความสามารถในการจัดการเพื่อผลักดันให้งานเกิดขึ้นได้
4. Personalize คือ ความสามารถในการประสานงานในทุกฝ่ายให้เกิดการทำงานแบบบูรณาการ

สรุปได้ว่า การทำงานแบบบูรณาการต้องอาศัยความสามารถทั้ง 4 ด้าน มองในเชิงยุทธศาสตร์ รู้ภาพใหญ่ มองภาพว่าจะเชื่อมโยงการทำงานร่วมกับหน่วยงานภายในและภายนอก ร่วมกันได้อย่างไร ขยับส่วนไหนจะมีผลกระทบสูงสุด ขณะเดียวกัน การที่จะ Strategize ได้ ต้องรู้ว่า ปัญหาอยู่ตรงไหน ประเด็นเป็นเรื่องของโครงสร้างหรือเป็นเรื่องของคนปัญหาเกิดจากปัจจัยภายในหรือปัจจัยภายนอก เพราะฉะนั้นเมื่อวิเคราะห์แล้ว ต้องสามารถผลักดันให้เกิดการจัดการให้ได้ คือ จะต้องรู้ว่าอะไรเกิดก่อนหลัง รู้ลำดับความสำคัญ รู้การเผชิญหน้า ว่างานนี้จะบรรลุได้จะต้องแบ่งเป็นภาพใหญ่อะไรบ้าง และแบ่งออกมาเป็นภาพย่อย และสามารถต่อเป็นภาพใหญ่ได้ ซึ่งคุณสมบัตินี้เป็นความสามารถ ของคนที่ทำงานแบบบูรณาการ จะต้องมีการพัฒนาให้เกิดความสามารถอีก 5 มิติ คือ Synthesis (สังเคราะห์ได้) Analyze (วิเคราะห์ปัญหาได้) Pragmatic (เป็นนักปฏิบัติ) Realistic (เป็นผู้ที่รู้ว่าทำเพื่ออะไร ได้อะไร และต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจน และ Idealistic มีอุดมคติและมีอุดมการณ์ในการทำงานแบบบูรณาการ

ยุทธศาสตร์และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบรรเทาภัยพิบัติ

1. ยุทธศาสตร์การเตรียมพร้อมแห่งชาติ (พ.ศ.2560 – 2564)

ด้วยแนวโน้มที่ประเทศไทยจะต้องเผชิญกับภัยคุกคามที่มีความซับซ้อนครอบคลุมเชื่อมโยงหลายมิติ ส่งผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนมากขึ้น ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงมีการพัฒนาปรับปรุงแผนที่เกี่ยวข้องกับ 1. ด้านสาธารณสุขภัย คือ กระทรวงมหาดไทย โดยกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ได้กำหนดแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.2558 เพื่อเป็นหลักในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย 2. ด้านภัยจากการสู้รบ คือ กระทรวงกลาโหม โดยกรมการสรรพกำลังกลาโหม ได้กำหนดแผนผนีกกำลังและทรัพยากรเพื่อการป้องกันประเทศ เพื่อเป็นหลักการป้องกันประเทศ และ 3. ภัยด้านวิกฤตการณ์ความมั่นคง อาทิ ปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ ปัญหาความมั่นคงทางทะเล และปัญหาโรคอุบัติใหม่ รวมทั้งรัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบการเตรียมพร้อมแห่งชาติ โดยระบุไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560 – 2579) เรื่องการพัฒนาประสิทธิภาพระบบการเตรียมพร้อมแห่งชาติ

และศักยภาพในการป้องกันประเทศ (สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2560 : 1)

จากยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมแห่งชาติดังกล่าว จึงเห็นได้ว่า ด้านสาธารณสุขภัย มีกระทรวงมหาดไทย โดย กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (ปภ.) เป็นผู้รับผิดชอบหลัก ส่วนการดำเนินงานเตรียมความพร้อมแห่งชาติที่ผ่านมา มีการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อม (พ.ศ.2557 - 2561) ได้นำยุทธศาสตร์ฯ ไปสู่การปฏิบัติ ในระดับกระทรวงและกรม โดยกำหนดให้มีโครงการสำคัญ (FlagshipProject) ที่สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการด้านความมั่นคงภายใต้นโยบายรัฐบาล 3 โครงการ คือ 1. โครงการพัฒนาระบบบัญชาการเหตุการณ์ 2. โครงการจัดทำแผนรองรับและอำนวยความสะดวกของหน่วยงานด้านสาธารณสุขและการป้องกันประเทศ และ 3. โครงการเสริมสร้างความร่วมมือกับต่างประเทศ พร้อมไปกับการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ฯ ไปสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่ ซึ่งให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน และภาคเอกชน รวมทั้งการบรรจุเนื้อหายุทธศาสตร์ฯ ไว้ในแผนพัฒนาจังหวัดและกลุ่มจังหวัด (สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี, 2560 : 2)

ผลการดำเนินงานภายใต้ยุทธศาสตร์ที่สำคัญ คือ การฝึกบริหารวิกฤติการณ์ระดับชาติ (CrisisManagementExercise: C- MEX) ดำเนินการมาแล้วตั้งแต่ พ.ศ.2550 ซึ่งเป็นการฝึกซ้อมจัดการภัยคุกคามทุกรูปแบบอย่างบูรณาการ โดยเชื่อมโยงกับการฝึกซ้อมของหน่วยงานต่างๆ และส่งผลให้ทุกหน่วยงาน ภาคเอกชน และภาคประชาชนที่เข้าร่วมการฝึกฯ มีความรู้ความเข้าใจ ความเชี่ยวชาญ ทักษะ และสามารถปฏิบัติตามเป้าหมายของการฝึกฯ ได้อย่างครบถ้วนตลอดจนนำไปพัฒนาปรับปรุงประสิทธิภาพการเตรียมความพร้อมของประเทศได้ดียิ่งขึ้น (สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี, 2560 : 2)

2. พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยพ.ศ. 2550

รัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารจัดการสาธารณสุขภัยจึงได้ตรา พ.ร.บ.ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยพ.ศ.2550ขึ้นเพื่อใช้เป็นกฎหมายหลักในการบริหารจัดการสาธารณสุขภัยซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่ 6 พฤศจิกายน2550 เป็นต้นมาโดยได้ยกเลิกพ.ร.บ.ป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนพ.ศ.2522และพ.ร.บ.ป้องกันและระงับอัคคีภัยพ.ศ.2541ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับการปฏิรูประบบราชการตามพ.ร.บ.การปรับปรุงกระทรวงทบวงกรมพ.ศ.2545และกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงมหาดไทยพ.ศ.2545ซึ่งได้ตั้งกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (ปภ.) ให้มีภารกิจหลักในการดำเนินการป้องกันบรรเทาฟื้นฟูสาธารณสุขภัยและอุบัติภัยโดยมีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

2.1 ขอบเขตการดำเนินการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยครอบคลุมสาธารณภัยทุกประเภทโดยได้มีการกำหนดค่านิยามของสาธารณภัยและภัยด้านความมั่นคงไว้อย่างชัดเจน (มาตรา4)

2.2 การกำหนดนโยบายในการจัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติดำเนินการโดยคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ (กปภ.ช.) ซึ่งมีกรรมการทั้งหมด 23คนมีนรม. หรือรองนรม. ซึ่งนรม. มอบหมายเป็นประธานกรรมการและมีปล.กท., ผบ.ทสส., ผบ.ทบ., ผบ.ทร. และผบ.ทอ. เป็นกรรมการโดยมีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบายในการจัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติและได้กำหนดบุคคลผู้มีอำนาจหน้าที่ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยและผู้เกี่ยวข้องในระดับประเทศระดับจังหวัดและระดับท้องถิ่น (มาตรา6และมาตรา7)

2.3 กำหนดให้กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (ปภ.) เป็นหน่วยงานกลางของรัฐในการดำเนินการเกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของประเทศ (มาตรา11)

2.4 แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกำหนดให้มีการจัดทำแผน3ระดับคือแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดและแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกรุงเทพมหานครโดยในการจัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งคณะกรรมการซึ่งมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานกรรมการและมีผบ.มทบ. เป็นกรรมการสำหรับการจัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกรุงเทพมหานครนั้นให้ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเป็นประธานกรรมการโดยให้แต่งตั้งผู้แทนกท. และผู้แทนสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นที่ปรึกษาหรือกรรมการตามจำนวนที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเห็นสมควรแต่งตั้ง (มาตรา11, 12, 16, 17, 33และ34)

2.5 กำหนดบุคคลผู้มีอำนาจหน้าที่ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยและผู้เกี่ยวข้องไว้อย่างเป็นเอกภาพชัดเจนในทุกระดับตั้งแต่ระดับประเทศระดับจังหวัดและระดับท้องถิ่น

3. แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติพ.ศ. 2558

แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติพ.ศ. 2558ฉบับนี้ได้ให้ความสำคัญในการดำเนินการลดความเสี่ยงและลดผลกระทบจากสาธารณภัยโดยมีกรอบดำเนินการหลักดังนี้

3.1 กรอบการดำเนินงานเซนไดเพื่อการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติพ.ศ.2558 - 2573 (Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015 - 2030)

3.2 กรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (United Nations Framework Convention on Climate Change: UNFCCC) และพิธีสารเกียวโต (Kyoto Protocol)

3.3 กรอบความตกลงอาเซียนว่าด้วยการจัดการภัยพิบัติและการตอบโต้สถานการณ์ฉุกเฉิน (AADMER)

3.4 ปฏิญญากรุงเทพฯว่าด้วยการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติของเอเชียและแปซิฟิก พ.ศ.2557 (Bangkok Declaration on Disaster Risk Reduction in Asia and the Pacific 2014) สำหรับความร่วมมือระหว่างประเทศในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยนั้น แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติพ.ศ.2558ได้กำหนดแนวคิดเชิงกลยุทธ์ความร่วมมือระหว่างประเทศในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพของประเทศในด้านต่างๆได้แก่การประสานงานด้านมนุษยธรรมของประเทศให้มีความเป็นเอกภาพ การปฏิบัติงานด้านมนุษยธรรมของประเทศให้เป็นไปตามมาตรฐานของโลกการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยของประเทศให้อยู่บนฐานความรู้ตามหลักสากลและการนำประเทศไทยสู่ระดับแนวหน้าในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยโดยกำหนดกลยุทธ์ในการดำเนินการไว้4กลยุทธ์ ได้แก่

กลยุทธ์ที่1พัฒนาระบบการประสานความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมที่มีเอกภาพ ได้กำหนดให้มีการจัดทำแนวทางปฏิบัติ“การรับ”ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมจากต่างประเทศและแนวทางปฏิบัติ“การให้”ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมแก่ต่างประเทศโดยการจัดทำมาตรฐานแผนปฏิบัติการคู่มือประชาสัมพันธ์และขั้นตอนการรับความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมจากต่างประเทศเพื่อเป็นกรอบการดำเนินงานและการปฏิบัติของหน่วยงานฝ่ายไทยที่เกี่ยวข้องตลอดจนต่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศที่จะให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมเมื่อเกิดสาธารณภัยร้ายแรงอย่างยิ่งทั้งนี้ต้องสอดคล้องกับกฎหมาย/กฎระเบียบของประเทศไทยและระหว่างประเทศ ตลอดจนกรอบการปฏิบัติต่างๆของสากลที่ได้รับการรับรองโดยมีกระทรวงการต่างประเทศร่วมกับกระทรวงมหาดไทยกระทรวงกลาโหมกระทรวงการคลังและหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้องรับผิดชอบดำเนินการโดยการจัดทำแนวทางปฏิบัติระบบการประสานความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม ณ จุดเดียว (Single Window System) เพื่อให้การ“ให้”และ“รับ”ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมในภาวะฉุกเฉินมีเอกภาพและได้มาตรฐานสากลทั้งนี้กองบัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติจะใช้ระบบการประสานความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมณจุดเดียวเป็นหลักในการจัดการสั่งการติดตามและตรวจสอบความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมทั้งในการ“ให้”และ“รับ”ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมเมื่อเกิดสาธารณภัยร้ายแรงอย่างยิ่ง

กลยุทธ์ที่2ยกระดับมาตรฐานการปฏิบัติงานด้านมนุษยธรรมได้กำหนดให้มีการจัดทำแนวทางปฏิบัติการปรับปรุงระเบียบ/กฎหมายด้านมนุษยธรรมและแนวทางปฏิบัติการสร้างมาตรฐานบุคลากรในการปฏิบัติงานให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมตามหลักขององค์การสหประชาชาติ“กลุ่มงานด้านมนุษยธรรม (Cluster Approach)”ได้แก่ด้านสุขภาพอนามัยด้านโลจิสติกส์

ด้านการบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราวด้านน้ำและการสุขภาพด้านการสื่อสารในภาวะฉุกเฉิน ด้านความมั่นคงทางอาหารด้านโภชนาการด้านการคุ้มครองและด้านการศึกษาเพื่อปรับปรุงมาตรฐาน การปฏิบัติงานรวมทั้งจัดให้มีการจัดตั้งชุดค้นหาและกู้ภัยในเมืองแห่งชาติ (National Urban Search and Rescue: USAR) ที่มีสมรรถนะสูงในการประสานความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม และการปฏิบัติการค้นหาและกู้ภัยที่มีประสิทธิภาพตามมาตรฐานของคณะที่ปรึกษาการค้นหา และช่วยเหลือผู้ประสบภัยในเขตเมืองสากล (International Search and Rescue Advisory Group : INSARAG) โดยมีกระทรวงมหาดไทย (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย) เป็นผู้ประสานงานด้าน นโยบาย (Policy Focal Point) และด้านปฏิบัติ (Operation Focal Point) ร่วมกับหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องได้แก่กระทรวงการต่างประเทศกระทรวงสาธารณสุขกระทรวงกลาโหมและองค์การ สาธารณกุศลที่มีภารกิจด้านการกู้ชีพกู้ภัยและให้สำนักงานประมาณจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุน การพัฒนามาตรฐานการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมของประเทศและศักยภาพชุดค้นหาและ กู้ภัยในเมืองแห่งชาติให้ได้อย่างต่อเนื่องนอกจากนี้ให้จัดทำแผนการพัฒนาและจัดสรรทรัพยากรบุคคล เพื่อรองรับการจัดตั้งชุดค้นหาและกู้ภัยในเมืองแห่งชาติโดยให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนา ข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) ร่วมกับกรมป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัยดำเนินการโดยให้ผู้บัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติและ/ หรือผู้อำนวยการกลางเป็นผู้มีอำนาจสั่งใช้ชุดค้นหาและกู้ภัยในเมืองแห่งชาติ (USAR) ส่งการให้เตรียม ความพร้อมและปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายทั้งภายในราชอาณาจักรและนอกราชอาณาจักร โดยให้เบิกจ่ายงบประมาณจากงบกลางหรือกองทุนพิเศษเพื่อการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย

กลยุทธ์ที่ 3 เสริมสร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านสาธารณภัยของประเทศ โดยกำหนดให้จัดทำแนวทางปฏิบัติในการจัดการความรู้ด้านสาธารณภัยของประเทศในการจัดทำ ฐานข้อมูลทรัพยากรเพื่อการพัฒนาาระหว่างประเทศประกอบด้วยข้อมูลความร่วมมือความเชี่ยวชาญ แหล่งทุนจากต่างประเทศและองค์การพัฒนาระหว่างประเทศเพื่อนำมาวิเคราะห์และจัดลำดับ ความสำคัญด้านการพัฒนาศักยภาพการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยเพื่อกำหนดนโยบายและ ยุทธศาสตร์ความร่วมมือกับต่างประเทศในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยของประเทศไทย โดยให้กระทรวงการต่างประเทศร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติเป็นหน่วยงานหลักและให้สำนักงานสถิติแห่งชาติและผู้ทรงคุณวุฒิจากสถาบันการศึกษา เป็นหน่วยสนับสนุนรวมทั้งการเชื่อมโยงฐานข้อมูลดังกล่าวไว้ในคลังข้อมูลสาธารณภัยแห่งชาติ เพื่อนำข้อมูลไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการตัดสินใจกำหนดนโยบาย/ยุทธศาสตร์ตลอดจนการวิจัย และพัฒนาต่อไปและการจัดการองค์ความรู้ด้านสาธารณภัยจากต่างประเทศผ่านศูนย์การเรียนรู้ สาธารณภัยทุกระดับโดยให้มีกระบวนการจัดการความรู้จากต่างประเทศมาประมวลผล และประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับบริบททางการเมืองสังคมและวัฒนธรรมของประเทศนอกจากนี้

ให้จัดทำแนวทางปฏิบัติในการพัฒนาความร่วมมือด้านสาธารณสุขภัยโดยการจัดทำกรอบความร่วมมือด้านสาธารณสุขภัยกับต่างประเทศและแผนปฏิบัติการความร่วมมือด้านสาธารณสุขภัยกับต่างประเทศในรูปแบบต่างๆทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคีที่สอดคล้องกับทุนศักยภาพและความต้องการในการพัฒนาประเทศโดยให้กระทรวงการต่างประเทศร่วมกับกระทรวงมหาดไทยเป็นหน่วยงานหลักและติดตามการดำเนินงานความร่วมมือด้านสาธารณสุขภัยกับต่างประเทศโดยคณะอนุกรรมการกิจการด้านต่างประเทศว่าด้วยการจัดการสาธารณสุขภัยและรายงานผลการดำเนินงานต่อคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ

กลยุทธ์ที่ 4 ส่งเสริมบทบาทความเป็นประเทศแกนนำด้านการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณสุขภัยโดยการจัดทำแนวทางปฏิบัติในการสร้างความเป็นเลิศด้านวิชาการและด้านปฏิบัติการ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559 ได้กำหนดให้ประเทศไทยต้องดำรงไว้ซึ่งความสามารถในการแข่งขันของประเทศให้ได้อย่างต่อเนื่องดังนั้นการพัฒนบทบาทแกนนำด้านการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณสุขภัยจะเป็นการสร้างความมั่นคงและมั่นใจให้แก่นานาชาติถึงความพร้อมความปลอดภัยในการลงทุนและการท่องเที่ยวของประเทศไทย โดยการยกระดับองค์ความรู้ของสถาบันพัฒนาการจัดการสาธารณสุขภัยแห่งชาติให้ได้มาตรฐานตามหลักสากลรวมถึงความสามารถให้บริการและให้การสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพให้แก่ภูมิภาคได้ตลอดจนแสวงหาแหล่งงบประมาณในรูปแบบของกองทุนพิเศษสำหรับส่งเสริมภารกิจดังกล่าวได้อย่างต่อเนื่องและแนวทางปฏิบัติในการพัฒนบทบาทแกนนำด้านการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณสุขภัยโดยมีกรอบแนวทางดังนี้

1. ส่งเสริมชุดปฏิบัติงานด้านค้นหาและกู้ภัยในเมืองแห่งชาติทั้งภายในและภายนอกราชอาณาจักร
2. ให้การสนับสนุนทางวิชาการแก่กลุ่มประเทศกำลังพัฒนาและประเทศรายได้น้อย
3. จัดให้มีโครงการทุนการศึกษาและวิจัยด้านการพัฒนามาตรฐานการลดความเสี่ยงจากสาธารณสุขภัยของประเทศและของภูมิภาค

แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558 แผนฉบับนี้มีเป้าหมายการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณสุขภัยและวัตถุประสงค์ของแผนดังต่อไปนี้

1. เป้าหมายการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณสุขภัย
 - 1.1 ระบบการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณสุขภัยของประเทศมีความพร้อมรับสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นโดยการบูรณาการร่วมกันทุกภาคส่วนทั้งในประเทศและต่างประเทศซึ่งทำให้ผู้ประสบภัยได้รับการช่วยเหลือได้อย่างรวดเร็วรวมทั้งพื้นที่ประสบภัยได้รับการฟื้นฟูอย่างทั่วถึงและเป็นธรรมเพื่อเป็นการสร้างมาตรฐานในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณสุขภัยของประเทศ

1.2 สังคมไทยเป็นสังคมที่มีการเรียนรู้และมีภูมิคุ้มกันในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยโดยให้ท้องถิ่นชุมชนและภาคส่วนต่างๆเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

1.3 ประชาชนมีความตระหนักถึงความปลอดภัยโดยให้ความสำคัญกับการสร้างองค์ความรู้ความตระหนักและวัฒนธรรมความปลอดภัยรวมถึงการพัฒนาศักยภาพสังคมและท้องถิ่นเพื่อมุ่งเข้าสู่“การรับรู้ - ปรับตัว - ฟื้นเร็วทั่ว - อย่างยั่งยืน” (Resilience)

2. วัตถุประสงค์ของแผน

2.1 เพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการปฏิบัติ (Concept of Operations) ให้แก่หน่วยงานทุกภาคส่วนตั้งแต่ระดับท้องถิ่นถึงระดับประเทศในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยอย่างบูรณาการเป็นระบบและมีทิศทางเดียวกัน

2.2 เพื่อเป็นการประมวลแนวทางปฏิบัติและทิศทางการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยที่นานาประเทศใช้อยู่ในปัจจุบันและเป็นที่ยอมรับมาประยุกต์ใช้ในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยที่สอดคล้องกับบริบทของประเทศไทยและสามารถนำไปปรับใช้ในการจัดทำแผนระดับต่างๆเช่นแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด/กรุงเทพมหานครรวมถึงแผนปฏิบัติการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและแผนปฏิบัติการสนับสนุนการปฏิบัติงานในภาวะฉุกเฉินด้านต่างๆเป็นต้นทำให้มีการจัดการความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

2.3 เพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย ประกอบด้วย การลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย (Disaster Risk Reduction) การจัดการในภาวะฉุกเฉิน (Emergency Management) และการฟื้นฟูให้ดีกว่าและปลอดภัยกว่าเดิม (Build Back Better and Safer) ตั้งแต่ระดับชุมชนท้องถิ่นถึงระดับประเทศรวมถึงระดับนานาชาติเพื่อให้มีความเสียหายน้อยที่สุดเมื่อเกิดสาธารณภัย

3. แผนดังกล่าวได้กำหนดแนวทางการปฏิบัติร่วมกับหน่วยงานทหารโดยอาศัยกรอบแนวทางการปฏิบัติตามมาตรฐานหลักสากลและพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.2550 ดังนี้

3.1 ดำเนินการตามมาตรา 46 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.2550

3.2 ดำเนินการตามแนวทางการปฏิบัติงานร่วมระหว่างพลเรือนกับทหารในการบรรเทาสาธารณภัย

3.3 ดำรงการติดต่อสื่อสารและประสานการปฏิบัติอย่างใกล้ชิดระหว่างพลเรือนกับทหารในพื้นที่

4. แนวคิดทางยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศของกระทรวงกลาโหม

กระทรวงกลาโหมได้ประเมินสถานการณ์ภัยคุกคามรวมทั้งนำนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องมากำหนดเป็นแนวคิดทางยุทธศาสตร์ในการป้องกันประเทศของกระทรวงกลาโหมซึ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและการบรรเทาภัยพิบัติในต่างประเทศคือแนวคิดการสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคง (Security Cooperation) เป็นแนวคิดทางยุทธศาสตร์หลักของกระทรวงกลาโหมในการพิจารณาใช้ทรัพยากรทางทหารเพื่อพัฒนาความสัมพันธ์และเสริมสร้างความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านประเทศสมาชิกอาเซียนมิตรประเทศและประเทศมหาอำนาจต่างๆรวมทั้งกลุ่มองค์กรระหว่างประเทศทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคีเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงร่วมกันสร้างบรรยากาศความเป็นมิตรรักษาความเป็นกลางลดเงื่อนไขและลดโอกาสที่จะนำไปสู่ความขัดแย้งรวมทั้งป้องกันมิให้ความขัดแย้งขยายขอบเขตออกไปนอกเหนือการควบคุมโดยยึดมั่นในแนวความคิดการทูตเชิงป้องกัน(Preventive Diplomacy)ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาในเชิงรุกก่อนที่ความขัดแย้งจะเกิดขึ้นและหากความขัดแย้งเกิดขึ้นแล้วก็สามารถควบคุมได้ทันเวลาโดยมาตรการดังกล่าวจะต้องอยู่บนพื้นฐานของความมีเกียรติและศักดิ์ศรีในเวทีการเมืองระหว่างประเทศรวมทั้งผลประโยชน์ที่ประเทศพึงจะได้รับ

5. แผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม2558

ตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติพ.ศ.2558ได้กำหนดเป้าหมายหลักของการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยให้มีประสิทธิภาพคือการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยซึ่งจะช่วยลดความรุนแรงของผลกระทบจากสาธารณภัยได้โดยการดำเนินงานอย่างเป็นระบบตั้งแต่การวิเคราะห์และลดปัจจัยที่เป็นสาเหตุของสาธารณภัยซึ่งกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยสามารถดำเนินการได้ทุกวันโดยไม่จำเป็นต้องรอให้เกิดสาธารณภัยก่อนซึ่งหากพิจารณาจากวงจรการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยแล้วกระบวนการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยเป็นการดำเนินการที่ให้ความสำคัญกับมาตรการที่สามารถดำเนินการได้ตั้งแต่อันตรายได้แก่การป้องกัน (Prevention)การลดผลกระทบ (Mitigation)และการเตรียมความพร้อม (Preparedness)

เมื่อ 31 มีนาคม 2558 คณะรัฐมนตรีได้ให้ความเห็นชอบแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.2558โดยได้มอบหมายให้กระทรวง กรม องค์กร และหน่วยงานภาครัฐรัฐวิสาหกิจ จังหวัด อำเภอ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคส่วนอื่นๆ ปฏิบัติการให้เป็นไปตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.2558และมอบหมายให้หน่วยงานแต่ละระดับ จัดทำแผนปฏิบัติการรองรับยุทธศาสตร์ รวมทั้งบรรจุแผนงาน และโครงการที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปีด้วย

แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติพ.ศ.2558ได้กำหนดให้กระทรวงกลาโหมมีหน้าที่ดังนี้

1. สนับสนุนภารกิจของรัฐในการป้องกันและแก้ไขปัญหาจากภัยพิบัติตามมาตรา 8 (3) แห่งพ.ร.บ.จัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหมพ.ศ.2551

2. แจ้งเตือนกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในพื้นที่และหน่วยงานพลเรือนในพื้นที่เสี่ยงภัยกรณีคาดว่าจะเกิดภัยจากการสูบบุหรี่หรือภัยทางอากาศ

นอกจากภารกิจหน้าที่ที่กระทรวงกลาโหมได้รับมอบหมายข้างต้นแล้วในการขับเคลื่อนแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติพ.ศ.2558 นั้นกระทรวงกลาโหมยังได้รับความไว้วางใจในการดำเนินการดังต่อไปนี้ด้วยได้แก่

1. สนับสนุนการจัดการสาธารณภัยของกองบัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติและศูนย์บัญชาการเหตุการณ์แต่ละระดับโดยฝ่ายทหารอาจพิจารณาจัดตั้งศูนย์ประสานงานระหว่างพลเรือนกับทหารหรือศูนย์ปฏิบัติงานร่วมระหว่างพลเรือนกับทหารขึ้นอยู่กับระดับของหน่วยและสถานการณ์การเกิดสาธารณภัยเพื่อประชุมหารือและแลกเปลี่ยนข้อมูลในการจัดการสาธารณภัย

2. มอบหมายผู้แทนกระทรวงกลาโหม ในกองอำนาจการป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัยอำเภอ/จังหวัด เพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการตามความเสี่ยงภัยด้านต่างๆ ให้สอดคล้องกับแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด

3. สนับสนุนการดำเนินงานตามแนวทางปฏิบัติในการสนับสนุนการปฏิบัติงานในภาวะฉุกเฉิน :สปฉ.(EmergencySupportFunction:ESF) เมื่อการจัดการสาธารณภัยระดับ 3 และระดับ 4 กองบัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติจะสถาปนาการสนับสนุนการปฏิบัติงานในภาวะฉุกเฉิน (สปฉ.) เพียงส่วนงานใดส่วนงานหนึ่งหรือหลายส่วนงานเข้าร่วมสนับสนุนการจัดการสาธารณภัยขึ้นอยู่กับความจำเป็นของสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อการประสานงานระหว่างส่วนราชการหน่วยงานที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบภารกิจด้านใดด้านหนึ่งเป็นการเฉพาะ เช่น ภารกิจด้านการคมนาคมและขนส่งที่มีหลายส่วนราชการมีลักษณะงานเหมือนหรือใกล้เคียงกัน มาร่วมกันประสานการปฏิบัติอันจะเป็นการลดความซ้ำซ้อนในการช่วยเหลือและสนับสนุนการปฏิบัติงานของกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด/อำเภอที่เกิดสาธารณภัย โดยในแต่ละส่วนงานฯ จะมีหน่วยงานหลักและหน่วยงานสนับสนุนแบ่งออกเป็น 18 ส่วนงานตามแผนภาพที่ 2-1 พร้อมทั้งระบุมีหน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่ประสานการปฏิบัติดังนี้

แผนภาพที่2-1 โครงสร้างส่วนงาน สปฉ.

ที่มา : แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ, 2558

3.1 สปฉ.1:ส่วนงานด้านคมนาคมทำหน้าที่จัดการระบบปรับปรุงเส้นทางและโครงข่ายการคมนาคมให้สามารถใช้งานได้เมื่อเกิดสาธารณภัย มีกระทรวงคมนาคมเป็นหน่วยงานหลัก

3.2 สปฉ.2 :ส่วนงานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารทำหน้าที่จัดระบบสื่อสารและโทรคมนาคมให้ใช้งานได้ทุกสถานการณ์ มีกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นหน่วยงานหลัก

3.3 สปฉ.3 : ส่วนงานสาธารณูปโภคทำหน้าที่เตรียมความพร้อมซ่อมแซมโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งสาธารณูปโภคให้ใช้งานได้ในขณะที่เกิดสาธารณภัย มีกระทรวงมหาดไทยเป็น

หน่วยงานหลักโดยมีการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค การไฟฟ้านครหลวง การประปาส่วนภูมิภาคและการประปา
นครหลวงเป็นหน่วยงานสนับสนุน

3.4 สปฉ.4 : ส่วนผจญเพลิงทำหน้าที่ประสานการปฏิบัติการในภาวะฉุกเฉิน
เมื่อเกิดอัคคีภัยรวมถึงสนับสนุนการป้องกันและระงับเหตุอัคคีภัยในทุกพื้นที่ที่มีกระทรวงมหาดไทย
เป็นหน่วยงานหลัก โดยมีกระทรวงอุตสาหกรรมกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
เป็นหน่วยงานสนับสนุน

3.5 สปฉ.5 : ส่วนงานการจัดการในภาวะฉุกเฉินทำหน้าที่เฝ้าระวังสถานการณ์
ประเมินแนวโน้มสาธารณสุข แจ้งเตือนประชาชน สนับสนุนทรัพยากรและประสานการจัดการภาวะ
ฉุกเฉินกับส่วนต่างๆที่มีกระทรวงมหาดไทยเป็นหน่วยงานหลัก

3.6 สปฉ.6: ส่วนงานสวัสดิการสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ทำหน้าที่จัดตั้ง
ศูนย์พักพิงชั่วคราว แจกจ่ายเครื่องดำรงชีพ ดูแลงานด้านสังคมสงเคราะห์และเยียวยาสภาพจิตใจ
ผู้ประสบภัย มีกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นหน่วยงานหลัก มีกระทรวง
แรงงานสภาวิชาชีพเป็นหน่วยงานสนับสนุน

3.7 สปฉ.7 : ส่วนงานการสนับสนุนทรัพยากรทางทหารทำหน้าที่ประสาน
การปฏิบัติระหว่างเหล่าทัพ เพื่อสนับสนุนส่วนราชการหน่วยทหาร กองอำนาจการป้องกันและ
บรรเทาสาธารณภัยแต่ละระดับในการเผชิญเหตุสาธารณภัย มีกระทรวงกลาโหมเป็นหน่วยงานหลัก

3.8 สปฉ.8 : ส่วนงานการแพทย์และสาธารณสุขทำหน้าที่ดูแลสุขภาพอนามัย
ของผู้ประสบภัย โดยจัดตั้งทีมปฏิบัติการลงพื้นที่ที่ตรวจรักษาโรคเฝ้าระวังและควบคุมโรคติดต่อ
รวมถึงการสุขภาพของพื้นที่ประสบภัย มีกระทรวงสาธารณสุขเป็นหน่วยงานหลัก มีหน่วยงาน
สนับสนุนได้แก่โรงพยาบาลสถานพยาบาลของสังกัดต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น มหาวิทยาลัย
กระทรวงกลาโหม มูลนิธิอาสาสมัครต่างๆ เป็นต้น รวมถึงสภาวิชาชีพสถาบันการแพทย์ฉุกเฉิน
สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ เป็นต้น

3.9 สปฉ.9 : ส่วนงานการค้นหาและกู้ภัยทำหน้าที่ประสานการช่วยเหลือ
สนับสนุนการค้นหาและกู้ภัยเพื่อช่วยชีวิตผู้ประสบภัย มีกระทรวงมหาดไทยและกระทรวงกลาโหม
เป็นหน่วยงานหลัก

3.10สปฉ.10 : ส่วนงานสารเคมีวัตถุอันตรายและกัมมันตรังสีทำหน้าที่
วางแผนป้องกันควบคุมและระงับภัยจากสารเคมีวัตถุอันตรายและกัมมันตรังสีที่ส่งผลกระทบต่อ
ประชาชนและสิ่งแวดล้อม มีกระทรวงอุตสาหกรรมเป็นหน่วยงานหลัก โดยมีกระทรวง
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงกลาโหมและกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กรม
ควบคุมมลพิษและสำนักงานปรมาณูเพื่อสันติเป็นหน่วยงานสนับสนุน

3.11สพฉ.11 : ส่วนงานการเกษตรทำหน้าที่ประเมินสถานการณ์แจ้งเตือนภัยแก่เกษตรกรและสำรวจความเสียหายด้านการเกษตรเพื่อวางแผนให้การช่วยเหลือเกษตรกรที่ประสบภัยมีกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นหน่วยงานหลักโดยมีกระทรวงพาณิชย์เป็นหน่วยงานสนับสนุน

3.12สพฉ.12 : ส่วนงานพลังงานทำหน้าที่ดูแลรักษาและสนับสนุนทรัพยากรด้านพลังงานให้สามารถใช้ปฏิบัติงานได้ตลอดระยะเวลาที่เกิดสาธารณภัยมีกระทรวงพลังงานเป็นหน่วยงานหลัก

3.13สพฉ.13 : ส่วนงานรักษาความสงบเรียบร้อยทำหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยของประชาชนสถานที่สำคัญทางเศรษฐกิจเขตเมืองและชุมชนในพื้นที่ประสบภัยและพื้นที่ใกล้เคียงมีสำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นหน่วยงานหลัก

3.14สพฉ.14 : ส่วนงานการฟื้นฟูเศรษฐกิจการศึกษาวัฒนธรรมทำหน้าที่ประเมินผลกระทบทางเศรษฐกิจการศึกษาวัฒนธรรมและสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์รวมถึงกำหนดแนวทางการฟื้นฟูให้กลับสู่ภาวะปกติโดยเร็วมีสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและกระทรวงการศึกษาธิการเป็นหน่วยงานหลักมีกระทรวงวัฒนธรรมและกระทรวงการคลังเป็นหน่วยงานสนับสนุน

3.15สพฉ.15 : ส่วนงานการต่างประเทศทำหน้าที่ประสานความร่วมมือระหว่างประเทศในภาวะฉุกเฉินและสนับสนุนการช่วยเหลือชาวต่างประเทศที่ประสบภัยมีกระทรวงการต่างประเทศเป็นหน่วยงานหลักโดยมีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหมสำนักงานตำรวจแห่งชาติและกรมศุลกากรเป็นหน่วยงานสนับสนุน

3.16สพฉ.16 : ส่วนงานการประชาสัมพันธ์และการจัดการข้อมูลข่าวสารทำหน้าที่เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและให้ความรู้เกี่ยวกับสาธารณภัยรวมถึงกำหนดมาตรการป้องกันข่าวลือที่สร้างความตื่นตระหนกแก่ประชาชนมีกรมประชาสัมพันธ์เป็นหน่วยงานหลัก

3.17สพฉ.17 : ส่วนงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทำหน้าที่ประเมินกำหนดวิธีป้องกันและลดผลกระทบจากสาธารณภัยที่มีต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นหน่วยงานหลัก

3.18สพฉ.18 : ส่วนงานงบประมาณและการบริจาคทำหน้าที่รับบริจาคเงินและสิ่งของช่วยเหลือผู้ประสบภัยมีกระทรวงการคลังเป็นหน่วยงานหลักโดยมีสำนักนายกรัฐมนตรีและสำนักงบประมาณเป็นหน่วยงานสนับสนุน

4.กท./ศบภ.กท.เป็นหน่วยรับผิดชอบหลักในสปฉ. จำนวน 2 ส่วนและสนับสนุน สปฉ.อื่นๆตามที่ได้รับภารกิจหรือประสานการปฏิบัติได้แก่

4.1 สปฉ.7 : ส่วนงานการสนับสนุนทรัพยากรทางทหารมีกระทรวงกลาโหม เป็นหน่วยงานหลักในการประสานการปฏิบัติระหว่างเหล่าทัพและจัดทำแผนสนับสนุนการปฏิบัติงาน ในภาวะฉุกเฉินด้านการสนับสนุนทรัพยากรทางทหารมีกรอบแผนการดำเนินการได้แก่1.การสำรวจ จัดทำบัญชีควบคุมการเสนอความต้องการการใช้ทรัพยากรทางทหารในการสนับสนุนงานการป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัย2.การเตรียมความพร้อมของบุคลากรยุทโธปกรณ์เครื่องมืออุปกรณ์อาคาร สถานที่สิ่งอำนวยความสะดวกและระบบงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ รวมทั้งแผนการปฏิบัติ ในการสนับสนุนงานการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยตั้งแต่ในภาวะปกติรวมทั้งการเตรียมการ ด้านการซ่อมบำรุงและการจัดหาเพิ่มเติมด้วย

4.2 สปฉ.9 : ส่วนงานการค้นหาและกู้ภัยมีกระทรวงมหาดไทยและ กระทรวงกลาโหมเป็นหน่วยงานหลักในการประสานการปฏิบัติระหว่างส่วนราชการหน่วยงานองค์การ สาธารณกุศลและจัดทำแผนสนับสนุนการปฏิบัติงานในภาวะฉุกเฉินด้านการค้นหาและกู้ภัย รวมทั้งการจัดตั้งชุดค้นหาและกู้ภัยในเมืองแห่งชาติ(National Urban Search and Rescue : USAR) มีกรอบแผนการดำเนินการได้แก่1.การสำรวจจัดทำบัญชีควบคุมการเตรียมความพร้อมของบุคลากร ยุทโธปกรณ์เครื่องมืออุปกรณ์ต่างๆการเสนอความต้องการเครื่องมือในการค้นหาและกู้ภัย การสนับสนุนงานการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย2.การจัดทำแผนการค้นหาและกู้ภัยของแต่ละหน่วย และมีการจัดทำแผนปฏิบัติการร่วมของหน่วยงานเกี่ยวข้องตั้งแต่ในภาวะปกติ3.การจัดการฝึกซ้อม ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกประเทศตลอดจนการเข้าร่วมการฝึกซ้อมกับหน่วยงาน ในสปฉ.อื่นๆ

4.3 สปฉ.10:ส่วนงานสารเคมีวัตถุอันตรายและกัมมันตรังสีมีกระทรวงกลาโหม ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนกระทรวงอุตสาหกรรมในการประสานการปฏิบัติ ระหว่างส่วนราชการและหน่วยงานและจัดทำแผนปฏิบัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ด้านสารเคมีวัตถุอันตรายและกัมมันตรังสี

4.4 สปฉ.15 : ส่วนงานการต่างประเทศกระทรวงกลาโหมร่วมกับ กระทรวงมหาดไทยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนกระทรวงการต่างประเทศในการ ปฏิบัติระหว่างส่วนราชการและหน่วยงานและจัดทำแผนปฏิบัติการป้องกันและบรรเทา สาธารณภัยด้านการต่างประเทศ

5. กระทรวงกลาโหมร่วมกับกระทรวงมหาดไทยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนกระทรวงการต่างประเทศในการจัดทำแนวทาง“การให้”และ“การรับ”ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมรวมทั้งการจัดการฝึกน่านาชาติอย่างน้อยปีละ1ครั้ง

ดังนั้นเพื่อให้การปฏิบัติงานในการป้องกันแก้ไขและบรรเทาสาธารณภัยรวมทั้งการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติของกระทรวงกลาโหมเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลกระทรวงกลาโหมจึงได้จัดตั้งศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม (ศบภ.กท.) ขึ้นโดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมเป็นผู้อำนวยการศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม (ผอ.ศบภ.กท.) และมีรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม ปลัดกระทรวงกลาโหมและผู้บัญชาการทหารสูงสุดเป็นรองผอ.ศบภ.กท. ผู้บัญชาการทหารบก ผู้บัญชาการทหารเรือและผู้บัญชาการทหารอากาศเป็นผช.ผอ.ศบภ.กท. อธิบดีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเจ้ากรมเสมียนตราผู้อำนวยการสำนักงบประมาณเจ้ากรมพระธรรมนูญและเจ้ากรมการเงินกลาโหมเป็นกรรมการผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผนกลาโหมเป็นกรรมการและเลขานุการและเจ้ากรมกิจการพลเรือนทหารและผู้อำนวยการสำนักงานกิจการพลเรือนสำนักนโยบายและแผนกลาโหมเป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการซึ่งมีหน้าที่ที่สำคัญ ดังนี้

1. กำหนดนโยบายและแนวทางของกระทรวงกลาโหมเกี่ยวกับการป้องกันแก้ไขบรรเทาภัยพิบัติที่เกิดจากสาธารณภัยและอุบัติภัยรวมทั้งแนวทางการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ
2. เป็นศูนย์กลางในการประสานงานกับรัฐบาลและหน่วยงานฝ่ายพลเรือนรวมทั้งภาคเอกชนและองค์กรการกุศลที่เกี่ยวข้องในการอำนวยความสะดวกป้องกันแก้ไขบรรเทาภัยพิบัติที่เกิดจากสาธารณภัยและอุบัติภัยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกระทรวงกลาโหม
3. ติดตามสถานการณ์และเหตุการณ์ต่างๆด้านสาธารณภัยและอุบัติภัยที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเพื่ออำนวยความสะดวกและประสานงานให้ส่วนราชการในกระทรวงกลาโหมให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติได้ทันต่อสถานการณ์รวมถึงการอำนวยความสะดวกและการประชาสัมพันธ์โดยใช้เครื่องมือและยุทธโธปกรณ์ของส่วนราชการในกระทรวงกลาโหม
4. ให้เชิญผู้แทนส่วนราชการหรือผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้คำแนะนำคำปรึกษาหรือร่วมปฏิบัติงานและขอรับข้อมูลในเรื่องที่เกี่ยวข้องตามความเหมาะสมและจำเป็น

แผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม2558ได้กำหนดให้หน่วยต่างๆปฏิบัติดังนี้

- 1.ให้สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหมและกองทัพไทยจัดตั้งศูนย์บรรเทาสาธารณภัยทุกระดับหน่วยให้สอดคล้องกับการจัดและการดำเนินงานของศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหมและเป็นหน่วยรับผิดชอบการดำเนินงานเกี่ยวกับการป้องกันแก้ไขบรรเทาภัยพิบัติและช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติของกระทรวงกลาโหม

2. ให้ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยทุกระดับหน่วยจัดทำแผนการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันแก้ไขและบรรเทาภัยพิบัติที่เกิดจากสาธารณภัยและอุบัติภัยโดยการประสานงานกับฝ่ายพลเรือนในพื้นที่รวมทั้งจัดทำแผนการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติของหน่วยพร้อมทั้งพิจารณา ทบทวนหรือปรับปรุงแผนดังกล่าวให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับนโยบายและแนวทางการ ป้องกันแก้ไขและบรรเทาภัยพิบัติของกระทรวงกลาโหมและให้ติดตามสถานการณ์ด้านสาธารณภัย และอุบัติภัยพร้อมทั้งรายงานเหตุการณ์ด้านสาธารณภัยและอุบัติภัยรวมถึงผลการปฏิบัติงาน ของหน่วยในการป้องกันแก้ไขและบรรเทาภัยพิบัติให้ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม ทราบอย่างต่อเนื่องโดยหากมีกรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วนให้รายงานให้ทราบในโอกาสแรก

3. ให้หน่วยขึ้นตรงกระทรวงกลาโหมและเหล่าทัพสนับสนุนกำลังพลและ ข้อมูลรวมทั้งเครื่องมือและยุทโธปกรณ์ที่จำเป็นเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานของฝ่ายเลขานุการ ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหมเมื่อได้รับการร้องขอ

4. การปฏิบัติเกี่ยวกับการเบิกจ่ายงบประมาณและเงินอุดหนุนราชการให้ปฏิบัติตาม ระเบียบและคำสั่งที่เกี่ยวข้อง

6. นโยบายของกระทรวงกลาโหมในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

6.1 การสนับสนุนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจะต้องดำเนินการในลักษณะ เชิงรุกด้วยการส่งเสริมการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยตั้งแต่ระดับชุมชนจนถึงระดับชาติ ตามศักยภาพขีดความสามารถและคุณลักษณะของแต่ละหน่วยเพื่อลดความสูญเสียและผลกระทบ ต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนรวมทั้งเพื่อให้ชุมชนสามารถปรับตัวต่อผลกระทบจากสาธารณภัย ได้อย่างยั่งยืน

6.2 การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจำเป็นต้องสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาค ส่วนโดยมุ่งเน้นการบูรณาการทรัพยากรที่จำเป็นต่างๆทั้งในเรื่องบุคลากรเครื่องมือและอุปกรณ์ให้ สามารถนำมาใช้ในการจัดการในภาวะฉุกเฉินได้อย่างทันต่อสถานการณ์และมีประสิทธิภาพ

6.3 การจัดการในภาวะฉุกเฉินในพื้นที่ประสบสาธารณภัยจะต้องเป็นเอกภาพ โดยมีผู้บัญชาการเหตุการณ์เพียงคนเดียวภายใต้ระบบการบัญชาการเหตุการณ์ที่ทันสมัยและมี ประสิทธิภาพเพื่อให้การปฏิบัติช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัยเป็นไปได้อย่างทันเวลาและลดการ สูญเสียให้ได้มากที่สุดรวมทั้งให้ประสานงานและวางแผนร่วมกับกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธาณภัยในแต่ละระดับตั้งแต่ภาวะปกติ

6.4 หน่วยขึ้นตรงศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหมศูนย์บรรเทาสาธารณภัย กองบัญชาการกองทัพไทยและศูนย์บรรเทาสาธารณภัยเหล่าทัพต้องจัดให้มีระบบการติดต่อสื่อสาร ที่มีประสิทธิภาพตั้งแต่ภาวะปกติและต้องดำเนินการประเมินความเสี่ยงจากสาธารณภัย ของที่ตั้งหน่วยทหารรวมทั้งจัดเตรียมกำลังพลและยุทโธปกรณ์ให้มีความพร้อมรับมือกับสถานการณ์

ภัยพิบัติต่างๆ และเข้าร่วมการฝึกกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดความพร้อมและสร้างความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของแต่ละหน่วย

6.5 หน่วยขึ้นตรงศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองบัญชาการกองทัพไทย และศูนย์บรรเทาสาธารณภัยเหล่าทัพต้องจัดการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉินและให้ความช่วยเหลือประชาชนโดยเร็วที่สุดเพื่อลดผลกระทบที่เกิดขึ้นให้มีความเสียหายน้อยที่สุดทั้งต่อกำลังพลและทรัพย์สินของทางราชการรวมถึงชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนด้วย

6.6 การสนับสนุนในห้วงการฟื้นฟูให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลโดยมุ่งเน้นการซ่อมสร้างและฟื้นฟูสภาพให้กลับคืนสู่สภาพเดิมโดยเร็วหรือทำให้ดีกว่าและปลอดภัยกว่าเดิม

6.7 การเสริมสร้างความร่วมมือกับมิตรประเทศและองค์การระหว่างประเทศในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติเพื่อพัฒนาให้การจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยของกระทรวงกลาโหมและประเทศมีมาตรฐานสากลทั้งในด้านการจัดการด้านบุคลากรและด้านเครื่องมือ

บทบาทของกองทัพไทยด้านการบรรเทาภัยพิบัติ

กองทัพไทยมีบทบาทสำคัญตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย จากยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมแห่งชาติ พ.ศ.2557 – 2561 กำหนดให้กระทรวงกลาโหม โดยกองบัญชาการกองทัพไทย มีหน้าที่ในการเตรียมพร้อมเพื่อรับมือกับปัญหาภัยพิบัติที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งเป็นการป้องกันและลดผลกระทบ โดยมี แผน กฎ ระเบียบระบบเฝ้าระวังแจ้งเตือนการเตรียมบัญชีทรัพยากรทั้งคนและสิ่งของอุปกรณ์ต่างๆ ให้พร้อมใช้งานอย่างเหมาะสมในแต่ละประเภท เพื่อให้การบริหารจัดการสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นไปอย่างทันท่วงทีและมีประสิทธิภาพ และสามารถดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.2550 ได้กำหนดให้กระทรวงกลาโหม มีปลัดกระทรวงกลาโหม ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ผู้บัญชาการทหารบก ผู้บัญชาการทหารเรือ และผู้บัญชาการทหารอากาศ เป็นคณะกรรมการตามพระราชบัญญัตินี้ โดยมีอำนาจหน้าที่กำหนดนโยบายในการจัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ และกำหนดบุคคลผู้มีอำนาจหน้าที่ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยและผู้เกี่ยวข้องในระดับประเทศระดับจังหวัดและระดับท้องถิ่น (มาตรา 6 และมาตรา 7)

จากยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมแห่งชาติ และพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.2550 ได้กำหนดบทบาทของกองทัพในการป้องกันประเทศและช่วยเหลือป้องกันภัยพิบัติดังกล่าว กระทรวงกลาโหมจึงกำหนดแนวคิดทางยุทธศาสตร์ในการป้องกันประเทศของกระทรวงกลาโหมซึ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและการบรรเทา

ภัยพิบัติในต่างประเทศ คือ แนวคิดการสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคง (SecurityCooperation) เป็นแนวคิดทางยุทธศาสตร์หลักของกระทรวงกลาโหมในการพิจารณาใช้ทรัพยากรทางทหาร เพื่อพัฒนาความสัมพันธ์และเสริมสร้างความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านประเทศสมาชิกอาเซียน มิตรประเทศ และประเทศมหาอำนาจต่างๆ รวมทั้งกลุ่มองค์การระหว่างประเทศทั้งในระดับทวิภาคี และพหุภาคี เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงร่วมกันสร้างบรรยากาศความเป็นมิตรรักษาความเป็นกลางลด เงื่อนไขและลดโอกาสที่จะนำไปสู่ความขัดแย้งรวมทั้งป้องกันมิให้ความขัดแย้งขยายขอบเขตออกไป นอกเหนือการควบคุม โดยยึดมั่นในแนวความคิดการทูตเชิงป้องกัน(Preventive Diplomacy) ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาในเชิงรุกก่อนที่ความขัดแย้งจะเกิดขึ้นและหากความขัดแย้งเกิดขึ้นแล้ว ก็สามารถควบคุมได้ทันเวลาโดยมาตรการดังกล่าวจะต้องอยู่บนพื้นฐานของควมมีเกียรติและศักดิ์ศรีในเวทีการเมืองระหว่างประเทศรวมทั้งผลประโยชน์ที่ประเทศพึงจะได้รับ

นอกจากนี้การสร้างความร่วมมือกับประเทศต่างๆ ยังสามารถฉีกกำลังเพื่อเสริมสร้าง ศักยภาพของชาติในการป้องกันประเทศและการเสริมสร้างความร่วมมือกับต่างประเทศ รวมทั้งการพัฒนา และสนับสนุนการมีระบบฐานข้อมูลทรัพยากรของประเทศด้านความมั่นคงและสนับสนุน การมีคลังข้อมูลสาธารณภัยแห่งชาติ การส่งเสริมและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภัยในเชิงรุก โดยฉีกกำลังทุกภาคส่วนเป็นภาคีเครือข่ายในกระบวนการวางแผนการบริหารจัดการตั้งแต่ขั้นก่อนเกิดเหตุ ขณะเกิดเหตุและหลังเกิดเหตุและการมีระบบการบริหารจัดการที่ประสานสอดคล้องตั้งแต่ระดับชาติ ระดับจังหวัดและระดับท้องถิ่น

ดังนั้นหากพิจารณาวิเคราะห์ถึงการบริหารจัดการเชิงบูรณาการแล้ว กองทัพอไทย ต้องนำยุทธศาสตร์ดังกล่าวมาเป็นหลักยึด เพื่อบูรณาการการทำงานร่วมกับหน่วยราชการอื่น และภาคเอกชน เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันได้อย่างเป็นรูปธรรม และเป็นการเพื่อเตรียมความพร้อม ในการรับมือกับปัญหาภัยพิบัติที่อาจจะเกิดขึ้นในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งได้

สำหรับบทบาทของกองทัพอไทยต่อการบริหารจัดการภัยพิบัติที่ผ่านมาการดำเนินการ เป็นไปในลักษณะของการให้การสนับสนุนด้านต่างๆ ตามแผนการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน โดยมีการจัดตั้งศูนย์บรรเทาสาธารณภัย กระทรวงกลาโหม มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม เป็นประธานหรือผู้อำนวยการศูนย์ ปลัดกระทรวงกลาโหม และผู้บัญชาการทหารสูงสุด เป็นรองประธานหรือรองผู้อำนวยการ และผู้บัญชาการเหล่าทัพเป็นผู้ช่วยผู้อำนวยการ ในช่วงเวลา ที่ผ่านมากองทัพได้ใช้กลไกทั้งADMMและARFในการเตรียมความพร้อมและฝึกซ้อมร่วมกับประเทศ ต่างๆ โดยการดำเนินการก่อนเกิดภัย ขณะเกิดภัย และหลังจากเกิดภัยพิบัติ ซึ่งประเทศไทยได้เป็น เจ้าภาพจัดการประชุมและร่วมฝึกซ้อมตามแผนASCCBlueprintมาโดยตลอด การประชุม ที่ ส ำ ค ัญ คื อ ก ำ ร ป ร ะ ชุ ม FifthAsia-PacificConferenceonMilitaryAssistancetoDisasterReliefOperation: APC-MADPRO)ซึ่งจัดทำ

ในปี 2553 ที่กรุงเทพฯ ได้มีการพัฒนากระบวนการและขั้นตอนต่างๆ เพื่อใช้ทรัพยากรให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและการบรรเทาภัยพิบัติ (HADR) และถือเป็นคู่มือที่นำมาใช้ในการฝึกซ้อมร่วมกัน

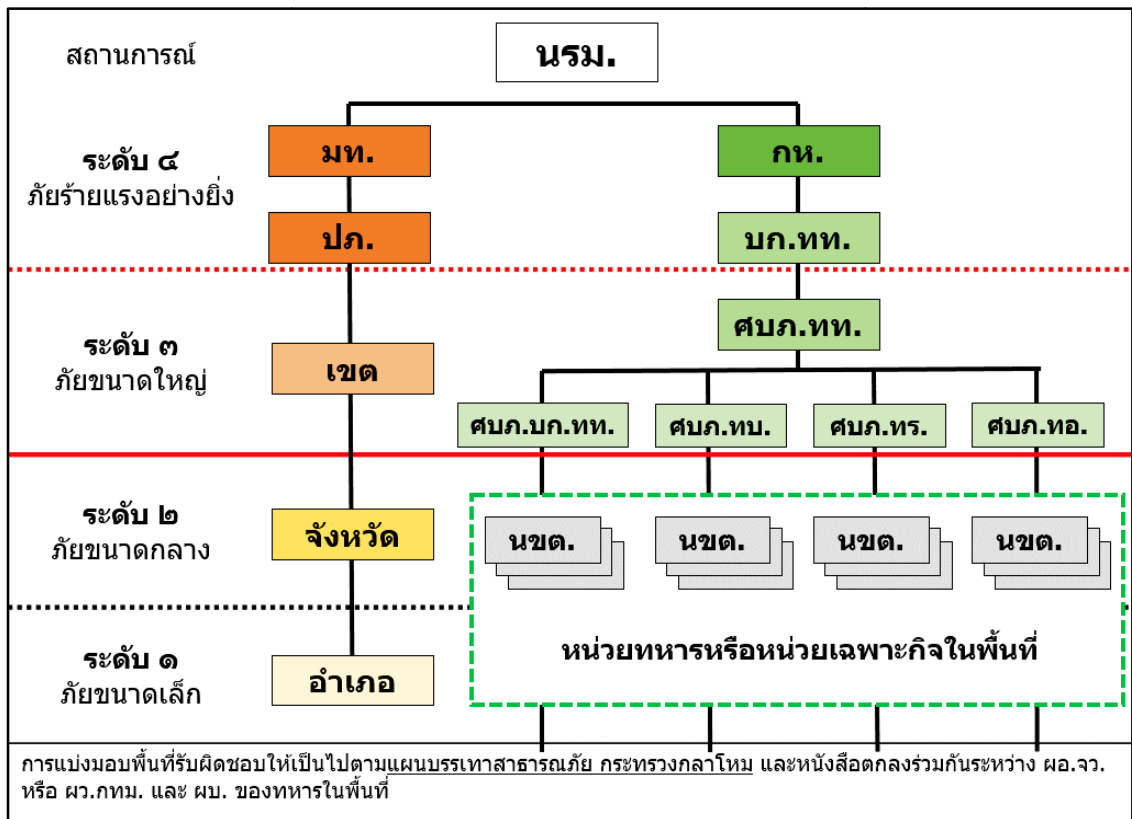
อำนาจหน้าที่ของกองทัพไทยในการบริหารจัดการสถานการณ์ตามคำสั่งกองบัญชาการกองทัพไทยที่กำหนดหน้าที่หลักๆ ไว้ คือ 1. เสนอนโยบายและแผนการดำเนินงาน รวมทั้งแนวทางการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและการบรรเทาภัยพิบัติ (HADR) ของกองบัญชาการกองทัพไทย 2. อำนาจการประสานงาน สั่งการ และกำกับดูแลการปฏิบัติการดำเนินการของศูนย์บรรเทาสาธารณภัยของเหล่าทัพต่างๆ และศูนย์บรรเทาสาธารณภัยหน่วยขึ้นตรงกองบัญชาการกองทัพไทยในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ 3. เป็นศูนย์กลางในการประสานงานกับส่วนราชการต่างๆ ในกองบัญชาการกองทัพไทย เหล่าทัพต่างๆ หน่วยงานฝ่ายพลเรือน และภาคเอกชนเพื่ออำนาจการและให้การช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ 4. ติดตามสถานการณ์และความคืบหน้าต่างๆ อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งรายงานผลการปฏิบัติให้ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยของกองทัพไทยรับทราบ 5. ให้นำหน่วยขึ้นตรงกองทัพไทย สนับสนุนข้อมูลและกำลังพลเพื่อปฏิบัติงานฝ่ายเลขานุการศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพไทยเมื่อได้รับการร้องขอ ตลอดจนให้เชิญส่วนราชการต่างๆ หรือผู้ทรงคุณวุฒิเข้ามาเพื่อให้คำแนะนำ ปรีกษา ร่วมปฏิบัติงานและขอรับข้อมูลในเรื่องที่เกี่ยวข้องตามความจำเป็น 6. ดำเนินการประชาสัมพันธ์และแจ้งข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและการบรรเทาภัยพิบัติ (HADR) ตลอดจนให้คำแนะนำในการปฏิบัติตนเพื่อป้องกันภัยพิบัติให้ประชาชนได้รับทราบ

คู่มือบรรเทาสาธารณภัยกองทัพไทยฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติแก่หน่วยงานที่อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของกองทัพไทย ให้ประสานสอดคล้องกับหลักการพื้นฐานด้านมนุษยธรรมการจัดการภัยพิบัติ กลไกการประสานความช่วยเหลือในทุกระดับ (ตั้งแต่ระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และระดับสากล) และเป็นไปตามนโยบาย/แผน/กฎหมายของประเทศ อาทิเช่น พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (2550) แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ (2558) แผนบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงกลาโหม (2558) ซึ่งครอบคลุมถึงการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและการบรรเทาภัยพิบัติภายในประเทศ (ระดับ 1 - 4) รวมถึงการให้ความช่วยเหลือคนไทยและประเทศอื่นๆ ที่ประสบภัยพิบัติในภาวะฉุกเฉินตามภารกิจที่ได้รับมอบในนามของรัฐบาลไทย

ขอบเขตของการปฏิบัติโดยศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองบัญชาการกองทัพไทย (ศบภ.บก.ทท.) จะเป็นไปตามที่ระบุไว้ในแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกองทัพไทย แผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2558 และแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558 ทั้งนี้ การสนับสนุนแก่ฝ่ายพลเรือนในปฏิบัติการให้ความช่วยเหลือ ด้านมนุษยธรรม

และการบรรเทาภัยพิบัติในแต่ละครั้ง อาจมีรูปแบบและกลไกการประสานงาน ที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับลักษณะของภัยพิบัติ(เช่น วาตภัย อุทกภัย ภัยจากดินโคลนถล่ม แผ่นดินไหวและสึนามิ) และระดับความรุนแรงของสถานการณ์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ระดับ โดยพิจารณาจากพื้นที่ประสบภัย ประชากร ความซับซ้อนในการจัดการสาธารณภัย ตลอดจนศักยภาพด้านทรัพยากร ดังนี้

แผนภาพที่ 2-2 แผนผังสรุปความเชื่อมโยงของสถานการณ์ภัย 4 ระดับ และการปฏิบัติร่วมระหว่างหน่วยพลเรือนและทหาร

ที่มา : แนวทางปฏิบัติต่อความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและการบรรเทาภัยพิบัติของกระทรวงกลาโหม, 2558

สำหรับการจัดการภัยที่เกิดขึ้นทางทะเลนั้น จะเป็นไปตามแนวทางที่กองทัพเรือได้กำหนดร่วมกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรมเจ้าท่า สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และกรมบัญชีกลาง เป็นต้น

การบรรเทาสาธารณภัยโดยกองทัพไทยนั้นมุ่งเน้นที่การให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนในพื้นที่ประสบภัยในภาวะฉุกเฉินเร่งด่วน (หรือ 72 ชั่วโมงแรก หลังจากภัยพิบัติ)ทันทีเมื่อมีการร้องขอโดยการสนับสนุนกำลังพลและยุทโธปกรณ์ทางทหารตามขีดความสามารถ

ของแต่ละหน่วยเพื่อเสริมศักยภาพให้แก่ฝ่ายพลเรือนในการตอบโต้สถานการณ์ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว จากนั้นจึงทำการส่งมอบพื้นที่และส่งต่อการปฏิบัติให้แก่ฝ่ายพลเรือนเพื่อเข้าควบคุมสถานการณ์และรับผิดชอบอำนาจต่อไป

1. กรอบแนวคิด หลักการพื้นฐานและกลไกต่างๆ ในการบรรเทาสาธารณภัย

สำหรับการดำเนินการด้านการบรรเทาสาธารณภัย มีกรอบแนวคิด และหลักการพื้นฐานดังนี้

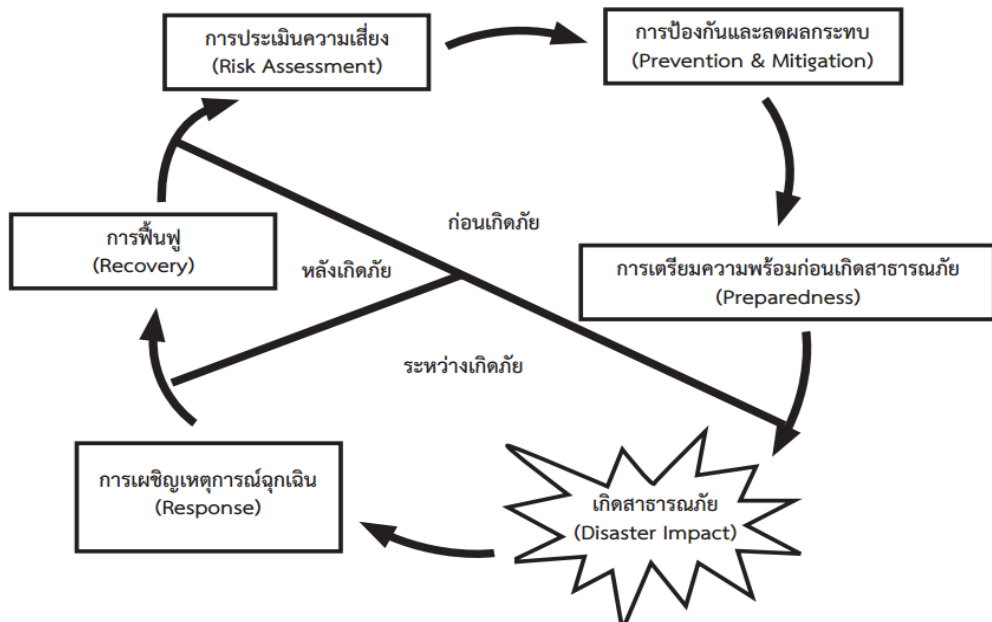
1.1 หลักการจัดการสาธารณภัย/ภัยพิบัติด้วยความตระหนักในผลกระทบรุนแรงที่อาจเกิดขึ้นต่อชุมชนและสังคมจากเหตุสาธารณภัยทำให้ทั่วโลกตื่นตัวในการค้นหาแนวทางเพื่อลดโอกาสในการเกิดผลกระทบจากสาธารณภัยอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้นจากเดิมที่เป็นการตั้งรับและรอแก้ไขปัญหา/เยียวยาผลกระทบที่เกิดขึ้นมาสู่การเตรียมความพร้อมล่วงหน้าเพื่อรับมือและดำเนินการเชิงรุกในการลดปัจจัยต่างๆ ที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงจึงเกิดเป็นแนวคิดในการปฏิบัติที่รู้จักกันแพร่หลายคือ “Disaster Risk Reduction (DRR)” หรือ “การลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย” ตามบริบทของประเทศไทย

ซึ่งในระดับสากลได้มีการจัดทำกรอบการดำเนินงานเพื่อเป็นแนวทางให้แก่ประเทศต่างๆ นำไปใช้ในการจัดการและลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยให้เกิดประสิทธิผล ที่สำคัญได้แก่ กรอบการดำเนินงานเซนไดเพื่อการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ พ.ศ.2558 – 2573 (Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015-2030) และกรอบความร่วมมือในระดับภูมิภาคภายใต้ข้อตกลงอาเซียนว่าด้วยการจัดการภัยพิบัติและการตอบโต้สถานการณ์ฉุกเฉิน (ASEAN Agreement on Disaster Management and Emergency Response : AADMER)

ปัจจุบัน เป็นที่ยอมรับโดยทั่วกันว่า สาธารณภัยเป็นเรื่องที่จัดการได้โดยไม่จำเป็นต้องรอให้ภัยเกิดขึ้นก่อนจากแนวคิดเดิมในอดีตที่มุ่งเน้นเฉพาะ “การบริหารจัดการสาธารณภัย (Disaster Management:DM)” กล่าวคือ การจัดการเหตุการณ์ฉุกเฉินการให้ความช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ผู้ประสบภัย หรือการฟื้นฟูสภาพหลังจากเกิดภัยขึ้นแล้ว มาเป็นการให้ความสำคัญมากขึ้นกับการดำเนินการเชิงรุกเพื่อ “การบริหารจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย (Disaster Risk Management:DRM)” ซึ่งเป็นการจัดการกับปัจจัยที่ทำให้เกิดความเสี่ยงผ่านมาตรการต่างๆ ที่ช่วยทำให้ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากสาธารณภัยลดน้อยลงที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยแบ่งช่วงการ

ดำเนินมาตรการออกเป็น 3 ระยะสำคัญ ได้แก่ ระยะก่อนเกิดภัย ระยะเกิดภัย และระยะหลังเกิดภัย
ดังแผนภาพที่ 2-3

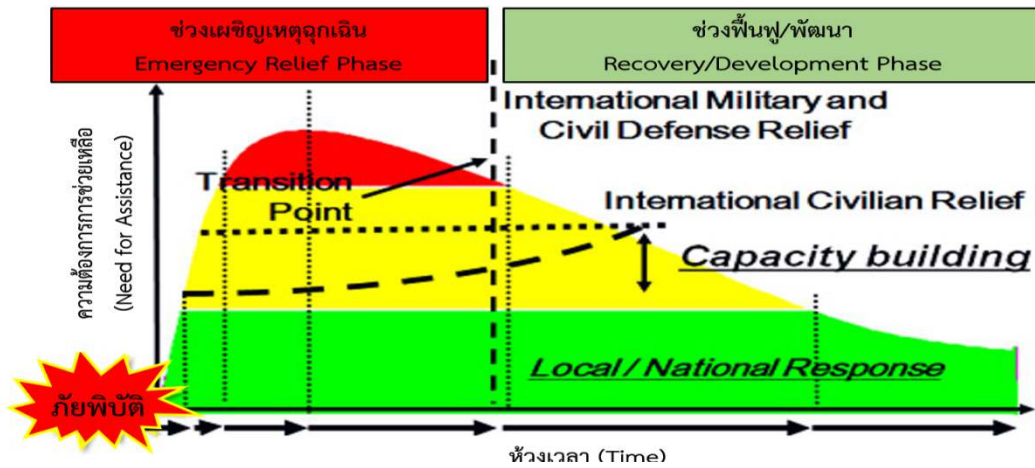
แผนภาพที่ 2-3 วงจรการบริหารจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย

ที่มา : แนวทางปฏิบัติต่อความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและการบรรเทาภัยพิบัติของ
กระทรวงกลาโหม, 2558

2. แนวคิดพื้นฐานในการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและการบรรเทาภัยพิบัติ (HADR) เป็นการแบ่งช่วงเวลาในการให้ความช่วยเหลือประชาชน ดังภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 2-4 การแบ่งช่วงเวลาในการให้ความช่วยเหลือประชาชน เมื่อเกิดภัยพิบัติ (HADR Phasing)

ที่มา : แนวทางปฏิบัติต่อความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและการบรรเทาภัยพิบัติของกระทรวงกลาโหม, 2558

เมื่อมีสถานการณ์ภัยเกิดขึ้นในประเทศใดประเทศหนึ่ง รัฐบาลและหน่วยงานของประเทศนั้นๆ จะต้องเป็นผู้รับผิดชอบหลัก (Primary Responsibility) และมีส่วนสำคัญที่สุดในการให้ความช่วยเหลือและดูแลประชาชนผู้ประสบภัย หากการตอบโต้หรือจัดการเหตุฉุกเฉินในช่วงแรกนั้น เป็นไปอย่างเหมาะสมมีประสิทธิภาพ ก็จะช่วยให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาขีดความสามารถในการรับมือกับภัยพิบัติครั้งต่อไปได้ดียิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม กรณีที่ภัยนั้นมีขนาดใหญ่ ส่งผลกระทบอย่างรุนแรง/มหาดศาลเกินกว่าขีดความสามารถของประเทศที่ประสบภัยจะจัดการได้ด้วยตนเอง ก็จำเป็นต้องขอรับความช่วยเหลือจากประเทศต่างๆ หรือองค์กรระหว่างประเทศ อาทิเช่น องค์กรสหประชาชาติ (นำโดย UNOCHA และ INSARAG) คณะกรรมการกาชาดระหว่างประเทศ(ICRC) องค์กรแพทย์ไร้พรมแดน (MSF) รวมถึง หน่วยทหารจากมิตรประเทศ ซึ่งมีศักยภาพและความพร้อม สามารถให้การช่วยเหลือได้ทันทีหรือภายใน 72 ชั่วโมงแรกของภัยพิบัติ เพื่อเพิ่มโอกาสรอดชีวิตของผู้ประสบภัย จำกัดความเสียหายให้น้อยที่สุดในช่วงเผชิญเหตุฉุกเฉิน (Emergency Relief Phase) และช่วยพลิกฟื้นสถานการณ์ให้ประชาชนในแต่ละชุมชนกลับมาใช้ชีวิตเป็นปกติได้โดยเร็ว ในช่วงของการฟื้นฟู/พัฒนา (Recovery/Development Phase)

สิ่งสำคัญที่พึงระลึกไว้เสมอคือ การให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ โดยความร่วมมือ ร่วมใจและการระดมทรัพยากรจากทุกภาคส่วนนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเอกภาพทุกฝ่าย เข้าใจตรงกันและมีการปฏิบัติที่เกื้อกูล ประสานสอดคล้องในทิศทางเดียวกัน เพื่อลดช่องว่าง ลดความซ้ำซ้อน รวมถึงปัญหา/อุปสรรคต่างๆ ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดความสับสนหรือความล่าช้าในการ ปฏิบัติการใช้ทรัพยากรทางทหารในภารกิจให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและการบรรเทาภัยพิบัติ (Use of Military Assets in HADR Operations)

2. หลักพื้นฐานสากลในการใช้ทรัพยากรทางทหารในภารกิจด้านการบรรเทา ภัยพิบัติ

ในอดีตนั้น หน่วยทางทหารถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อภารกิจหลักในการรักษาอธิปไตยและ ป้องกันประเทศจากภัยคุกคามรูปแบบต่างๆ แต่ปัจจุบัน หน่วยทหารได้รับความไว้วางใจและเชื่อมั่น จากรัฐบาลและประชาชน ให้เข้ามาดูแลรับผิดชอบและมีส่วนร่วมร่วมกับฝ่ายพลเรือนในการบริหาร จัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยมากขึ้นเป็นลำดับ จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาขีดความสามารถ และความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ให้มีความพร้อมและสามารถปฏิบัติการร่วมกับฝ่ายพลเรือนได้ อย่างสอดคล้องมีประสิทธิภาพ

หลักการใช้ทรัพยากรทางทหารของประเทศต่างๆ ทั่วโลกในภารกิจ HADR ยังคง สอดคล้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งในระดับสากล ระดับภูมิภาค และระดับประเทศ ดังที่ปรากฏ ในคู่มือการปฏิบัติงาน เช่น UNOCHA Guidelines on the Use of Foreign Military and Civil Defence Assets in Disaster Relief (Oslo Guidelines), UNCM Cord Guidelines on the Use of Military and Civil Defense Assets, Asia-Pacific Regional Guidelines for the Use of Foreign Military Assets in Natural Disaster Response Operations (APC MADRO), Multi-National Force Standing Operating Procedures (MNF SOP) และ ASEAN Standard Operating Procedure for Regional Standby Arrangements and Coordination of Joint Disaster Relief and Emergency Response Operations (SASOP) ว่าเป็นการใช้ประโยชน์จาก ปฏิบัติการทางทหารและการปกป้องพลเรือนในลักษณะของที่พึ่งสุดท้าย (Last Resort) เมื่อไม่มี ท ำ ง เ ลื อ ก อื่ น ที่เหมาะสมแก่ฝ่ายพลเรือนและองค์กรด้านมนุษยธรรมขององค์การสหประชาชาติในการให้ ความช่วยเหลือและสนับสนุนความจำเป็นเร่งด่วนด้านมนุษยธรรมและการบรรเทาภัยพิบัติได้ทันเวลา ซึ่งแนวทางการใช้กำลังทหารในกรณีดังกล่าวนี้ ถือเป็นเกณฑ์ปฏิบัติที่ประเทศสมาชิกในองค์การ สหประชาชาติให้ความเห็นชอบร่วมกันสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

Oslo Guidelines กล่าวถึงหลักการและแนวทางในการใช้ทรัพยากรทางทหารและ การป้องกันประเทศ (Military and Civil Defence Assets: MCDA) เมื่อเกิดสถานการณ์ฉุกเฉิน

เร่งด่วนในยามปกติ (Peacetime) ทั้งจากภัยทางธรรมชาติ หรือภัยคุกคามด้านเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมซึ่งแนวทางดังกล่าวนี้ จะช่วยให้การวางแผน รวมถึงการปฏิบัติและระดมทรัพยากรเป็นไปอย่างสมเหตุสมผล มีประสิทธิภาพ และคุ้มค่าที่สุด โดยมีประเด็นสำคัญที่ต้องคำนึงถึงดังต่อไปนี้

2.1 ทางเลือกสุดท้าย (Last Resort):การใช้ทรัพยากรทางทหารเป็นหนทางเลือกสุดท้ายเท่าที่จำเป็น เมื่อฝ่ายพลเรือนไม่สามารถให้การช่วยเหลือผู้ประสบภัยหรือให้การบรรเทาทุกข์ได้เพียงพอ ทัวถึง และทันต่อความต้องการเร่งด่วนในขณะนั้น

2.2 ส่วนเติมเต็ม (Complementarity):การใช้ทรัพยากรทางทหาร ช่วยให้กระบวนการช่วยเหลือและบรรเทาทุกข์แก่ผู้ประสบภัยดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง สมบูรณ์โดยการเติมเต็มในส่วนที่ยังขาดหรือพร่อง (Gaps)ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องจากความขาดแคลนทรัพยากร หรือทรัพยากรที่มีอยู่ไม่สามารถสนองต่อความต้องการได้ครบถ้วนทั้งหมด

2.3 ไม่มีค่าใช้จ่าย (At no cost):การให้ความช่วยเหลือด้วยทรัพยากรทางทหารแก่ประเทศผู้ประสบภัยนั้น จะต้องไม่มีการเรียกร้องค่าใช้จ่ายใดๆ เกิดขึ้น กล่าวคือ ประเทศที่ให้ความช่วยเหลือจะต้องใช้งบประมาณและรับผิดชอบดูแลค่าใช้จ่ายของตนเองในการปฏิบัติการกิจ HADR ในประเทศผู้ประสบภัย

2.4 ความแตกต่าง (Distinction):การช่วยเหลือและบรรเทาทุกข์แก่ผู้ประสบภัย โดยใช้ทรัพยากรทางทหารนั้น จะต้องระบุความแตกต่างของกำลังพล เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในภารกิจ HADRแยกออกให้ชัดเจนจากการปฏิบัติการกิจอื่นๆ ทางทหาร เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความสับสน

2.5 หลีกเลี่ยงการพึ่งพา (Avoiding Dependence):ฝ่ายพลเรือน ทั้งภาครัฐและองค์กรต่างๆ ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการให้ความช่วยเหลือและบรรเทาทุกข์แก่ผู้ประสบภัย จะต้องหลีกเลี่ยงการพึ่งพาการใช้ทรัพยากรทางทหารในระยะยาว โดยการส่งเสริมให้ประชาชนและภาคประชาคมในพื้นที่ประสบภัยได้เรียนรู้ และมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหามากขึ้น พร้อมไปกับการพัฒนาขีดความสามารถเพื่อให้รับมือกับสถานการณ์ได้ดีขึ้นในอนาคต

2.6 กรอบเวลาที่จำกัด (Time-limited):การใช้ทรัพยากรทางทหารนั้น จำเป็นต้องกำหนดกรอบระยะเวลาและขอบเขตของการปฏิบัติไว้ให้ชัดเจน พร้อมกับแผนการถอนกำลัง (Exit Strategy)

UN CMCord Guidelines เป็นการกำหนดแนวทางปฏิบัติเพื่อช่วยให้การติดต่อประสานงาน/ปฏิบัติการร่วมระหว่างทหาร-พลเรือน เป็นไปอย่างราบรื่น และยังเอื้อประโยชน์ให้แก่เจ้าหน้าที่ด้านมนุษยธรรมขององค์การสหประชาชาติในด้านความปลอดภัยและการเข้าถึงพื้นที่

ประสบการณ์โดยอาศัยทรัพยากรทางทหาร UNCM Cord Guidelines กล่าวถึงประเด็นสำคัญเพิ่มเติมจาก Oslo Guidelines ไว้ดังนี้

1. ลำดับความสำคัญของกิจที่ได้รับมอบ (Hierarchy of Tasks): การใช้ทรัพยากรทางทหาร ควรมุ่งเน้นหรือให้ความสำคัญลำดับแรกกับการช่วยเหลือทางอ้อม (Indirect Assistance) และการสนับสนุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure Support) ส่วนการช่วยเหลือทางตรงนั้น (Direct Assistance) ควรจะสงวนไว้เป็นทางเลือกสุดท้าย เพื่อไม่ให้เกิดความสับสนระหว่างบทบาทหน้าที่ของทหารกับเจ้าหน้าที่ช่วยเหลือผู้ประสบภัย/เจ้าหน้าที่ด้านมนุษยธรรม (Humanitarian actors)

2. การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร (Information Sharing): ภายใต้อาณัติการณัฏกเงินเร่งด่วน จำเป็นต้องกำหนดกลไกในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร เพื่อให้หน่วยงานและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้รับทราบข้อมูลสำคัญโดยทั่วกัน

3. การติดต่อประสานงาน (Requirement for Liaison): การปฏิบัติงานร่วมกันและการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างทหาร-พลเรือนไม่ว่าจะในระดับใดก็ตาม (ทั้งภาคสนาม ศูนย์อำนวยการ หรือระดับนโยบาย) จะต้องมีการติดต่อกันสำหรับการติดต่อประสานงานที่มีประสิทธิภาพ อาจทำได้โดยการใช้นายทหารติดต่อหรือการจัดตั้งศูนย์ประสานงานระหว่างทหาร-พลเรือน เป็นต้น

3. แนวคิดในการใช้ทรัพยากรทางทหารในภารกิจด้านการบรรเทาภัยพิบัติ

จากประสบการณ์จริงเมื่อเกิดสาธารณภัยและการฝึกร่วมกับฝ่ายพลเรือนอย่างต่อเนื่อง กองกำลังทหารในหลายประเทศได้พัฒนาขีดความสามารถของหน่วย (Capability Development) และมีความพร้อม (Readiness) ที่จะให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนด้านมนุษยธรรมและการบรรเทาภัยพิบัติแก่ฝ่ายพลเรือนได้ทันที ขึ้นอยู่กับความจำเป็นเร่งด่วนและการร้องขอความช่วยเหลือ (Needs & Request for Assistance) จากประเทศผู้ประสบภัยในด้านต่างๆ ดังนี้

1. การรักษาความปลอดภัย/การระงับเหตุความขัดแย้ง (Security/De-confliction)
2. การส่งกำลังบำรุง (Logistics)
3. การสนับสนุนทางการแพทย์/การสาธารณสุข (Medical/Health Support)
4. การช่าง (Engineering)
5. เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology)
6. การวางแผน (Planning)

โดยจำแนกการให้ความช่วยเหลือและบรรเทาทุกข์แก่ผู้ประสบภัยออกได้ 3 รูปแบบ คือ รูปแบบที่ 1 การสนับสนุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure Support) ซึ่งช่วยให้ปฏิบัติการที่นำโดยฝ่ายพลเรือนเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพมากขึ้น ตัวอย่างเช่น

การซ่อมแซมโครงสร้างหรือฟื้นฟูการทำงานของระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานที่สำคัญ ทั้งการสื่อสาร โทรคมนาคม สนามบิน ท่าเรือ ฯลฯ

รูปแบบที่ 2 การช่วยเหลือทางอ้อม (Indirect Assistance) โดยมีฝ่ายพลเรือนเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ ส่งมอบความช่วยเหลือแก่ผู้ประสบภัยโดยตรง ตัวอย่างเช่น การลำเลียงขนส่ง (อาหาร น้ำดื่ม ยา และเวชภัณฑ์ สิ่งของ เครื่องมือหรืออุปกรณ์ต่างๆ ฯลฯ) การสร้างค่ายผู้อพยพ/ ศูนย์พักพิงการกวาดล้างทุ่นระเบิด ฯลฯ

รูปแบบที่ 3 การช่วยเหลือทางตรง (Direct Assistance) โดยกำลังทางทหารเข้าปฏิบัติการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ประสบภัยโดยตรง ตัวอย่างเช่น การส่งมอบสิ่งของจำเป็นเพื่อการดำรงชีพการให้บริการทางการแพทย์ (เช่น การคัดกรองผู้ป่วย การตรวจรักษา เคลื่อนย้าย/ส่งต่อการรักษา หรือเวชกรรมป้องกัน) การลำเลียงเคลื่อนย้ายผู้ประสบภัยไปสู่พื้นที่ปลอดภัย การติดตามค้นหาผู้สูญหาย ฯลฯ

4. การพิจารณาตัดสินใจใช้ทรัพยากรทางทหารในภารกิจด้านการบรรเทาภัยพิบัติ

การพิจารณาใช้ทรัพยากรทางทหารเพื่อให้การช่วยเหลือและบรรเทาทุกข์แก่ผู้ประสบภัยในปฏิบัติการร่วมระหว่างทหารและพลเรือนนั้น (HADR Joint Operations) จะต้องพิจารณาประเด็นสำคัญต่างๆ ประกอบกัน ดังต่อไปนี้

4.1 ประเทศที่ให้ความช่วยเหลือ (Contributing Countries) ได้แก่ข้อพิจารณาทางการเมือง; แนวทาง/เกณฑ์ประกอบการพิจารณาใช้ทรัพยากรทางทหารของแต่ละประเทศ ความพร้อมของหน่วยทหารการร้องขอจากประเทศผู้ประสบภัย; การมอบหมายหน้าที่และความรับผิดชอบโดยรัฐบาลกฎหมาย/แนวทางปฏิบัติ/บันทึกข้อตกลงในการใช้ทรัพยากรทางทหาร; กลไกการจัดการเรื่องค่าใช้จ่าย

4.2 ประเทศผู้ประสบภัย (Affected Countries) ได้แก่นโยบายของประเทศผู้ประสบภัยที่จะอนุญาตให้มีการนำกำลังทหารจากประเทศอื่นเข้าสู่ประเทศของตนเอง; ความรุนแรง/ผลกระทบจากภัยพิบัติและความจำเป็นเร่งด่วนด้านมนุษยธรรม; ความพร้อมในการรับมือกับภัยพิบัติ; ทรัพยากรและขีดความสามารถจำเพาะในการปฏิบัติ

4.3 ช่องทางในการส่งมอบความช่วยเหลือทางทหาร (Channeling of Military Assets) อาทิเช่น ผ่านกลไกขององค์การสหประชาชาติ โดยมี UNOCHA หรือ WFP, UNICEF, UNHCR, ฯลฯ เป็นหน่วยงานหลักในการประสานงาน; ผ่านความร่วมมือ/ข้อตกลงระดับทวิภาคีระหว่างประเทศผู้ให้ความช่วยเหลือและประเทศผู้ประสบภัย; ผ่านความร่วมมือ/ข้อตกลงระดับภูมิภาคเช่น NATO, ASEAN, Central America & Caribbean เป็นต้น

ในการประเมินผลการปฏิบัตินั้น อาจพิจารณาเกณฑ์ต่างๆ ประกอบกัน อาทิเช่น ความช่วยเหลือที่ส่งถึงผู้ประสบภัย/พื้นที่ประสบภัยได้ทันเวลา (Timeliness)รูปแบบของการช่วยเหลือ/การสนับสนุนเหมาะสมกับสถานการณ์ ตรงตามความต้องการ และไม่ทำให้เป็นภาระของผู้รับ (Appropriateness)การใช้ทรัพยากรเป็นไปตามแผนหรือการประสานงานโดยพิจารณาตามความจำเป็นและความเร่งด่วน ให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด (Efficiency) ความสามารถในการรองรับความช่วยเหลือและการบริหารจัดการสถานการณ์โดยประเทศผู้ประสบภัย (Absorptive Capacity) การประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่มีส่วนร่วมในภารกิจ HADR ทั้งระหว่างทหาร-ทหาร และทหาร-พลเรือน (Coordination) และสุดท้ายที่สำคัญคือ ต้นทุนค่าใช้จ่าย ซึ่งประเทศผู้ให้ความช่วยเหลือเป็นผู้รับผิดชอบดูแลค่าใช้จ่ายของตนเองตลอดระยะเวลาตั้งแต่เริ่มต้นจนจบภารกิจ(Cost)

กลไกพื้นฐานของการใช้ทรัพยากรทางทหารในภารกิจ HADR

เมื่อประเทศผู้ประสบภัย (AffectedState) ตอบรับความช่วยเหลือกับประเทศที่ให้ความช่วยเหลือ (AssistingState) เป็นที่เรียบร้อย ก็จะจัดทำข้อตกลงในการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและบรรเทาภัยพิบัติรวมถึง ข้อตกลงเกี่ยวกับสถานะของกำลังทหารที่จัดส่งไปยังประเทศผู้ประสบภัย (StatusofForceAgreement:SOFA) แต่สำหรับประเทศสมาชิกในอาเซียนนั้น จะปฏิบัติตามข้อตกลงอาเซียนว่าด้วยการจัดการภัยพิบัติและการตอบโต้สถานการณ์ฉุกเฉิน (ASEANAgreement onDisaster Management and EmergencyResponse: AADMER)และแนวทางปฏิบัติใน SASOP โดยมีกำลังทหารของประเทศในอาเซียนเป็นผู้นำหลักในภารกิจ

เมื่อกำลังทหารของประเทศที่ให้ความช่วยเหลือเข้าถึงพื้นที่ปฏิบัติการจะต้องยึดถือข้อตกลงระหว่างประเทศที่กำหนดไว้ในข้างต้นอย่างเคร่งครัด นอกจากนี้ยังต้องปฏิบัติตามหลักสากล ได้แก่การให้ความเคารพในวัฒนธรรมอำนาจอธิปไตย และปฏิบัติตามกฎหมายระหว่างประเทศ (InternationalLaws)กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ (InternationalHumanitarianLaws) กฎหมายและแผนบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติของประเทศที่ประสบภัยรวมถึงหลักปฏิบัติพื้นฐานด้านมนุษยธรรม ได้แก่ หลักมนุษยธรรม (Humanity)ความไม่ลำเอียง (Impartiality)ความเป็นกลาง (Neutrality)และหลักพื้นฐาน Do Not Harm อาทิเช่นการรักษาความปลอดภัยให้กับหน่วยทหารต่างชาติ (Force Protection) โดยใช้กำลังตำรวจหรือทหาร ของประเทศผู้ประสบภัยรับผิดชอบในการดูแลและให้ความคุ้มครองแก่รถขนส่งยุทธโศปกรณ์ เส้นทางคมนาคมที่พัก/แค้มป์ของประเทศที่ให้ความช่วยเหลือหรือการจัดตั้งโรงพยาบาลสนามในพื้นที่ประสบภัยซึ่งต้องเป็นไปตามมาตรฐานสากล ส่วนยาและเวชภัณฑ์ที่จะนำไปใช้ ก็จะต้องผ่านการอนุมัติจากหน่วยงานของประเทศผู้ประสบภัยเสียก่อน

แผนภาพที่2-5 กระบวนการให้ความช่วยเหลือ เมื่อเกิดสถานการณ์ภัยพิบัติ

(Overarching Relief Process)

ที่มา : แนวทางปฏิบัติต่อความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและการบรรเทาภัยพิบัติของกระทรวงกลาโหม, 2558

ขณะเดียวกัน ประเทศผู้ประสบภัยจะต้องให้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวกแก่กำลังทางทหารของประเทศที่ให้ความช่วยเหลือให้สามารถเข้าถึงพื้นที่ปฏิบัติการได้อย่างรวดเร็ว เพื่อลดการสูญเสียและจำกัดความเสียหายให้ได้มากที่สุด โดยเฉพาะในช่วงสัปดาห์แรกหลังเกิดภัยพิบัติ อาทิเช่น การเข้าเมือง (Immigration), มาตรการศุลกากร (Custom), การงดเว้นภาษี (Tax Exemption), การสนับสนุนระบบขนส่ง, การจัดตั้งศูนย์ประสานงานนานาชาติทั้งศูนย์ประสานงานทหาร-ทหาร (Multi-National Coordination Center: MNCC) และศูนย์ประสานงานทหาร-พลเรือน (Civil-Military Coordination Center: CMOC) เพื่อช่วยในการติดต่อประสานงานระหว่างประเทศผู้ประสบภัย ประเทศที่ให้ความช่วยเหลือ หน่วยงาน/องค์กรระหว่างประเทศ และการจัดทำแผนร่วม (HADR Joint Plan) สำหรับภารกิจช่วยเหลือผู้ประสบภัย การบรรเทาทุกข์จากภัยพิบัติ และงานด้านมนุษยธรรมอื่นๆ ในพื้นที่ ในส่วนของทหารนั้น จะถูกมอบหมายโดยคำสั่งยุทธการ (Operation Order: OPOrd) โดยกำหนดแนวคิดในการปฏิบัติแยกออกเป็นลำดับขั้นเริ่มตั้งแต่ขั้นการเข้าประเทศผู้ประสบภัย ขั้นการเคลื่อนย้ายกำลังเข้าพื้นที่ปฏิบัติการ ขั้นปฏิบัติการ ขั้นการส่งมอบภารกิจและขั้นการถอนกำลัง/เดินทางกลับ

5. แนวคิดในการประสานงานระหว่างพลเรือน-ทหาร ในภารกิจด้านการบรรเทาภัยพิบัติ

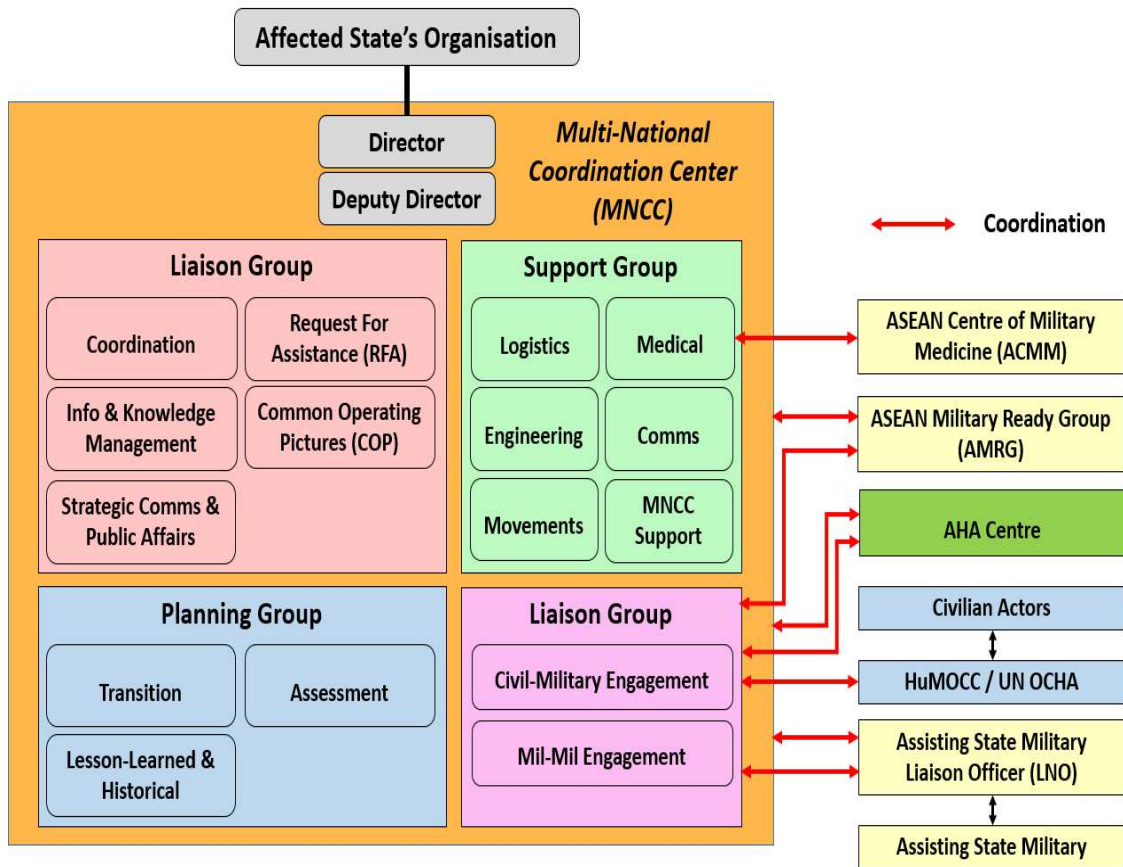
การใช้กำลังทางทหารเข้าปฏิบัติการต่อสถานการณ์วิกฤตต่างๆ ที่สืบเนื่องจากภัยพิบัติจะต้องดำเนินการอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ เพื่อลดผลกระทบ ป้องกันอันตรายและความเสียหายรุนแรงที่อาจเกิดขึ้นต่อชีวิต ทรัพย์สิน สภาพแวดล้อมและการดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่ประสบภัย ด้วยการระดมทรัพยากรที่มีอยู่เข้าให้การช่วยเหลือในทันทีหรือโดยเร็วที่สุดและความช่วยเหลือนั้นจะต้องสนองต่อความต้องการของผู้ประสบภัยอย่างแท้จริงจึงถือเป็น

ความจำเป็นอย่างยิ่งยวด ที่การปฏิบัติและกลไกการประสานงานของหน่วยงานต่างๆ ในช่วงวิกฤต (ภายใน 72 ชั่วโมงแรกของภัยพิบัติ) รวมถึงช่วงรอยต่อจากช่วงเผชิญเหตุฉุกเฉิน (Emergency Relief Phase) กับช่วงฟื้นฟู (RecoveryPhase) จะต้องมีความชัดเจน มีการประสานงานเป็นระบบ มีความเป็นเอกภาพในการสั่งการ, ผู้ปฏิบัติมีทักษะประสบการณ์และความชำนาญ สามารถรับมือกับเหตุการณ์เฉพาะหน้าได้ดี ไม่เช่นนั้นแล้ว อาจเกิดความโกลาหล สับสนวุ่นวาย และยากต่อการควบคุมสถานการณ์

เพื่อให้การปฏิบัติร่วมกับหน่วยงานและองค์กรต่างๆ มีประสิทธิภาพสูงสุด ทหารควรจะศึกษาองค์ประกอบของฝ่ายพลเรือนทั้งกรอบแนวคิด โครงสร้างแนวทางปฏิบัติขององค์กร/หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบหรือเกี่ยวข้องในภารกิจ รวมถึงสายการบังคับบัญชาและกลไกในการประสานงานระหว่างทหาร-พลเรือนให้เข้าใจ และด้วยข้อเท็จจริงที่ว่าปฏิบัติการ HADR เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นและดำเนินไปอย่างต่อเนื่องสถานการณ์ในพื้นที่ประสบภัยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วอยู่ตลอด ดังนั้น ผู้ปฏิบัติและหน่วยงานต่างๆ ทั้งฝ่ายพลเรือนและทหาร จึงจำเป็นต้องติดตามข่าวสาร-แลกเปลี่ยนข้อมูลกันอยู่เสมอ (Tracking & InformationSharing) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง แม่นยำ และทันเวลาต่อการพิจารณา/ตัดสินใจในหน้าที่เร่งด่วน

กรณีที่มีการระดมทรัพยากรหรือกำลังทหารจากหลายประเทศในปฏิบัติการร่วม HADR กลไกในการประสานงานและสร้างเสริมความร่วมมือ(Coordination&Cooperation) เพื่อให้ทุกฝ่ายดำเนินงานได้อย่างสอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันป้องกันไม่ให้เกิดความสับสน ความซ้ำซ้อน หรือเป็นปัญหา/ภาระต่อประเทศผู้ประสบภัยนั้น อาจทำได้โดย 1. การแลกเปลี่ยนนายทหารติดต่อ (LiaisonOfficer:LNO)และ/หรือ 2. การจัดตั้งศูนย์ประสานงานนานาชาติ (MNCC) ซึ่งจะช่วยให้การติดต่อประสานงานระหว่างทหาร-ทหาร และทหาร-พลเรือนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังตัวอย่างในแผนภาพที่ 2-6

แผนภาพที่ 2-6 ตัวอย่างกลไกการประสานงาน ระหว่างพลเรือน ทหาร องค์กรและหน่วยงานต่างๆ ในการให้ความช่วยเหลือ/บรรเทาทุกข์ เมื่อเกิดสถานการณ์ภัยพิบัติ

ที่มา : แนวทางปฏิบัติต่อความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและการบรรเทาภัยพิบัติของกระทรวงกลาโหม, 2558

ความร่วมมือและกลไกการประสานความช่วยเหลือฯ ภายในภูมิภาค เอเชีย-แปซิฟิก

แกนหลักสำคัญของความร่วมมือในระดับภูมิภาคนี้ แบ่งออกได้เป็น 3 ส่วน ได้แก่

1. หน่วยงานขององค์การสหประชาชาติประกอบด้วยUNCountryTeam,Humanitarian Cluster และ UNOCHA

2. การรวมตัวของหน่วยงาน/องค์กรด้านมนุษยธรรม(HumanitarianCommunity) ประกอบด้วย หน่วยงานและองค์กรต่างๆขนาดใหญ่และขนาดเล็ก ทั้งภายในประเทศและในระดับสากล ซึ่งมีความมุ่งหมายเดียวกันในการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม (Assistance)การบรรเทาทุกข์ (Relief)และการดูแลคุ้มครองสิทธิพื้นฐานของมนุษย์ (Protection of Human Rights) อาทิเช่น ศูนย์บรรเทาทุกข์/สาธารณภัยในระดับท้องถิ่น,Non-GovernmentalOrganizations(NGOs),

International Organizations (IOs) รวมถึงองค์กรอื่นๆ ได้แก่ International Committee of the Red Cross (ICRC), International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies (IFRC), National Red Cross and Red Crescent Societies อย่างไรก็ตามหน่วยงานและองค์กรเหล่านี้ต่างก็มีเป้าหมายและกรอบแนวทางในการดำเนินงานเป็นของตนเองซึ่งอาจจะมีบ้างที่เข้ามาปฏิบัติการร่วมกับUN หรือหน่วยงานอื่นๆ ขึ้นอยู่กับสถานการณ์และวัตถุประสงค์ ณ เวลานั้นๆ

3. หน่วยงาน/องค์กรในระดับภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (Regional Organizations) บ ำ ง ่ วั น ุ อ ำ ทิ ะ ชี น Association of Southeast Asian Nations (ASEAN), ASEAN Regional Forum (ARF), South Asian Association for Regional Cooperation (SAARC), Multi-national Planning and Augmentation Team (MPAT) ฯลฯ ได้จัดทำข้อตกลงร่วมกันในการประสานความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม รวมถึงการขอสนับสนุนทรัพยากร ทางทหารจากประเทศสมาชิกอื่นเพื่อตอบโต้กับสถานการณ์ภัยที่เกิดขึ้น โดยมีแนวทางปฏิบัติ (Guidelines/SOPs) เป็นของตนเอง

ความร่วมมือในกลุ่มประเทศที่อยู่ในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก โดยการใช้ทรัพยากรทางทหารนั้น มีจุดเริ่มต้นมาจากการประชุมสัมมนาในระดับนานาชาติ “International Seminar on Disaster Management – Emerging Challenges for the Armed Forces” โดยมีกองทัพของประเทศอินเดียเป็นเจ้าภาพ เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ.2548 ภายหลังจากการเกิดภัยธรรมชาติที่ร้ายแรงในมหาสมุทรอินเดียและประเทศแถบมหาสมุทรแปซิฟิก (Indian Ocean Earthquake and Tsunami 2004) จ ำ ก ัน นี้ น ก็ ได้ ต ำ เนิ น ก ำ ร ต ุ อ ุ ะ ง ุ น ุ ก ิ ต ุ ะ ป ิ ะ น Asia-Pacific Conference on Military Assistance to Disaster Relief Operations (APC-MADRO) ใน ปี จ ุ ะ บ ัน ซึ่ง ใน ๓ ะ ปี ะ มี ก ำ ร ุ ะ ช ุ ม APC-MADRO โดยมีเจ้าภาพร่วมคือ CMCS, UNOCHA Regional Office for Asia and the Pacific (ROAP) และประเทศเจ้าของสถานที่จัดประชุม โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาแนวทางปฏิบัติร่วมกันในการวางแผนและใช้ทรัพยากรทางทหารระหว่างปฏิบัติการตอบโต้สถานการณ์ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก

หนึ่งในผลผลิตสำคัญจาก APC-MADRO ได้แก่ UNOCHA Asia-Pacific Regional Guidelines For the Use of Foreign Military Assets in Natural Disaster Response Operations เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการวางแผนและการปฏิบัติให้กับประเทศสมาชิกในการใช้ทรัพยากรทางทหารฯ ให้ได้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด โดยใช้แนวทางดังกล่าวนี้ ประกอบร่วมกันกับ Guidelines on the Use of Foreign Military and Civil Defence Assets in Disaster Relief (Oslo Guidelines)

อย่างไรก็ตาม ให้พึงระลึกเสมอว่า แนวทางปฏิบัติเหล่านี้ มิได้มีผลบังคับใช้ต่อประเทศสมาชิกแต่อย่างใด หากแต่เป็นการนำไปใช้โดยสมัครใจ ขึ้นอยู่กับการพิจารณาของแต่ละประเทศ และมีข้อจำกัดสำคัญดังนี้

1. ไม่สามารถนำไปใช้ในการจัดการสถานการณ์ฉุกเฉิน (Complex Emergencies) ซึ่งมีแนวทางปฏิบัติสำหรับการใช้ทรัพยากรทางทหารฯ กำหนดไว้อยู่แล้วใน Guidelines on the Use of Military and Civil Defence Assets to Support UN Humanitarian Activities in Complex Emergencies (MCDA Guidelines) และ IASC Reference Paper on Civil-Military Relationship in Complex Emergencies

2. ไม่ครอบคลุมการปฏิบัติในระยะฟื้นฟู (reconstruction and rehabilitation activities)

3. ไม่มีผลต่อสิทธิ หน้าที่และความรับผิดชอบของประเทศใดประเทศหนึ่ง ที่พึงมีตามกฎหมายสากล

4. เป็นเอกสารที่ยังคงต้องปรับเปลี่ยนอยู่เสมอ (a living document) ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม สถานการณ์ภัย และการนำไปประยุกต์ใช้เมื่อเกิดภัยพิบัติ รวมถึงความสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันกับแนวคิดหรือแนวทางปฏิบัติอื่นๆ ที่สำคัญของภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก

อีกหนึ่งแนวทางปฏิบัติที่ถูกพัฒนาขึ้นอย่างจำเพาะต่อภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก และเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง ได้แก่ Multi-national Force Standing Operating Procedures (MNF-SOP) ซึ่งมีวัตถุประสงค์ เพื่อเพิ่มความรวดเร็วในการสนองตอบต่อสถานการณ์เพิ่มขีดความสามารถและประสิทธิภาพในการปฏิบัติร่วม และแสดงให้เห็นความเป็นหนึ่งเดียวกัน (Unity of Effort) ภายใน กกล.ร่วมผสมนานาชาติ (MNF) เมื่อต้องเผชิญสถานการณ์ฉุกเฉินหรือเหตุภัยพิบัติร้ายแรงไม่คาดฝัน โดยมีกลุ่มเป้าหมายหลักของ MNF-SOP ได้แก่ ผู้บังคับบัญชา (Commanders) และฝ่ายเสนาธิการ (Staffs) และมีขอบเขตการปฏิบัติครอบคลุมทั้ง Military Operations Other Than War (MOOTW) และ Small-Scale Contingencies (SSCs)

รายละเอียดในส่วนของการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและการบรรเทาทุกข์ จะอยู่ใน Volume 3: Multi-national Force Missions, Part D: Range of Military Operations and MNF Missions, Chapter 1: MNF Missions, ANNEX C: Humanitarian Assistance/Disaster Relief (HADR) มีเนื้อหาประกอบด้วย ที่มาและความสำคัญ, กรอบแนวคิดสำหรับการวางแผนและปฏิบัติการ HADR และการแบ่งช่วงเวลาของการปฏิบัติ (Military Assistance Phasing) ซึ่งส่วนใหญ่แล้ว ปฏิบัติการทางทหารในลักษณะนี้ จะมีขอบเขตการปฏิบัติที่จำเพาะและเป็นปฏิบัติการระยะสั้นในช่วงแรกของภัยพิบัติหรือช่วงเผชิญเหตุฉุกเฉิน (Emergency Relief Phase) โดยมุ่งเน้นที่การช่วยชีวิตและจำกัดผลกระทบจากภัยพิบัติ จนกว่าฝ่ายพลเรือนโดยรัฐบาลของประเทศผู้ประสบภัย

จะควบคุมสถานการณ์ได้ นอกจากนี้ ยังขึ้นอยู่กับ การร้องขอจากประเทศผู้ประสบภัยและขีดความสามารถในการปฏิบัติของกองกำลังทหารของแต่ละประเทศด้วยเช่นกัน

ความร่วมมือในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน

กลไกหลักของอาเซียนในการเตรียมพร้อมและรับมือกับภัยพิบัติคือ คณะกรรมการอาเซียนด้านการจัดการภัยพิบัติ (ASEAN Committee on Disaster Management: ACDM) ที่ตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2545 ซึ่งต่อมาได้ผลักดันให้ประเทศสมาชิกอาเซียนลงนามในบันทึกข้อตกลงว่าด้วยการจัดการภัยพิบัติและการตอบโต้สถานการณ์ฉุกเฉิน (ASEAN Agreement on Disaster Management and Emergency Response: AADMER) เมื่อ พ.ศ.2558 และได้มีผลบังคับใช้เมื่อปี พ.ศ.2552 บันทึกข้อตกลงดังกล่าวนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดให้มีกลไกที่มีประสิทธิภาพที่จะช่วยลดความเสียหายจากภัยพิบัติต่อชีวิตและทรัพย์สินของสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมของประเทศสมาชิกอาเซียน และเพื่อร่วมกันตอบโต้ภัยพิบัติฉุกเฉิน โดยการร่วมมือกันระดับชาติและขยายความร่วมมือระดับภูมิภาคและระหว่างประเทศ ภายใต้กรอบของการพัฒนาที่ยั่งยืน

จากนั้น จึงนำไปสู่การพัฒนามาตรฐานระเบียบวิธีปฏิบัติเพื่อเตรียมความพร้อมและประสานงานในการปฏิบัติร่วมกันของอาเซียนในการบรรเทาภัยพิบัติและการตอบโต้สถานการณ์ฉุกเฉิน (Standard Operating Procedure for Regional Standby Arrangements and Coordination of Joint Disaster Relief and Emergency Response Operations: SASOP) และการจัดตั้งศูนย์ประสานงานอาเซียนในการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม (ASEAN Coordinating Centre for Humanitarian Assistance: AHA Centre) เมื่อปี พ.ศ.2554

ต่อมาในปี พ.ศ.2556 ผู้นำของประเทศสมาชิกอาเซียนได้ลงนามร่วมกันใน “Declaration on Enhancing Cooperation in Disaster Management” เพื่อส่งเสริมให้ประเทศสมาชิกและองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องของอาเซียนขับเคลื่อนและผลักดันให้มีการเสริมสร้างการบูรณาการการประสานงาน และยุทธศาสตร์ในการตอบโต้สถานการณ์ฉุกเฉินร่วมกันและนำไปสู่วิสัยทัศน์อาเซียนร่วมใจเป็นหนึ่งเดียวในการตอบโต้ภัยพิบัติ (One ASEAN, One Response) จนถึงการรับรอง SASOP บทที่ 6 ว่าด้วยการอำนวยความสะดวกและการใช้งานและขีดความสามารถของฝ่ายทหาร (Chapter 6: Facilitation and Utilisation of Military Assets and Capacities) และแผนการตอบโต้ภัยพิบัติร่วมของอาเซียน (ASEAN Joint Disaster Response Plan: AJDRP) เมื่อตุลาคม พ.ศ.2559

ความร่วมมือระดับประเทศ

1. กรอบแนวคิด แนวทางปฏิบัติหน่วยงานและกลไกที่เกี่ยวข้องหลักการและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยในประเทศไทยนั้น เป็นการพัฒนาต่อยอด

และปรับใช้องค์ความคิดจากแนวทางสากลที่เกี่ยวข้องกับ “Disaster” ซึ่งคณะทำงานผู้เชี่ยวชาญด้านตัวชี้วัดและศัพท์นิยามด้านการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย (Open-ended intergovernmental expert working group on indicators and terminology relating to disaster risk reduction) ได้ให้ความหมายไว้ว่า

“Disaster”- A serious disruption of the functioning of a community or a society at any scale due to hazardous events interacting with conditions of exposure, vulnerability and capacity, leading to one or more of the following: human, material, economic and environmental losses and impacts. Annotations: The effect of the disaster can be immediate and localized, but is often widespread and could last for a long period of time. The effect may test or exceed the capacity of a community or society to cope using its own resources, and therefore may require assistance from external sources, which could include neighboring jurisdictions, or national or international levels.

ตามคำนิยามนี้ “Disaster” มุ่งความสำคัญไปที่สถานการณ์ภัย ความเปราะบาง และความล่อแหลม ที่ทำให้ชุมชนและสังคมได้รับผลกระทบที่รุนแรงจนเกินความสามารถของตนเองที่จะจัดการให้เข้าสู่สภาวะปกติได้ โดยในบริบทของประเทศไทยได้มีการให้ความหมายเทียบเคียงด้วยคำภาษาไทย ทั้งคำว่า “ภัยพิบัติ” และ “สาธารณภัย” โดยคำว่า “ภัยพิบัติ” ให้ความหมายเช่นเดียวกับคำอธิบายตามแนวทางสากลคือ

“ภัยพิบัติ” หมายถึง การหยุดชะงักอย่างรุนแรงของการปฏิบัติหน้าที่ของชุมชนหรือสังคม อันเป็นผลจากการเกิดภัยทางธรรมชาติหรือจากมนุษย์ซึ่งส่งผลต่อชีวิต ทรัพย์สิน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมอย่างกว้างขวาง เกินกว่าความสามารถของชุมชนหรือสังคมที่ได้รับผลกระทบดังกล่าวจะรับมือได้โดยใช้ทรัพยากรเท่าที่มีอยู่” (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2557)

อย่างไรก็ดี คำว่า “สาธารณภัย” เป็นการประยุกต์แนวคิดเรื่องภัยพิบัติตามบริบทของประเทศไทย ดังคำนิยามที่ปรากฏในมาตรา 4 ของพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 ซึ่งเป็นพระราชบัญญัติหลักของประเทศไทยในการบริหารจัดการเหตุการณ์ภัยต่างๆ ในประเทศไทย

“สาธารณภัย” หมายถึง “อัคคีภัย วาตภัย อุทกภัย ภัยแล้ง โรคระบาดในมนุษย์ โรคระบาดของสัตว์ การระบาดของศัตรูพืช ตลอดจนภัยอื่นๆ อันมีผลกระทบต่อสาธารณสุข ไม่ว่าจะเกิดจากธรรมชาติหรือมีผู้กระทำให้เกิดขึ้นอุบัติเหตุหรือเหตุอื่นใด ซึ่งก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต/

ร่างกายของประชาชนหรือความเสียหายแก่ทรัพย์สินของประชาชนหรือของรัฐ และยังให้หมายความรวมถึงภัยทางอากาศและการก่อวินาศกรรมด้วย

จากการให้คำอธิบายถึงความหมายของ “ภัยพิบัติ” และ “สาธารณภัย” ในข้างต้น แสดงให้เห็นว่า พระราชบัญญัติฉบับนี้ ให้ความสำคัญกับสถานการณ์ภัยทั้งที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติและด้วยน้ำมือมนุษย์ ซึ่งส่งผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนและของรัฐในทุกประเภท โดยมิได้จำกัดแต่เพียงสถานการณ์ที่เกินขีดความสามารถของชุมชนจะรับมือได้เท่านั้น

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.2550 ยังได้นำแนวคิดในการจัดการภัยพิบัติตามหลักสากล มาประยุกต์ใช้ในการจัดทำแผนบรรเทาสาธารณภัยในบริบทของประเทศไทยให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล และครบวงจร ตั้งแต่ขั้นป้องกัน-เตรียมความพร้อม-เผชิญเหตุ-ฟื้นฟู เพื่อนำไปใช้เป็นแผนแม่บท (Master Plan) ให้กับทุกหน่วยงานในประเทศ โดยแบ่งการจัดการสาธารณภัยออกเป็น 4 ระดับ และกำหนดหลักปฏิบัติโดยสรุป ดังนี้

ตารางที่ 2-1 ตารางการจัดการสาธารณภัยในประเทศ ระดับ 1- 4

ระดับ	การจัดการ	ผู้มีอำนาจตามกฎหมาย
1	สาธารณภัยขนาดเล็ก	ผู้อำนวยการอำเภอ ผู้อำนวยการท้องถิ่น และ/หรือ ผู้ช่วยผู้อำนวยการกรุงเทพมหานคร ควบคุมและสั่งการ
2	สาธารณภัยขนาดกลาง	ผู้อำนวยการจังหวัด หรือ ผู้อำนวยการกรุงเทพมหานคร ควบคุม สั่งการและบัญชาการ
3	สาธารณภัยขนาดใหญ่	ผู้บัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ควบคุม สั่งการและบัญชาการ
4	สาธารณภัยร้ายแรงอย่างยิ่ง	นายกรัฐมนตรี หรือ รองนายกรัฐมนตรี (มอบหมายโดย นรม.) ควบคุม สั่งการและบัญชาการ

2. แนวทางการปฏิบัติร่วมกับหน่วยงานต่างๆ

2.1 แนวทางการปฏิบัติร่วมกับหน่วยทหาร

ในการปฏิบัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยร่วมระหว่างพลเรือนกับทหารนั้น จะต้องมีการประสานงานระหว่างกันอย่างใกล้ชิด และพยายามเสริมสร้างความเข้าใจระหว่างกัน รวมทั้งดำรงการติดต่อสื่อสารระหว่างกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อป้องกันความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนระหว่างการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ เพื่อเป็นการสนับสนุนการจัดการสาธารณภัยของกองบัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติและศูนย์บัญชาการเหตุการณ์แต่ละระดับ

ฝ่ายทหารอาจพิจารณาจัดตั้งศูนย์ประสานงานระหว่างพลเรือนกับทหารหรือศูนย์ปฏิบัติงานร่วมระหว่างพลเรือนกับทหารขึ้นอยู่กับระดับของหน่วยและสถานการณ์สาธารณสุขภัย เพื่อประชุมหารือและแลกเปลี่ยนข้อมูลในการจัดการสาธารณสุขภัย รวมทั้งการบรรยายสรุปสถานการณ์ประจำวัน เพื่อทำความเข้าใจต่อสถานการณ์ให้ตรงกัน โดยยึดกรอบแนวทางการปฏิบัติตามมาตรฐานหลักสากล และพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขภัย พ.ศ.2550 ดังนี้

2.1.1 ดำเนินการตามมาตรา 46 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขภัยพ.ศ.2550

2.1.2 ดำเนินการตามแนวทางการปฏิบัติงานร่วมระหว่างพลเรือนกับทหารในการบรรเทาสาธารณสุขภัย

2.1.3 ดำรงการติดต่อสื่อสารและประสานการปฏิบัติอย่างใกล้ชิดระหว่างพลเรือนกับทหารในพื้นที่

2.2 แนวทางการปฏิบัติร่วมกับภาคประชาสังคมและองค์การสาธารณสุข

2.2.1 ให้จัดเจ้าหน้าที่ประสานงานกับศูนย์บัญชาการเหตุการณ์แต่ละระดับ (กรณีเกิดสาธารณสุขภัย) เพื่อร่วมปฏิบัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขภัย และการช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้ประสบภัยให้เป็นไปอย่างมีเอกภาพ

2.2.2 ให้กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข สถาบันการแพทย์ฉุกเฉินแห่งชาติร่วมกับองค์การสาธารณสุขจัดทำแนวทางปฏิบัติในการสนับสนุนกำลังทรัพยากร เจ้าหน้าที่อุปกรณ์และเครื่องมือ เพื่อการปฏิบัติงานขององค์กรปฏิบัติในการจัดการสาธารณสุขภัยแต่ละระดับ

2.3 แนวทางการปฏิบัติร่วมกับต่างประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศ

2.3.1 ได้รับความช่วยเหลือจากต่างประเทศในกรณีที่เกิดสาธารณสุขภัยร้ายแรงอย่างยิ่ง(ระดับ 4) และมีความจำเป็นต้องขอรับความช่วยเหลือจากต่างประเทศ ให้กระทรวงการต่างประเทศนำเรื่องเสนอสู่การพิจารณาของกองบัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขภัยแห่งชาติ เมื่อได้รับความเห็นชอบจากกองบัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขภัยแห่งชาติดังกล่าวข้างต้นแล้ว ให้ประสานงานกับกระทรวงมหาดไทย(กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขภัย)และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยให้กระทรวงการต่างประเทศเป็นหน่วยงานหลักในการประสานงานการรับความช่วยเหลือจากต่างประเทศต่อไป

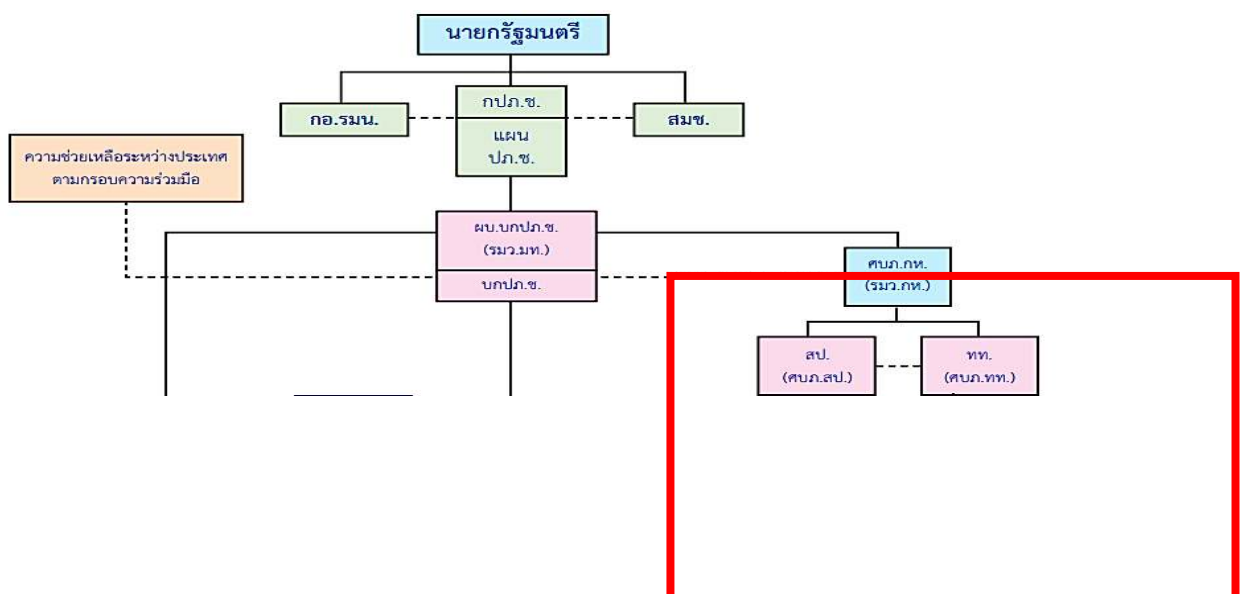
2.3.2 ให้กระทรวงการต่างประเทศ จัดทำมาตรฐานวิธีปฏิบัติสำหรับหน่วยงานและองค์การระหว่างประเทศที่ดำเนินการให้ความช่วยเหลือประเทศไทยในการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขภัย

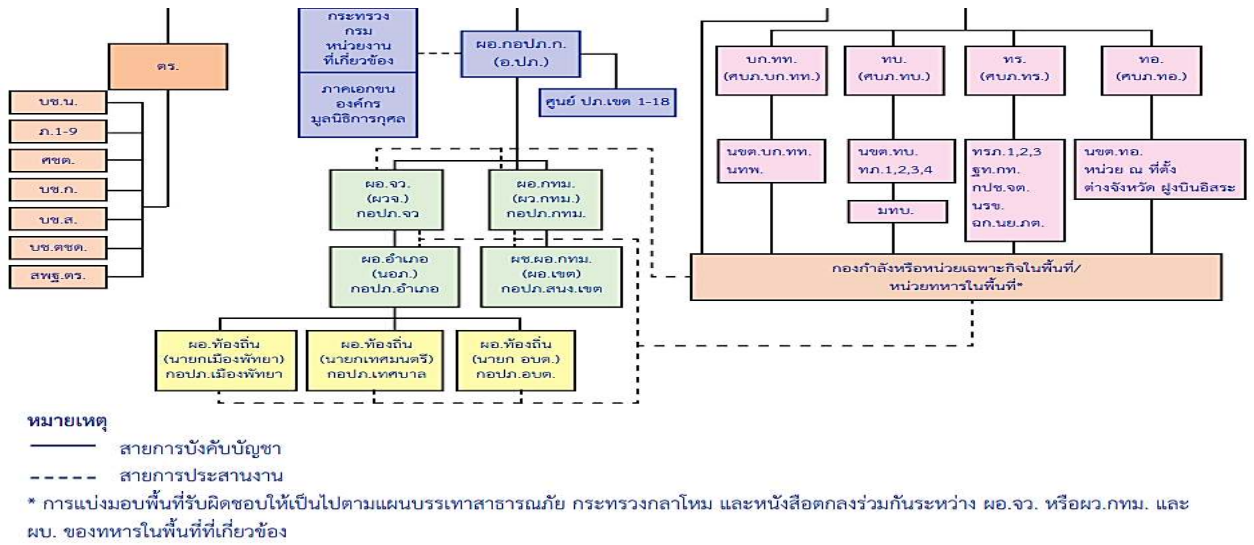
2.3.3 กรณีที่รัฐบาลต่างประเทศองค์การระหว่างประเทศหรือองค์กรภาคเอกชนต่างประเทศมีความประสงค์จะให้การสนับสนุนสิ่งของ กำลังเจ้าหน้าที่หรือสิ่งอื่นใดเพื่อให้

ความช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัยที่เกิดขึ้นในราชอาณาจักรไทยให้ดำเนินการตามข้อผูกพันสัญญา ข้อตกลงหรือความร่วมมือระหว่างประเทศที่ได้มีการจัดทำขึ้น โดยยกเว้นอากรแก่สิ่งของนั้น ทั้งนี้ ให้กระทรวงการต่างประเทศเป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลัก

2.3.4 ให้กระทรวงการต่างประเทศจัดทำแนวทางการปฏิบัติในการให้ความช่วยเหลือต่างประเทศกรณีเกิดสาธารณภัย และมีการร้องขอความช่วยเหลือจากประเทศไทย โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุน

แผนภาพที่ 2-7 แผนผังความเชื่อมโยงการปฏิบัติร่วมกับหน่วยงานต่างๆ

ที่มา : แนวทางปฏิบัติต่อความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและการบรรเทาภัยพิบัติของกระทรวงกลาโหม, 2558

จากแผนผังในข้างต้นจะเห็นได้ว่า กองทัพไทย ทั้งในส่วนของกองบัญชาการกองทัพไทย (บก.ทท.) และเหล่าทัพ (ทบ. ทร. และ ทอ.) ต่างก็มีส่วนร่วมในการสนับสนุนให้ความช่วยเหลือในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับประเทศ ระดับจังหวัด จนถึงระดับท้องถิ่น ผ่านสายการบังคับบัญชาและการประสานงานกับหน่วยงานพลเรือนในพื้นที่

การจัดการในภาวะฉุกเฉิน

การจัดการในภาวะฉุกเฉิน เป็นการปฏิบัติการเพื่อลดความรุนแรงของสาธารณภัย รวมทั้งการรักษาขวัญสร้างเชื่อมั่น และปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่และประชาชน โดยให้ยึดถือว่าการรักษาชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนเป็นเรื่องเร่งด่วนลำดับแรกที่จะต้องเร่งเข้าระงับและให้ความช่วยเหลือตั้งนั้น ในภาวะปกติจึงต้องมีการเตรียมความพร้อมไว้เพื่อให้สามารถเผชิญกับเหตุสาธารณภัยที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว และทันต่อเหตุการณ์

สำหรับประเทศไทยการจัดการในภาวะฉุกเฉินแต่ละระดับได้มอบหมายให้ผู้ที่มิอำนาจหน้าที่ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.2550 เป็นผู้รับผิดชอบแต่ละระดับของการจัดการสาธารณภัยโดยอาศัยการดำเนินกลยุทธ์จัดการในภาวะฉุกเฉิน 3 ประการ ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 สร้างมาตรฐานการจัดการในภาวะฉุกเฉิน

แนวทางปฏิบัติในการจัดการเมื่อเกิดสาธารณภัย

แนวทางปฏิบัติในการจัดตั้งองค์กรปฏิบัติการจัดการในภาวะฉุกเฉิน

แนวทางปฏิบัติในการประกาศเขตพื้นที่ประสบสาธารณภัย

แนวทางปฏิบัติในการตัดสินใจระดับการจัดการสาธารณภัย

แนวทางปฏิบัติในการอพยพการอพยพเคลื่อนย้าย การยกเลิกสถานการณ์

กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาระบบ/เครื่องมือสนับสนุนการเผชิญเหตุ

แนวทางปฏิบัติในการสื่อสารและโทรคมนาคม

แนวทางปฏิบัติในการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารในภาวะ

ฉุกเฉิน

แนวทางปฏิบัติในการกำกับควบคุมพื้นที่(AreaCommand)

แนวทางปฏิบัติในการบัญชาการเหตุการณ์(IncidentCommand)

แนวทางปฏิบัติในการสนับสนุนการปฏิบัติงานในภาวะฉุกเฉิน: สปฉ.

แนวทางปฏิบัติในการสนับสนุนการจัดการเหตุการณ์

(IncidentManagementAssistance Team:IMAT)

กลยุทธ์ที่3 เสริมสร้างระบบและแนวปฏิบัติในการบรรเทาทุกข์

แนวทางปฏิบัติในการขอใช้เงินอุดหนุนราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัย

พิบัติกรณีฉุกเฉิน

แนวทางปฏิบัติในการประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือ

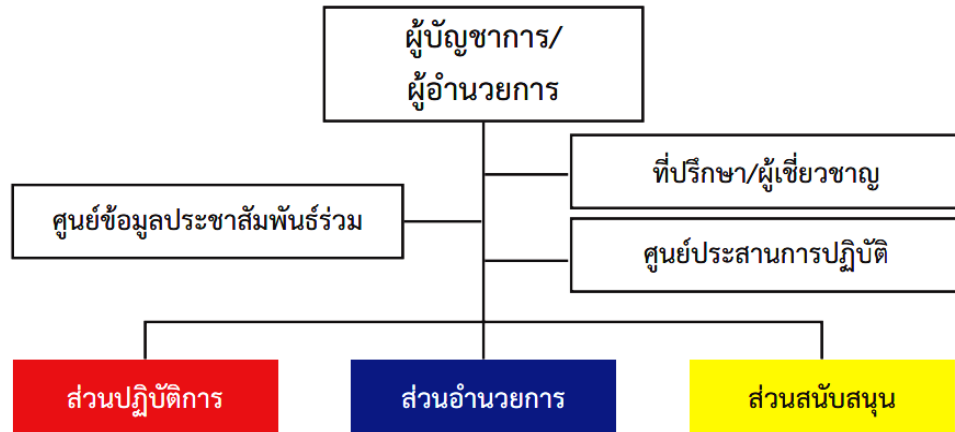
(Damage and NeedAssessment:DANA)

แนวทางปฏิบัติในการรับบริจาค

แนวทางปฏิบัติในการรายงานข้อมูล

กรณีที่เกิดสาธารณภัยขนาดใหญ่ (ระดับ 3) หรือสาธารณภัยร้ายแรงอย่างยิ่ง (ระดับ 4) จะมีการจัดตั้งกองบัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ (บกปภ.ช.) ทำหน้าที่บังคับบัญชา อำนวยการ วินิจฉัยสั่งการ ควบคุม และประสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการจัดการสาธารณภัยโดยมีโครงสร้างกองบัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ/ศูนย์บัญชาการเหตุการณ์ตามแผนภาพที่ 2-8

แผนภาพที่ 2-8 โครงสร้างกองบัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ/ศูนย์บัญชาการ
เหตุการณ์

ที่มา : แนวทางปฏิบัติต่อความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและการบรรเทาภัยพิบัติของกระทรวงกลาโหม, 2558

1. คณะที่ปรึกษา/ผู้เชี่ยวชาญ มีหน้าที่ให้ข้อเสนอแนะ คำแนะนำ ข้อมูลทางวิชาการ การสังเคราะห์แนวโน้มสถานการณ์ และเทคนิคการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์สาธารณภัยที่เกิดขึ้น โดยให้คำนึงถึงความปลอดภัยในการปฏิบัติงานเป็นสำคัญ พร้อมทั้งปฏิบัติหน้าที่อื่นใด ตามที่ผู้บัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ/ผู้อำนวยการเห็นสมควร ทั้งนี้จำนวนของคณะที่ปรึกษา/ผู้เชี่ยวชาญให้เป็นไปตามที่เห็นสมควร
2. ศูนย์ข้อมูลประชาสัมพันธ์ร่วม มีหน้าที่ประสานข้อมูลเหตุการณ์กับส่วนต่างๆ เพื่อสื่อสารและประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้กับประชาชนและสื่อมวลชน รวมทั้งปฏิบัติการทางจิตวิทยามวลชน โดยให้กรมประชาสัมพันธ์เป็นหน่วยงานหลักรับผิดชอบในการจัดทำขอบเขตของแผนงาน ภารกิจและโครงสร้างภายในศูนย์ฯ
3. ศูนย์ประสานการปฏิบัติ มีหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานภาคเอกชนและภาคประชาสังคมในด้านกฎหมาย ธุรการและกำลังพล ทั้งนี้ในกรณีของการจัดการสาธารณภัยร้ายแรงอย่างยิ่ง (ระดับ 4) ให้ประสานงานด้านกิจการต่างประเทศ โดยให้กระทรวงการต่างประเทศและกระทรวงมหาดไทยเป็นหน่วยงานหลักร่วมกัน โดยมีสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีและหน่วยงานที่มีภารกิจที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมปฏิบัติงานในฐานะหน่วยงานหลักด้วย
4. ส่วนปฏิบัติการ มีหน้าที่ปฏิบัติการลดอันตรายที่เกิดขึ้นโดยเร็ว โดยรักษาชีวิตและปกป้องทรัพย์สิน เข้าควบคุมสถานการณ์ ฟื้นฟูสู่สภาวะปกติ ดับเพลิง ค้นหาและกู้ภัย กำจัดสารเคมี

และวัตถุประสงค์ราย ให้บริการการแพทย์และสาธารณสุข คมนาคม รักษาความสงบเรียบร้อย ประสาน ทรัพยากรทางทหาร โดยความร่วมมือกันของหน่วยงานที่รับผิดชอบภารกิจในแต่ละด้าน

5. ส่วนอำนวยการ มีหน้าที่ติดตามสถานการณ์ วิเคราะห์แนวโน้มสถานการณ์แจ้งเตือน ภัย รวบรวม/ประสานข้อมูล และประเมินความต้องการ/ความจำเป็นในการสนับสนุนทรัพยากร ในภาวะฉุกเฉิน รวมถึงจัดเตรียมเอกสารและวางแผนเผชิญเหตุ โดยอาศัยข้อมูลจากส่วนปฏิบัติการ ทั้งนี้ให้กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย/หน่วยงานตามที่อยู่อำนวยการมอบหมายเป็นผู้รับผิดชอบ หลักในการจัดทำขอบเขตของแผนงาน ภารกิจ และโครงสร้างภายในของส่วนอำนวยการ พร้อมทั้ง ให้การสนับสนุนสถานที่ปฏิบัติงานแก่กองบัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ/ ศูนย์บัญชาการเหตุการณ์

6. ส่วนสนับสนุน มีหน้าที่ดังนี้

6.1 ตอบสนองการร้องขอรับการสนับสนุนในทุกๆ ด้านที่จำเป็นเพื่อให้การจัดการ ในภาวะฉุกเฉินดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ได้แก่ ด้านการสื่อสารโทรคมนาคม เทคโนโลยีสารสนเทศ การพลังงาน การเกษตร ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม การสาธารณสุข การโยธาธิการและซ่อมบำรุง การฟื้นฟูเศรษฐกิจ สังคมและชุมชนโดยความร่วมมือกัน ของหน่วยงานที่รับผิดชอบภารกิจในแต่ละด้าน

6.2 ตอบสนองการร้องขอรับการสนับสนุนในด้านงบประมาณการเงิน การคลัง และการรับบริจาค โดยให้สำนักงบประมาณและกรมบัญชีกลาง เป็นหน่วยรับผิดชอบภารกิจ ด้านงบประมาณ การเงิน การคลัง และสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นหน่วยรับผิดชอบภารกิจด้านการรับ บริจาค

บทเรียนในการรับมือกับภัยพิบัติของกองทัพไทย

จากบทเรียนในการรับมือกับภัยพิบัติของกองทัพในอุทกภัยปี 2554 รัฐบาลได้จัดตั้ง ศูนย์ปฏิบัติการช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย (ศปภ.) ขึ้นเพื่อบริหารจัดการในช่วงสถานการณ์ฉุกเฉิน และได้มอบหมายให้กองบัญชาการกองทัพไทย กระทรวงกลาโหม รับผิดชอบในการจัดกำลังพล และยุทโธปกรณ์เข้าดำเนินการช่วยเหลือผู้ประสบภัยเมื่อได้รับการร้องขอ โดยการดำเนินงานของ ศูนย์บรรเทา สาธารณภัย กองทัพไทย ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นมี 2 ประเด็นที่สำคัญ คือ ประเด็นที่ 1 การบริหารจัดการข้อมูลรายวันยังมีความล่าช้าและไม่ทันต่อการแก้ปัญหาซึ่งในประเด็นนี้ มีการเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาไว้ 3 ด้าน คือ ด้านการบริหารจัดการและข้อมูลด้านกำลังพล และด้านเครื่องมือและอุปกรณ์ ประเด็นที่ 2 คือ การขาดการบริหารจัดการข้อมูลด้านน้ำอย่างเป็นระบบ เช่น ไม่มีหน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่ในการรวบรวมข้อมูลด้านน้ำอย่างครบถ้วน อีกทั้งการสื่อสาร ข้อมูลไปยังประชาชนเป็นคำศัพท์ที่เข้าใจยาก อีกทั้งปัญหาภัยพิบัติในปัจจุบันไม่สามารถใช้ความรู้

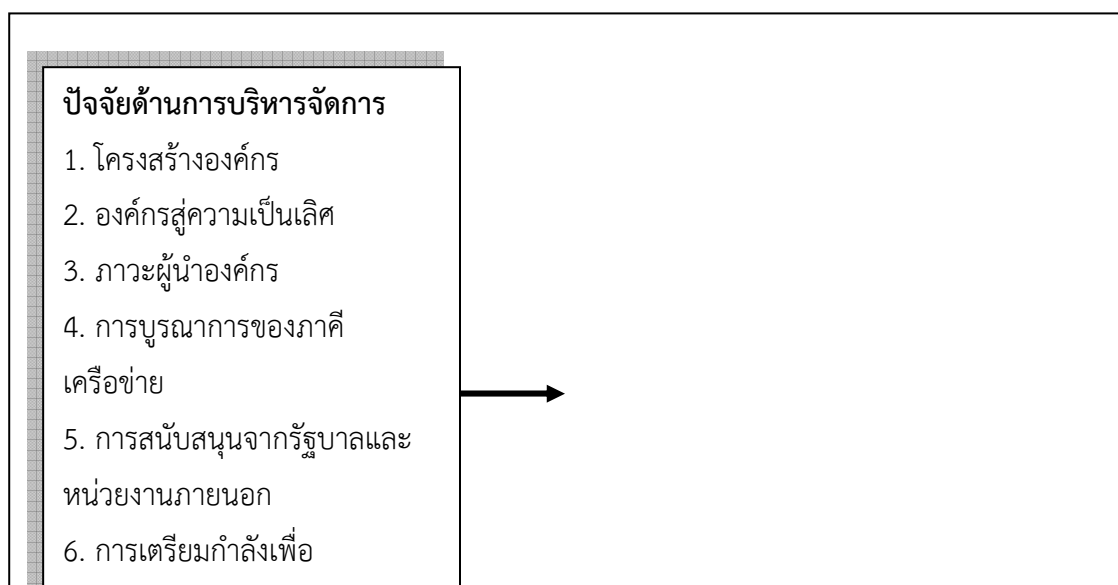
เชิงวิทยาศาสตร์มาใช้ในการคาดการณ์สภาพการณ์เปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศได้เพียงอย่างเดียว ดังนั้นข้อเสนอแนะ คือ ควรมีการกำหนดแผนเตรียมความพร้อมหรือมาตรการต่างๆ ตามที่ระบุในพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยปี 2550 ในการนำมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด การยกระดับเรื่องภัยพิบัติเป็นวาระแห่งชาติ การปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมความปลอดภัย การกำหนดระยะเวลาและแผนการบริหารจัดการภัยพิบัติอย่างยั่งยืน พัฒนาบทบาทของกองทัพ ในการร่วมมือกับชุมชน การให้ความรู้เกี่ยวกับบริหารจัดการปัญหาภัยพิบัติให้กับชุมชน

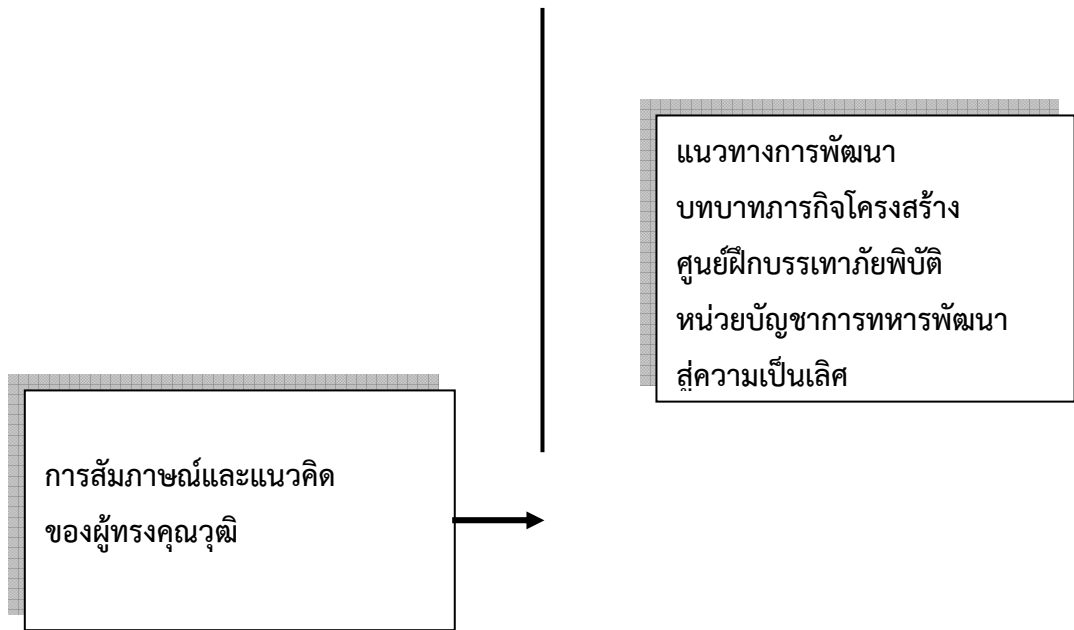
การพัฒนาบทบาทของกองทัพในการบริหารจัดการเชิงบูรณาการ

จากอำนาจหน้าที่และบทบาทของกองทัพไทยต่อการแก้ไขปัญหาสถานการณ์ภัยพิบัติ จะเห็นได้ว่ากองทัพไทยคงต้องพิจารณาบทบาทในลักษณะที่เป็นความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภายในของกองทัพไทย และความร่วมมือภาคีเครือข่าย ซึ่งเป็นหน่วยงานหรือองค์กรที่อยู่ในพื้นที่ ซึ่งจะเป็นกลไกในการขับเคลื่อนภารกิจในพื้นที่ ดังนั้นการบริหารจัดการจึงจำเป็นต้องมีขั้นตอนการบูรณาการภายในกองทัพไทย และบูรณาการเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลสารสนเทศในด้านทรัพยากร ภูมิสังคม แผนงาน กระบวนการในการปฏิบัติร่วมกับภาคีเครือข่าย พร้อมกับสนับสนุนให้ทุกหน่วยและองค์กรที่เกี่ยวข้องสามารถขับเคลื่อนภารกิจในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพบรรลุเป้าประสงค์ที่ต้องการ

สำหรับการเชื่อมโยงข้อมูลนั้น กองบัญชาการกองทัพไทยมีศูนย์บัญชาการทางทหารเป็นศูนย์กลางในการควบคุมเหตุการณ์เมื่อมีสถานการณ์เกิดขึ้น ดังนั้นศูนย์บัญชาการทางทหารต้องทำหน้าที่หลักในการรวบรวมข้อมูลจากเครือข่ายต่างๆ ทั้งด้านทรัพยากร ด้านภูมิสังคม และด้านอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขสถานการณ์ที่เกิดขึ้น และเชิญส่วนที่เกี่ยวข้องมาร่วมในการวิเคราะห์สถานการณ์ วางแผนการปฏิบัติ และสนับสนุนเพื่อให้เครือข่ายต่างๆ ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กรอบแนวคิดของการวิจัย

สรุป

ผู้วิจัยได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาโครงสร้างศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา มุ่งสู่ความเป็นเลิศ” และส่วนที่เกี่ยวข้องโดยผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาว่า บทบาท ภารกิจ โครงสร้างในปัจจุบันศูนย์ฝึกบรรเทาภัยพิบัติ หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา เป็นอย่างไร มีปัญหาอะไรบ้าง และความเหมาะสมในการปรับปรุงบทบาท ภารกิจ และโครงสร้าง ควรเป็นอย่างไร ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นการวิจัยครั้งนี้มีความสำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่งต่อการเสนอแนวคิดที่เหมาะสมต่อการพัฒนาหน่วยงานหรือองค์กรให้ทันต่อยุคสมัย และบทบาท ภารกิจ ที่ปรับเปลี่ยนไป ซึ่งวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้

1. เพื่อศึกษาบทบาท ภารกิจ โครงสร้าง ศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนาในปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาปัญหาและความเหมาะสมในการปรับเปลี่ยนบทบาท ภารกิจ โครงสร้าง ศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาบทบาท ภารกิจ โครงสร้าง ศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา มุ่งสู่ความเป็นเลิศ

จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้ สามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศที่เหมาะสมสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. โครงสร้างองค์กร (ศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา) ซึ่งโครงสร้างองค์กร มีส่วนเกี่ยวข้องกับ ค่านิยม/ยุทธศาสตร์ ระบบการทำงาน การบริหารจัดการ การจัดการความรู้
2. ผู้นำองค์กร หมายถึง บทบาทของผู้นำมีส่วนสำคัญยิ่งต่อการบริหารจัดการองค์กร ให้บรรลุผลความเป็นเลิศ เนื่องจากผู้นำต้องมีบทบาทในการชี้แนะ (Path finding) บทบาทในการสร้างความสอดคล้องไปในแนวทางเดียวกัน (Aligning) บทบาทในการกระจายอำนาจการตัดสินใจ (Empowering) และบทบาทในการเป็นแบบอย่างที่ดี (Modeling)
3. การบูรณาการของภาคีเครือข่าย หมายถึง ในการทำงานแบบบูรณาการ จะมีวัตถุประสงค์เป็นเป้าหมายหลักร่วมกัน โครงสร้างการทำงานจะเป็นการทำงานแบบเครือข่าย หลายชั้นเชื่อมโยงกันอยู่ เรียกว่า Networkgroup ซึ่งในแต่ละกลุ่มจะมี ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ที่เกี่ยวข้องแตกต่างกัน และแต่ละผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จะมีหลายหน่วยงานที่ทำงานร่วมกันอยู่ และจะทำงานในส่วนที่ตนเองเกี่ยวข้องซึ่งปัจจัยสู่ความสำเร็จในการบูรณาการทำงาน ประกอบด้วย
 - 3.1 Strategize คือ ความสามารถในการมองแบบ Oriented view ความสามารถมองในเชิงของปริมาณ (Quantitative) ได้
 - 3.2 Analyze คือ ความสามารถวิเคราะห์ปัญหาในประเด็นต่างๆ ได้
 - 3.3 Organize คือ ความสามารถในการจัดการเพื่อผลักดันให้งานเกิดขึ้นได้
 - 3.4 Personalize คือ ความสามารถในการประสานงานในทุกฝ่าย ให้เกิดการ ทำงานแบบบูรณาการ
4. การสนับสนุน หมายถึง กระบวนการในสนับสนุนด้านทรัพยากร (คน เครื่องมือ เทคโนโลยี และการขนส่ง) และองค์ความรู้ต่างๆ
5. กฎหมายที่เกี่ยวข้อง หมายถึง กฎหมายที่สนับสนุน หรือเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานในศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนาและส่วนที่เกี่ยวข้องนอกจากนี้ ผู้วิจัยเลือกวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้อง และมีประสบการณ์ในการทำงานด้านนี้โดยตรง โดยประเด็นที่จะสัมภาษณ์ ประกอบด้วย
 - 5.1 บทบาท ภารกิจ โครงสร้าง ศูนย์ฝึกบรรเทาภัยพิบัติ หน่วยบัญชาการทหารพัฒนาในปัจจุบันเป็นอย่างไร
 - 5.2 ปัญหาและความเหมาะสมในการปรับเปลี่ยนบทบาท ภารกิจ โครงสร้าง ศูนย์ฝึกบรรเทาภัยพิบัติหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา มีอะไรบ้าง
 - 5.3 ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาบทบาท ภารกิจ โครงสร้าง ศูนย์ฝึกบรรเทาภัยพิบัติ หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา มุ่งสู่ความเป็นเลิศ เป็นอย่างไร

บทที่ 3

บทบาทและปัญหาของศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

การศึกษาวิจัยฉบับนี้ เป็นการศึกษาเรื่อง“แนวทางการพัฒนาโครงสร้างศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา มุ่งสู่ความเป็นเลิศ” ซึ่งจากการศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสำหรับบทนี้ เป็นการศึกษาถึงบทบาท ภารกิจ โครงสร้างของ ศฝภ.นทพ. โดยยกบทบาท ภารกิจ โครงสร้างของ ศฝภ.สิงคโปร์ ศึกษาเปรียบเทียบ เพื่อวิเคราะห์ เปรียบเทียบโครงสร้างการจัดของทั้งสององค์กร พร้อมกับสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เพื่อศึกษาแนวคิดเชิงทฤษฎีและแนวคิดของผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบรรเทาสาธารณภัยของกองบัญชาการกองทัพไทย

บทบาท ภารกิจ โครงสร้างของ ศฝภ.นทพ.

จากการศึกษาข้อมูลของ ศูนย์ยุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ (2560 : 24-30) ได้กล่าวถึง นโยบายด้านการฝึกบรรเทาสาธารณภัยผู้บัญชาการทหารสูงสุดประจำปี2560นั้นเกิดจาก สภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงในมิติต่างๆที่กองทัพต้องเผชิญเช่นด้านการเมืองด้านเศรษฐกิจด้านสังคมด้านการทหารด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและด้านพลังงานและสิ่งแวดล้อม ล้วนแล้วเป็นเครื่องมือในการแข่งขันและเป็นประเด็นที่อาจส่งผลกระทบต่อความขัดแย้งโดยผ่าน กลไกทางเศรษฐกิจและความไม่มีเสถียรภาพทางการเมืองกองทัพไทยจึงมีภารกิจสำคัญต้องเร่ง ดำเนินการคือการรักษาความมั่นคงและความเป็นปึกแผ่นของประเทศการปกป้องอธิปไตยและ ผลประโยชน์ของชาติรวมทั้งสนับสนุนรัฐบาลในการแก้ปัญหาสำคัญของชาติด้วยเหตุนี้นโยบายเฉพาะ ทางด้านการฝึกจึงมีขึ้นเพื่อเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติภารกิจด้านการช่วยเหลือมนุษยธรรมและ บรรเทาภัยพิบัติรวมถึงการเตรียมกำลังและใช้กำลังร่วมกันได้อย่างประสานสอดคล้องและมีประสิทธิภาพสามารถตอบสนองต่อนโยบายรัฐบาลได้ซึ่งนโยบายเฉพาะทางด้านการฝึกประกอบด้วย 2 ด้านได้แก่1.ด้านกิจการพลเรือนต้องเร่งรัดการเสริมสร้างศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัยกองทัพไทยให้มีขีด ความสามารถในการฝึกอบรมการบรรเทาภัยพิบัติอย่างเป็นรูปธรรมโดยเร็ว มีเป้าหมายในการแสดงบทบาทนำและเป็นศูนย์ฝึกด้านการช่วยเหลือมนุษยธรรมและบรรเทาภัยพิบัติ (HumanitarianAssistanceandDisasterRelief:HADR)ของอาเซียน(กรมยุทธการทหาร,กองบัญชาการ

กองทัพไทย, 2560: 31) 2. ด้านยุทธการเป็นการบูรณาการการฝึกของกองทัพไทยทุกระดับให้สอดคล้องกับการเตรียมกำลังและใช้กำลังตามแผนด้านตะวันออกรวมทั้งนำการปฏิบัติการที่ใช้เครือข่ายเป็นศูนย์กลาง (Network Centric Operation: NCO) มาใช้ในการฝึกและจัดทำแผนที่สถานการณ์ที่ใช้เฉพาะในการฝึกเพื่อลดความหวาดระแวงของประเทศเพื่อนบ้าน (กรมยุทธการทหารกองบัญชาการกองทัพไทย, 2560 : 21) และสนับสนุนการขยายเครือข่ายการติดต่อสื่อสารและระบบควบคุมบังคับบัญชา C4I ของตำรวจตระเวนชายแดนให้สามารถปฏิบัติการร่วมกับกองทัพไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กรมยุทธการทหารกองบัญชาการกองทัพไทย, 2560 : 22) พร้อมทั้งต้องพัฒนาการฝึกผสมการฝึกร่วม/ผสมกับมิตรประเทศอย่างเป็นระบบรวมทั้งแสวงประโยชน์ในการนำเทคนิคยุทธวิธีมาประยุกต์ใช้ในการปรับปรุงการฝึกและการพัฒนาหลักนิยมของกองทัพไทยให้ทันสมัย (กรมยุทธการทหารกองบัญชาการกองทัพไทย, 2560 : 26) โดยสรุปบทบาทที่สำคัญกองทัพที่มีใช้การรบที่ผู้บังคับบัญชาการทหารสูงสุดได้เล็งเห็นความสำคัญคือบทบาทในการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม (Humanitarian Assistance) และการบรรเทาสาธารณภัย (Disaster Relief) อันเป็นปฏิบัติการทางทหารในด้านกิจการพลเรือนและด้านยุทธการเพื่อสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยและการช่วยเหลือประชาชนภายในประเทศและในภูมิภาคอาเซียน

ข้อมูลเบื้องต้นของศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

ศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัยหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา (ศฝภ. นทพ.) ปัจจุบันได้รับการอนุมัติโครงการจัดตั้งเมื่อปี 2558 เริ่มสร้างสถานีฝึกเป็นอันดับแรกและมีการจัดส่งกำลังพลเข้ารับการฝึกอบรมให้ทันสมัยขึ้นเพื่อเตรียมพร้อมในการจัดการฝึกอย่างมีมาตรฐานภายใน ศฝภ. นทพ. ทั้งด้านการให้ความรู้และฝึกการปฏิบัติเป็นชุดปฏิบัติการเข้าใจในระบบการควบคุมบังคับบัญชาชอบเขตความรับผิดชอบและมีความรู้ ความสามารถในการประเมินสถานการณ์ภัยพิบัติถึงแนวโน้มและทิศทางระดับความรุนแรงเพื่อรวบรวมเป็นข้อมูลและรายงานสถานการณ์พร้อมทั้งช่วยบรรเทาสาธารณภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ เครื่องมือและยุทธโศปกรณ์บรรเทาสาธารณภัยที่มีจัดอยู่ในอัตราและมีความมั่นใจในการเข้าช่วยเหลือผู้ประสบภัยในการปฏิบัติต่อสถานการณ์ภัยพิบัติตั้งแต่ระดับเล็กถึงใหญ่

ความมุ่งหมายของการฝึกบรรเทาสาธารณภัยของศฝภ. นทพ. มีเป้าประสงค์เพื่อจะฝึกกำลังพลของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนาเป็นครูด้านการค้นหาและช่วยชีวิตรวมถึงการช่วยเหลือบรรเทาสาธารณภัยแก่กำลังพลของหน่วยให้สามารถถ่ายทอดความรู้ที่มีความทันสมัยให้เป็นที่ยอมรับในระดับอาเซียนและประเทศต่อไปโดยยึดมั่นในแนวทางการฝึกที่ว่า “จงฝึกให้เหมือนรบและจงรบให้เหมือนฝึก” ในขณะนี้ศฝภ. นทพ. ได้เริ่มดำเนินการสร้างสถานีฝึกตามปีงบประมาณที่ได้รับพร้อมครุภัณฑ์ประจำสถานีและยานพาหนะสำหรับงานในด้านการบรรเทาสาธารณภัยรวมทั้งอาคารและสิ่งอำนวยความสะดวกของผู้ที่เข้ารับการฝึกดังรายละเอียดต่อไปนี้

ปี2558 ได้ดำเนินการสร้างสถานีส่งทางอากาศเป็นการฝึกเคลื่อนย้ายผู้ประสบภัยทางดิ่งโดยใช้ระบบรอกและลวดสลิงด้วยวิธีที่ถูกต้องและปลอดภัยโดยมีชุดระบบเชือกและการโรยตัวและขาตั้งสำหรับงานกู้ภัยและเปลสแตนเลสเป็นต้นและสถานีอาคารถล่ม/แผ่นดินไหวเป็นการฝึกเคลื่อนที่ในพื้นที่แคบ/อับอากาศการฝึกใช้เครื่องมือค้นหาผู้ประสบภัยใต้ซากอาคารการค้ำยันอาคารและการใช้เครื่องช่วยหายใจ (Self-Contained Breathing Apparatus:SCBA) โดยมีเครื่องค้นหาผู้ประสบภัยด้วยเรดาร์ชุดเครื่องค้ำยันรับน้ำหนักอาคารพัฒลมเติมอากาศและเครื่องตัดถ่างและเครื่องกำเนิดพลังเป็นต้น

สำหรับแนวทางในการจัดทำหลักสูตรการฝึกปี2560เป็นการฝึกภายในจะเริ่มต้นในชั้นพื้นฐานจนถึงขั้นสูงโดยเตรียมความพร้อมครุฝึกบรรเทาสาธารณภัยเป็นอันดับแรกใช้พื้นที่ของศฝ.นทพ. ในการฝึก ซึ่งเป็นลำดับขั้นการฝึกที่เริ่มจากการฝึกเป็นบุคคลการฝึกเป็นชุดต่อไปเป็นการฝึกที่เรียกว่าการฝึกเบื้องต้น และเฉพาะหน้าที่โดยแต่ละหน่วยบัญชาการทหารพัฒนาได้แก่สำนักงานพัฒนาภาคหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา (สนภ.นทพ.)สำนักงานทหารพัฒนาหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา (สทพ.นทพ.) และสำนักงานสนับสนุนหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา (สสน.นทพ.) ได้รับการฝึกจากหลักสูตรที่ศฝ.นทพ. ได้จัดทำขึ้นใช้พื้นที่ของหน่วยตนเองในการรับผิดชอบการฝึกจากนั้นจึงต่อยอดการฝึกในระดับหน่วยที่ใหญ่ขึ้นที่เรียกว่าการฝึกเป็นหน่วยประกอบด้วย3 ระดับได้แก่ระดับหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่สำนักงานพัฒนาภาคหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา (นพค.สนภ.นทพ.), ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยสำนักงานพัฒนาภาค (ศบภ.สนภ.นทพ.) และศูนย์บรรเทาสาธารณภัยหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา (ศบภ.นทพ.) ซึ่งแนวทางในการจัดการฝึกนี้เพื่อให้ทุกหน่วยมีศักยภาพในการปฏิบัติงานอย่างมีเอกภาพเป็นที่ยอมรับในระดับสากล

วิสัยทัศน์

ศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัยเป็นหน่วยงานหลักของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กองบัญชาการกองทัพไทยในด้านการจัดการฝึกอบรมและผลิตครุในการปฏิบัติการด้านการบรรเทาสาธารณภัยตลอดจนการวิจัยพัฒนาหลักสูตรการฝึกการปฏิบัติงานโดยมุ่งเน้นถึงความเป็นมาตรฐานสากลเป็นที่ยอมรับเชื่อมั่นและศรัทธาทั้งในกองทัพไทยและภาคส่วนต่างๆจนถึงระดับภูมิภาคอาเซียน

พันธกิจ

ศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัยบัญชาการทหารพัฒนา กองบัญชาการกองทัพไทย มีพันธกิจในการปฏิบัติหน้าที่ดังนี้

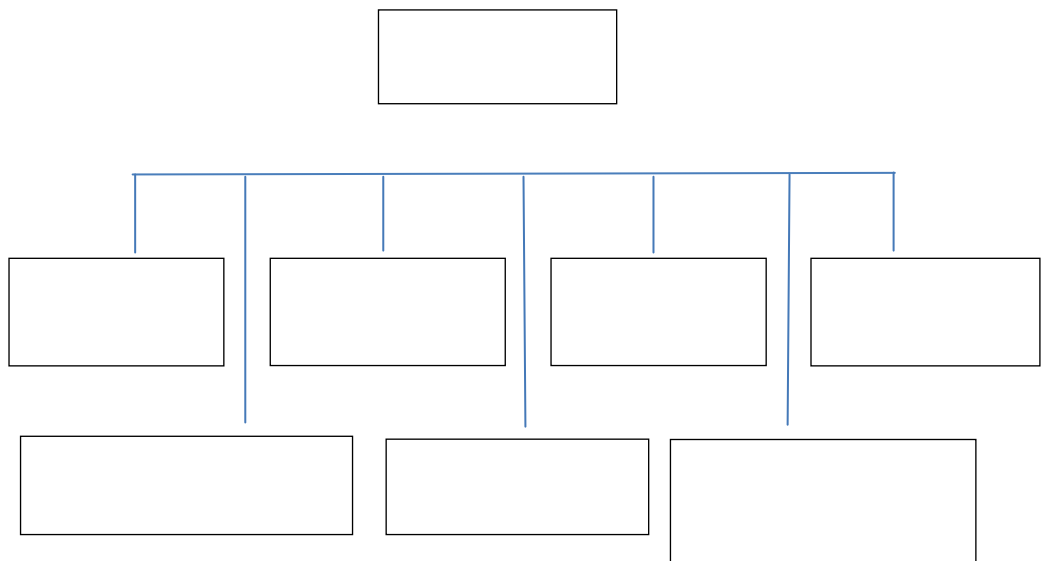
1. ด้านการจัดหลักสูตรดำเนินการจัดการศึกษาและฝึกอบรมความรู้ด้านการค้นหาและช่วยชีวิตรวมถึงการช่วยเหลือบรรเทาสาธารณภัยให้แก่กำลังพลภายในกองทัพไทยส่วนราชการและประชาชนได้อย่างมีมาตรฐานมีความทันสมัยต่อสถานการณ์สาธารณภัยเป็นที่ยอมรับในระดับ

สากลมีความสอดคล้องสนับสนุนแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติและสามารถตอบสนองต่อภารกิจที่ได้รับมอบหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ด้านการพัฒนาบุคลากรดำเนินการส่งเสริมการพัฒนาองค์ความรู้ทักษะเทคนิคของการเป็นครูด้านการค้นหาและช่วยชีวิตรวมถึงการช่วยเหลือบรรเทาสาธารณภัยแก่กำลังพลของหน่วยให้สามารถถ่ายทอดความรู้ที่มีความทันสมัยสอดคล้องกับระดับความรุนแรงภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในโลกอันเกิดจากปัจจัยสภาพแวดล้อมต่างๆด้วยการรับการฝึกอบรมจากหน่วยงานองค์กรที่มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับสากลรวมถึงพัฒนาฝึกฝนค้นคว้าจากประสบการณ์ของหน่วยที่ได้รับการเข้าร่วมฝึกซ้อมแผนบรรเทาสาธารณภัยทั้งในกองทัพระดับชาติและประเทศภูมิภาคอาเซียน

3. ผังการจัดศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัยหน่วยบัญชาการทหารพัฒนากองบัญชาการกองทัพไทยเป็นส่วนราชการที่ขึ้นตรงหน่วยบัญชาการทหารพัฒนาทำงานตอบสนองนโยบายและมีขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบในแต่ละแผนก ตามผังการจัด (แผนภาพที่3-1)

แผนภาพที่ 3 – 1 ผังการจัด ศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนากองบัญชาการกองทัพไทย

ที่มา: กองการจัดสำนักนโยบายและแผนกรมยุทธการทหาร, เอกสารอัดสำเนา, 2558

ศฝภ.นทพ. ตามแผนภาพที่ 3-1 ประกอบด้วย กองบังคับการ แผนกฝึกศึกษาแผนก สนับสนุน แผนกแผน และงบประมาณ แผนกธุรการ และกำลังพล แผนกส่งกำลังบำรุงแผนกเครื่องมือ บรรเทาสาธารณภัยมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. กองบังคับการมีหน้าที่ควบคุมบังคับบัญชาและกำกับดูแลการปฏิบัติงานตามภารกิจ ศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัยและนโยบายที่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชา

2. แผนกธุรการและกำลังพลมีหน้าที่ดำเนินการด้านกิจการกำลังพลของหน่วย ดำเนินการเกี่ยวกับการธุรการการสารบรรณการธุรการกำลังพลการขอรับเบี้ยหวัดบำเหน็จบำนาญ กองทุนบำเหน็จบำนาญราชการและงานพิธีการต่างๆการเบิกเงินการรับจ่ายเงินการบัญชีการเก็บ รักษาเงิน

3. แผนกแผนและงบประมาณมีหน้าที่ดำเนินการด้านการวางแผนและโครงการ ของหน่วยการจัดทำแผนปฏิบัติงานแผนการใช้จ่ายงบประมาณการบริหารทรัพยากรการควบคุม โครงการการเร่งรัดติดตามผลการใช้จ่ายงบประมาณการตรวจสอบประเมินผลและรายงานผล การปฏิบัติงานในภาพรวมของศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัยเพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายและนโยบาย ที่กำหนดตลอดจนปฏิบัติการอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

4. แผนกส่งกำลังบำรุงมีหน้าที่ดำเนินการด้านการส่งกำลังการซ่อมบำรุงการขนส่ง การบริการทางการแพทย์การบริการอื่นๆในเรื่องการจัดหาเก็บรักษาแจกจ่ายจำหน่ายสิ่งอุปกรณ์ของ ศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัยการควบคุมทรัพย์สินและกำกับดูแลด้านการก่อสร้างอาคารสถานที่ การ ดำเนินการเกี่ยวกับงานด้านอสังหาริมทรัพย์การแบ่งสรรการใช้ประโยชน์ในอสังหาริมทรัพย์ของหน่วย การเลี้ยงดูกำลังพลของหน่วยตลอดจนปฏิบัติการอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

5. แผนกฝึกศึกษามีหน้าที่ดำเนินการจัดการศึกษาฝึกอบรมความรู้ด้านการบรรเทา สาธารณภัยการค้นหาและช่วยชีวิตและความรู้ทั่วไปในการช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นเมื่อเกิดภัยพิบัติ ต่างๆจัดทำเอกสารตำราหลักสูตรและโครงการศึกษาการฝึกอบรมการพัฒนาบุคลากรผลิตครูด้านการ บรรเทาสาธารณภัยที่มีทักษะความชำนาญและได้มาตรฐานรวมทั้งการวิจัยปรับปรุงพัฒนาการฝึกและ การปฏิบัติงานด้านการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพไทยให้มีความทันสมัยสอดคล้องกับ สภาพแวดล้อมและสถานการณ์ภัยที่เกิดขึ้นในปัจจุบันการปกครองบังคับบัญชา ผู้เข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรต่างๆตลอดจนปฏิบัติการอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

6. แผนกเครื่องมือบรรเทาสาธารณภัยมีหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับการเสนอความต้องการ การเก็บรักษาการบรรจุหีบห่อการแจกจ่ายการจำหน่ายการควบคุมทางบัญชีการตรวจสอบประเมินค่า สิ่งอุปกรณ์การซ่อมจัดทำบันทึกรายงานเกี่ยวกับปัญหาข้อมูลสถิติคำแนะนำเกี่ยวกับการส่งกำลัง รวมทั้งการซ่อมบำรุงสิ่งอุปกรณ์ในระหว่างการเก็บรักษาการจัดเจ้าหน้าที่สนับสนุนการศึกษาและฝึกอบรมในงานส่งกำลัง

7. แผนกสนับสนุนมีหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับการสนับสนุนและบริการด้านการซ่อมบำรุงการขนส่งแรงงานการก่อสร้างการยุทธโยธการบำรุงรักษาอาคารสถานที่สาธารณูปโภคงาน โภชนาการการรักษาพยาบาลและการเวชกรรมป้องกันให้กับกำลังพลของหน่วยและการสนับสนุนภารกิจในภาพรวมของศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย ตามขีดความสามารถ ตลอดจน ปฏิบัติภารกิจอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

บทบาท ภารกิจ โครงสร้างของ ศฝภ. ประเทศสิงคโปร์

จากการศึกษาข้างต้น ผู้วิจัยได้แสดงถึง บทบาทหน้าที่ตามโครงสร้างของ ศูนย์ฝึกบรรเทา สาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ที่มีบทบาทสำคัญ ที่ต้องอาศัยความร่วมมือกับหน่วยงาน ต่างๆทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ภายใต้มาตรฐานที่เป็นสากลดังนั้นผู้วิจัยขอยกโครงสร้าง ของศูนย์ประสานงานด้าน HADR ในระดับ ภูมิภาค (Regional HADR Coordination Centre: RHCC) ของประเทศสิงคโปร์มาเป็นกรณีศึกษาเปรียบเทียบกับโครงสร้างของศูนย์ฝึกบรรเทา สาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ดังนี้

โครงสร้างของศูนย์ประสานงานด้าน HADR ในระดับภูมิภาค (Regional HADR Coordination Centre: RHCC)

ความเป็นมาในการจัดตั้ง

โครงสร้างของศูนย์ประสานงานด้าน HADR ในระดับภูมิภาค (Regional HADR Coordination Centre: RHCC) ถูกจัดตั้งขึ้นภายใต้แนวคิดที่ว่า ภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก เป็นหนึ่งในพื้นที่ที่มีแนวโน้มว่าจะเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติมากที่สุดพื้นที่หนึ่งของโลกเนื่องจากมีพื้นที่อยู่ในจุดที่เรียกว่า “วงแหวนไฟ” (Pacific Ring of Fire) ในห้วงทศวรรษที่ผ่านมาองค์การต่างชาติได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือประเทศต่างๆเมื่อเกิดภัยพิบัติในขณะเดียวกันการให้ความช่วยเหลือดังกล่าว จำเป็นที่จะต้องมีการประสานงานที่ดีและตรงเป้าหมายเพื่อลดภาระด้านการส่งกำลังบำรุงและความ ต้องการการช่วยเหลือต่างๆในประเทศที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติดังนั้นจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่ จะ สนับสนุนให้มีการประสานงาน และตอบสนอง ระหว่าง ทหารด้วยกัน เพื่อลดช่องว่างและความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงานด้านบรรเทาสาธารณภัย

ในการประชุมอย่างไม่เป็นทางการของกระทรวงกลาโหมอาเซียน-อเมริกาเมื่อวันที่ 4 เมษายน 2557 ที่ฮาวาย ดร. เองอิงเฮน (Dr. Ng Eng Hen) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมของสิงคโปร์ได้เสนอความต้องการที่จะก่อตั้งศูนย์ประสานงานด้าน HADR ที่ Changi Command and Control Centre ซึ่งก็ได้รับการสนับสนุนจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมท่านอื่นๆ ที่เห็นความจำเป็นในการให้ทหารทำงานร่วมกันได้อย่างใกล้ชิดมากขึ้นเพื่อสร้างความแข็งแกร่งในด้านการบรรเทาสาธารณภัยของภูมิภาคอีกทั้งยังมีความเห็นตรงกันว่าศูนย์ประสานงานด้าน HADR ในระดับภูมิภาคจะทำให้กองกำลังทหารตอบสนองต่อสถานการณ์ภัยพิบัติได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยมีพิธีเปิด Changi RHCC เมื่อวันที่ 12 กันยายน 2557 นายชานชุนซิง (Mr. Chan Chun Sing) รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหมในขณะนั้นได้กระทำพิธีเปิด Changi RHCC ซึ่งจัดขึ้นภายหลังการประชุมของสิงคโปร์และอเมริกา เรื่องการสร้างความสามารถให้พลเรือนและทหารในการปฏิบัติงานด้านบรรเทาภัยพิบัติ (Building Civil-Military Capacity for Disaster Relief Operations) ซึ่งจัดขึ้นโดยกองทัพสิงคโปร์ และ US Center for Excellence in Disaster Management and Humanitarian Assistance (CFE-DM) โดยในช่วงท้ายของการกล่าวเปิด นายชานฯ ได้อธิบายถึงการที่สิงคโปร์เสนอตัวเป็นผู้ก่อตั้ง Changi RHCC เพื่อแสดงถึงความจำเป็นในการสร้างขีดความสามารถของภูมิภาคในงาน HADR และความสามารถในการพัฒนาการประสานงานของกองกำลังทหารต่างชาติ เรื่องการช่วยเหลือด้านการตอบสนองภัยพิบัติ

ภารกิจของ Changi RHCC

Changi RHCC จัดตั้งขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกในการประสานงานด้าน HADR ระหว่างทหาร โดยให้การสนับสนุนทหารที่เข้าให้ความช่วยเหลือพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ โดยการประสานความช่วยเหลือจากทหารต่างชาติ นอกจากนี้ยังมีจุดมุ่งหมายในการให้แนวทางการปฏิบัติอย่างเปิดกว้างครอบคลุมและยืดหยุ่นให้กับทหารจากภูมิภาคเดียวกันและภูมิภาคอื่น เพื่อตอบโต้ภัยพิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในการทำงานดังกล่าว Changi RHCC ให้การสนับสนุนและเติมเต็มความตั้งใจในการทำงานขององค์กรด้าน HADR เช่น UNOCHA และ AHA Centre ซึ่งมีจุดมุ่งหมายในการสนับสนุนหน่วยงานราชการที่จัดการภัยพิบัติระดับชาติในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติและประสานความร่วมมือด้านการบรรเทาภัยพิบัติในภาพรวม

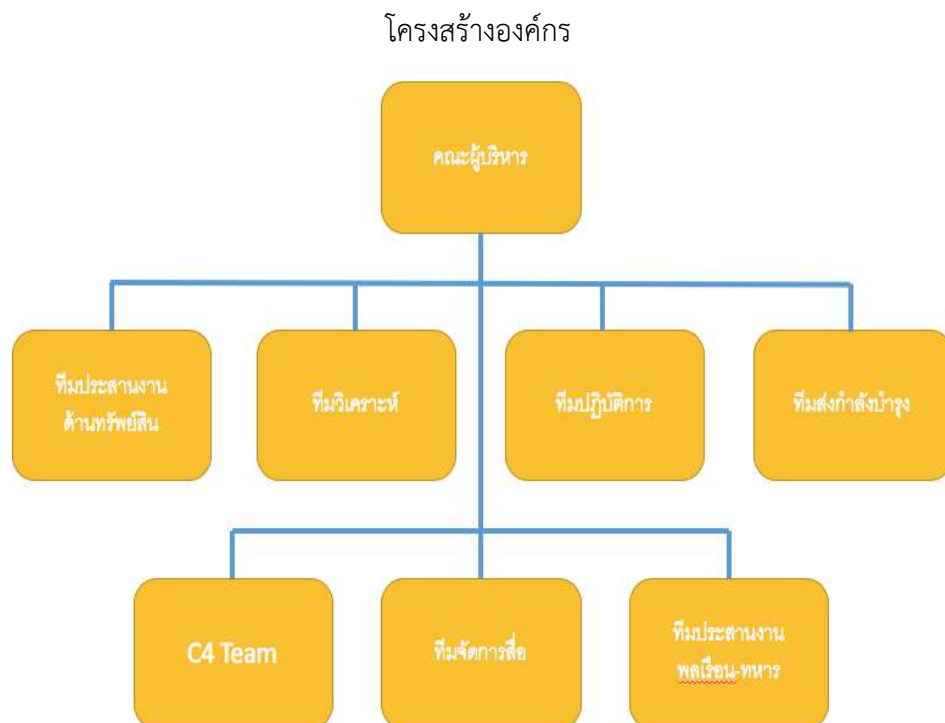
แผนงาน 3 ประการของ Changi RHCC

1. จัดหากองทัพจากมิตรประเทศด้วยระบบ OPERA Computer Information System (CIS) เพื่ออำนวยความสะดวกในการตัดสินใจลดการซ้ำซ้อนและช่องว่างของการทำงานและเพื่อประเมินความต้องการการร้องขอความช่วยเหลือสถานะของการเคลื่อนกำลังพลเข้าปฏิบัติการและการส่งกำลังบำรุงเช่นจุดเข้าพื้นที่สถานะของลานบินและท่าเรือ เป็นต้น

2. เครือข่ายของ Changi RHCC ทางด้านนายทหารประสานงานนานาชาติและศูนย์ปฏิบัติการที่เชื่อมโยงกับทหารมิตรประเทศสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและประสานการปฏิบัติงานให้กับกองกำลังจากต่างชาติ

3. การอนุญาตจากหน่วยงานในพื้นที่ที่ประสบภัย Changi RHCC สามารถส่งหน่วยประสานงานเข้าไปในพื้นที่ได้ภายใน 48 ชม. แรกเมื่อเกิดภัยพิบัติเพื่อสนับสนุนการประสานงานกับทหารที่อยู่ในพื้นที่ประสบภัย

แผนภาพที่ 3 – 2 มังการจัดโครงสร้างของศูนย์ประสานงานด้าน HADR ในระดับภูมิภาค (Regional HADR Coordination Centre: RHCC)

ที่มา : โครงสร้างของศูนย์ประสานงานด้าน HADR ในระดับภูมิภาค (Regional HADR Coordination Centre: RHCC) ประเทศสิงคโปร์, 2557

โครงสร้างองค์กรไม่ได้รวมนายทหารประสานงานนานาชาติ (International Liaison Officers) ซึ่งขึ้นตรงกับ Changi RHCC

วิสัยทัศน์

เป็นพันธมิตรที่เชื่อถือได้เรื่องความรวดเร็วและการตอบสนองการประสานงานด้านภัยพิบัติ (Be a Trusted Partner for Swift and Coordinated Disaster Response)

ภารกิจ

เพื่อช่วยพื้นที่ประสบภัยและทหารในพื้นที่ด้านการประสานความช่วยเหลือจากกองกำลังทหารต่างชาติในการตอบสนองต่อภัยพิบัติทางธรรมชาติในระดับภูมิภาค

ขีดความสามารถ

Changi RHCC ตั้งอยู่ใน Changi Command and Control Centre เป็นศูนย์ปฏิบัติการซึ่งจัดการโดยกลุ่มปฏิบัติการพื้นฐาน (Baseline Operations Group) ที่รวมนายทหารประสานงานนานาชาติจากทหารมิตรประเทศกิจกรรมและความสามารถของ Changi RHCC มีดังต่อไปนี้

เผ่าระวังและประเมินผลวันต่อวัน Changi RHCC มีการเผ่าระวังอย่างสม่ำเสมอและแบ่งปันข้อมูลด้านภัยพิบัติในภูมิภาคทั้งก่อนเกิดภัยพิบัติที่สามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้ เช่น ใต้ฝุ่นและภัยพิบัติที่ไม่สามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้ เช่น แผ่นดินไหว ทั้งนี้ Changi RHCC จะดำเนินการโดย

1. รวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ รวมทั้งของหน่วยงานราชการที่จัดการภัยพิบัติระดับชาติในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติศูนย์ภัยพิบัติระดับภูมิภาคและศูนย์เตือนภัยพิบัติ
2. แจกจ่ายภาพสถานการณ์ให้กับทหารมิตรประเทศผ่านระบบ OPERA Computer Information System (CIS) เพื่อให้ทหารมิตรประเทศสามารถจัดเตรียมเครื่องมือรับสถานการณ์
3. Changi RHCC จะมีการวางแผนขั้นต้นและเพิ่มจำนวนการปฏิบัติการ HADR ของทหารนานาชาติในเวลาเดียวกันขึ้นอยู่กับความรุนแรงและผลกระทบของภัยพิบัติที่เกิดขึ้น
4. การปฏิบัติการตอบสนองต่อภัยพิบัติหากพื้นที่ประสบภัยร้องขอหรือยอมรับการเสนอความช่วยเหลือ Changi RHCC สามารถสนับสนุนการประสานงานจากทหารนานาชาติได้หลากหลายทาง
5. Changi RHCC จะดำเนินการเผยแพร่และอัปเดตภาพสถานการณ์อย่างต่อเนื่อง รวมถึงการจัดแบ่งความช่วยเหลือจากนานาชาติให้กับทหารมิตรประเทศเพื่ออำนวยความสะดวกในการตัดสินใจลดการซ้ำซ้อนและช่องว่างของการจัดหาความช่วยเหลือทหารต่างชาติโดยสามารถ

จัดการได้ผ่านระบบOPERACISและเครือข่ายของChangiRHCCผ่านนายทหารประสานงานนานาชาติที่ประสานกับศูนย์ปฏิบัติการของทหารในภูมิภาค

6. ChangiRHCCจะประสานและอำนวยความสะดวกในการเคลื่อนกำลังทหารต่างชาติเข้าสู่พื้นที่

7. หากได้รับการร้องขอและอนุญาตจากพื้นที่ประสภัยRHCCจะสามารถ

7.1 ส่งทีมประเมินและสำรวจเข้าไปจัดการประเมินผลกระทบของภัยพิบัติและความต้องการความช่วยเหลือทางทหาร

7.2 ส่งหน่วยประสานงานเข้าไปสนับสนุนทหารในพื้นที่ประสภัยเพื่อประสานการทำงานภาคพื้นดินโดยส่วนมากเป็นการทำงานกับศูนย์ประสานงานนานาชาติ (Multinational Coordination Centre: MNCC) หรือหน่วยอื่นๆที่จัดตั้งขึ้นโดยทหารในพื้นที่ประสภัย

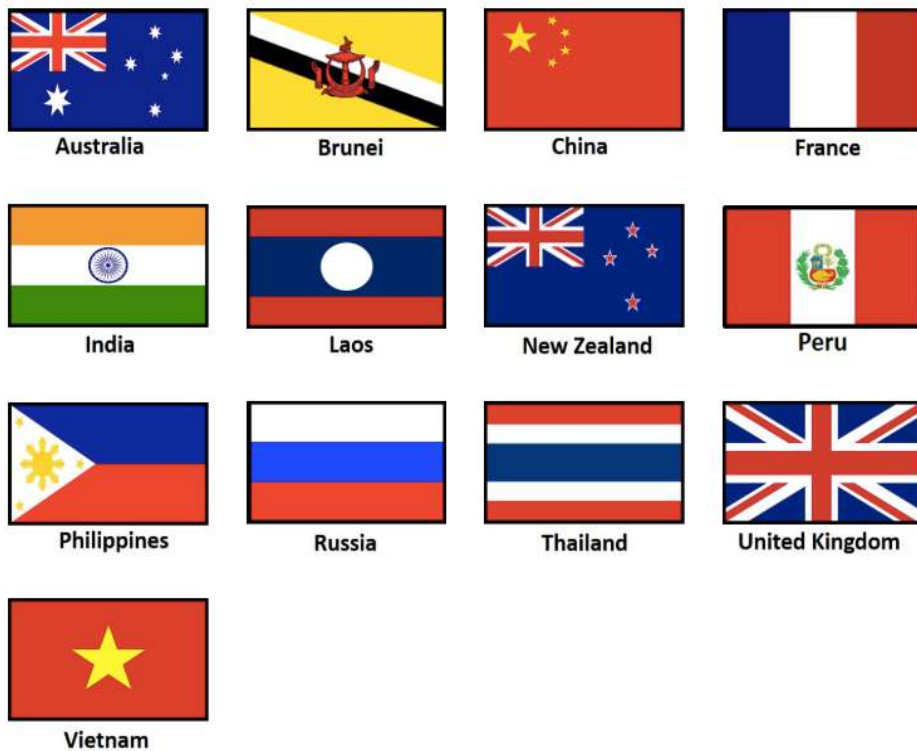
7.3 เมื่อการบรรเทาภัยพิบัติเข้าสู่ภาวะมั่นคงและทหารในพื้นที่ประสภัยสามารถประสานความช่วยเหลือกับทหารต่างชาติได้โดยไม่ต้องความช่วยเหลือเพิ่มเติมแล้วChangi RHCC จะลดบทบาทการปฏิบัติการลง

7.4 การพยายามสร้างขีดความสามารถนอกเหนือจากปฏิบัติการสนองตอบภัยพิบัติแล้วChangiRHCCยังมุ่งสร้างความสามารถด้านHADRในภูมิภาคโดยการพยายามขยายเครือข่ายกับมิตรทหารและงานวิจัยเพื่อพัฒนาความรู้พื้นฐานด้านHADRโดยมีทั้งการเข้าร่วมและการจัด Workshopให้ความรู้รวมถึงการจัดกิจกรรมต่างๆเพื่อประชาสัมพันธ์ความเข้าใจในการทำงานร่วมและแบ่งปันความรู้ในการปฏิบัติงานอย่างดีที่สุดทางด้านการตอบสนองต่อภัยพิบัติ

พันธมิตรของหน่วย

กองทัพมิตรประเทศสามารถประสานงานกับนายทหารประสานงานนานาชาติและจะมีชื่อนายทหารติดต่อในการประสานงานซึ่งองค์กรนานาชาติและภูมิภาคหลายองค์กรต่างก็เข้ามาเป็นพันธมิตรกับRHCC เช่นกัน

แผนภาพที่ 3 – 3 กองทัพมิตรประเทศในการประสานงานด้าน HADR

ที่มา :โครงสร้างของศูนย์ประสานงานด้าน HADRในระดับภูมิภาค (RegionalHADR Coordination Centre:RHCC)ประเทศสิงคโปร์, 2557

ประเทศพันธมิตรทั้งหมดของRHCC มีความเข้าใจความสำคัญของการทำงานร่วมกัน และเป็นที่พึ่งให้แก่กันแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้เพื่อช่วยเหลือประเทศในภูมิภาคเอเชีย แปซิฟิกโดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังการเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติการร่วมมือและทำงานร่วมกันเท่านั้น ที่จะช่วยให้เราสามารถช่วยชีวิตผู้คนและลดการสูญเสียให้น้อยลงได้

พันเอกลีควนชุง(Col.LeeKuanChung)ผู้อำนวยการChangiRHCCนายโจเซฟตีมาร์ติน (Mr.JosephD.Martin)ผู้อำนวยการCFE-DMได้ลงนามในเอกสารบันทึกข้อตกลง(MOU)เมื่อวันที่24 มกราคม2560เพื่อกำหนดขอบข่ายงานความร่วมมือระหว่างUSCFE-DM และChangiRHCCเอกสารนี้ได้อธิบายถึงความตั้งใจของสิงคโปร์และสหรัฐอเมริกาในการสร้างพันธมิตรและขยายขีดความสามารถด้านHADRของภูมิภาคที่ตั้งเน้นย้ำไว้ในเอกสารข้อตกลงด้านความร่วมมือทางกลาโหม

สรุปได้ว่า โครงสร้างChangiRHCCมีค่านิยม/ยุทธศาสตร์ ที่มุ่งเน้นทางด้านมาตรฐานขององค์กรที่เป็นสากล ได้รับการยอมรับเชื่อถือ สามารถปฏิบัติภารกิจได้อย่างรวดเร็ว ทันต่อสถานการณ์ ระบบการทำงาน เน้นการตอบสนองต่อการประสานงาน การบริหารจัดการ การจัดการความรู้ด้านภัยพิบัติที่เป็นมาตรฐานสากล การพยายามสร้างขีดความสามารถของทีม นอกเหนือจากปฏิบัติการสนองตอบภัยพิบัติแล้ว ChangiRHCCยังมุ่งสร้างความสามารถด้าน HADRในภูมิภาค โดยการพยายามขยายเครือข่ายกับมิตรทหารและงานวิจัยเพื่อพัฒนาความรู้พื้นฐานด้าน HADR โดยมีทั้งการเข้าร่วมและการจัด Workshop ให้ความรู้ รวมไปถึงการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อประชาสัมพันธ์ความเข้าใจในการทำงานร่วม และแบ่งปันความรู้ในการปฏิบัติงานอย่างดีที่สุดทางด้านการตอบสนองต่อภัยพิบัติเพื่อช่วยพื้นที่ประสบภัยและทหารในพื้นที่ด้านการประสานความช่วยเหลือจากกองกำลังทหารต่างชาติในการตอบสนองต่อภัยพิบัติทางธรรมชาติในระดับภูมิภาค

การวิเคราะห์เปรียบเทียบโครงสร้างการจัดของ ศฝภ.นทพ. และ ศฝภ.ประเทศสิงคโปร์

จากบทที่ 2 ตามที่ได้สรุปท้ายบทไว้แล้วนั้น จะเห็นได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศ ที่เหมาะสมสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. โครงสร้างองค์กร (ศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา) ซึ่งโครงสร้างองค์กร มีส่วนเกี่ยวข้องกับ ค่านิยม/ยุทธศาสตร์ ระบบการทำงาน การบริหารจัดการ การจัดการความรู้ ในการแสดงบทบาทของตนเองในด้านการสนับสนุนงานด้านการบรรเทาสาธารณภัย
2. ผู้นำองค์กร หมายถึง บทบาทของผู้นำมีส่วนสำคัญยิ่งต่อการบริหารจัดการองค์กร ให้บรรลุผลความเป็นเลิศ เนื่องจากผู้นำต้องมีบทบาทในการชี้แนะ (PathFinding) บทบาทในการสร้างความสอดคล้องไปในแนวทางเดียวกัน (Aligning) บทบาทในการกระจายอำนาจการตัดสินใจ (Empowering) และบทบาทในการเป็นแบบอย่างที่ดี (Modeling)
3. การบูรณาการของภาคีเครือข่าย หมายถึง ในการทำงานแบบบูรณาการจะมีวัตถุประสงค์เป็นเป้าหมายหลักร่วมกัน โครงสร้างการทำงานจะเป็นการทำงานแบบเครือข่ายหลายชั้น เชื่อมโยงกันอยู่ เรียกว่า NetworkGroupซึ่งในแต่ละกลุ่มจะมี ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องแตกต่างกัน และแต่ละผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จะมีหลายหน่วยงานที่ทำงานร่วมกันอยู่ และจะทำงานในส่วนที่ตนเองเกี่ยวข้อง ซึ่งปัจจัยสู่ความสำเร็จในการบูรณาการทำงาน ประกอบด้วย
 - 3.1 Strategize คือ ความสามารถในการมองแบบการกำหนดเป้าหมาย (Oriented View) ความสามารถมองในเชิงของปริมาณ (Quantitative) ได้
 - 3.2 Analyze คือ ความสามารถวิเคราะห์ปัญหาในประเด็นต่างๆ ได้

3.3 Organize คือ ความสามารถในการจัดการเพื่อผลักดันให้งานเกิดขึ้นได้

3.4 Personalize คือ ความสามารถในการประสานงานในทุกฝ่ายให้เกิดการทำงานแบบบูรณาการ

4. การสนับสนุน หมายถึง กระบวนการในสนับสนุนด้านทรัพยากร (คน เครื่องมือ เทคโนโลยี และการขนส่ง) และองค์ความรู้ต่างๆ

5. กฎหมายที่เกี่ยวข้อง หมายถึง กฎหมายที่สนับสนุน หรือเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานในศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา และส่วนที่เกี่ยวข้อง

สำหรับสาระสำคัญของบทนี้ จะเป็นการอธิบายถึงบทบาทหน้าที่หลักของการจัดตั้งศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา คือ การเตรียมกำลังให้พร้อมเพื่อการปฏิบัติการด้านการบรรเทาภัยพิบัติ ซึ่งการเตรียมกำลังให้พร้อมนั้น ต้องพิจารณาถึง สภาพปัจจุบัน โครงสร้างการจัดศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนามี เหมาะสมหรือไม่และควรมีการพัฒนาปรับปรุงโครงสร้างศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนาได้อย่างไร เพื่อนำไปสู่การสร้างบทบาทในการเตรียมกำลังเพื่อการบรรเทาภัยพิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นมาตรฐานสากล โดยขอบเขตของการศึกษาคำว่า บทบาทตามโครงสร้างตามที่ได้อธิบายไว้แล้วข้างต้นเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ ค่านิยม/ยุทธศาสตร์ ระบบการทำงานการบริหารจัดการ และการจัดการความรู้

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น สำหรับบทที่ 3 ขอบเขตของการศึกษา จะมุ่งประเด็นที่เกี่ยวข้องกับบทบาทตามโครงสร้างของศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ซึ่งประกอบด้วย ค่านิยม/ยุทธศาสตร์ ระบบการทำงาน การบริหารจัดการ การจัดการความรู้ โดยการศึกษาเปรียบเทียบกับภารกิจของหน่วยงานในต่างประเทศที่ทำงานด้านการบรรเทาภัยพิบัติ คือ องค์กร Changi RHCC ในประเทศสิงคโปร์

ประเด็นการศึกษาทั้ง 2 องค์กร ดังกล่าว จะเห็นว่ามีคุณลักษณะที่ความแตกต่างกัน คือ องค์กร ChangiRHCCมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นศูนย์ประสานงานด้าน HADRในระดับภูมิภาค (RegionalHADRCoordinationCentre:RHCC)มีภารกิจ เพื่อช่วยพื้นที่ประสบภัยและทหารในพื้นที่ด้านการประสานความช่วยเหลือจากกองกำลังทหารต่างชาติในการตอบสนองต่อภัยพิบัติทางธรรมชาติในระดับภูมิภาค

ขณะที่ ส่วนศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา มีภารกิจในด้านการจัดการฝึกอบรม และผลิตครู ในการปฏิบัติการด้านการบรรเทาสาธารณภัย ตลอดจนการวิจัยพัฒนาหลักสูตร การฝึก การปฏิบัติงาน โดยมุ่งเน้นถึงความเป็นมาตรฐานสากล เป็นที่ยอมรับ เชื่อมั่น และศรัทธา ทั้งในกองทัพไทยและภาคส่วนต่างๆ จนถึงระดับภูมิภาคอาเซียน

แม้ทั้ง 2 องค์กรนี้จะมีภารกิจที่แตกต่างกัน แต่มีส่วนหนึ่งที่คล้ายกันคือ ค่านิยม/ ยุทธศาสตร์ ที่มุ่งเน้นความเป็นความเป็นมาตรฐานสากล และการได้รับการยอมรับ ความเชื่อมั่น จากภายในประเทศ และภูมิภาคอาเซียน รวมทั้งมีความพยายามที่จะสร้างระบบการทำงาน การบริหารจัดการ การจัดการความรู้ ในการสร้างขีดความสามารถของทีมที่สามารถสนองตอบ ภัยพิบัติต่างๆ ที่เกิดขึ้นในยุคปัจจุบัน

นอกจากนี้จากปฏิบัติการสนองตอบภัยพิบัติแล้ว ChangiRHCC และ ศฝภ.นทพ. ต่างก็มีแนวคิดเดียวกันคือ การมุ่งสร้างและพัฒนาขีดความสามารถด้าน HADR ให้เป็นที่ยอมรับ ในภูมิภาค โดยการพยายามขยายเครือข่ายกับมิตรทหารและงานวิจัยเพื่อพัฒนาความรู้พื้นฐาน ด้าน HADR ด้วยการเข้าร่วมและการจัด Workshop ให้ความรู้ รวมไปถึงการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อประชาสัมพันธ์ความเข้าใจในการทำงานร่วม และแบ่งปันความรู้ในการปฏิบัติงานอย่างดีที่สุด ทางด้านการตอบสนองต่อภัยพิบัติเพื่อช่วยพื้นที่ประสบภัยและทหารในพื้นที่ด้านการประสาน ความช่วยเหลือจากกองกำลังทหารต่างชาติในการตอบสนองต่อภัยพิบัติทางธรรมชาติในระดับภูมิภาค รวมทั้งเพื่ออำนวยความสะดวกในการประสานงานด้าน HADR ระหว่างทหาร โดยให้การสนับสนุน ทหารที่เข้าไปให้ความช่วยเหลือพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติด้วยการประสาน ความช่วยเหลือจากทหารต่างชาติ รวมทั้งยังมีจุดมุ่งหมายที่สอดคล้องกันคือมีแนวทางการปฏิบัติ ที่เปิดกว้าง ครอบคลุม และยืดหยุ่น ให้กับทหารจากภายในประเทศ และระดับภูมิภาคเดียวกัน เพื่อการปฏิบัติการร่วมในการตอบสนองต่อเหตุการณ์ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

แนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิ

จากการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลัก ที่สำคัญคือ ผู้อำนวยการ ศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัยหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กองบัญชาการกองทัพไทย จังหวัดฉะเชิงเทรา (ผอ.ศฝภ.นทพ.บก.ทท.) ผู้อำนวยการ กองการจัด สำนักนโยบายและ แผนกรมยุทธการทหาร(ผอ.กกจ.สนผ.ยก.ทหาร) และ รองผู้อำนวยการ สำนักนโยบายและ แผนกรมยุทธการทหาร กองบัญชาการกองทัพไทย (รอง ผอ.สนผ.ยก.ทหาร บก.ทท.) เมื่อ 11 – 15 มีนาคม 2562 ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ บทบาทตามโครงสร้างของ ศฝภ.นทพ. สามารถสรุปได้ว่า ศฝภ.นทพ. เป็นหน่วยงานที่ได้จัดตั้งขึ้นตามนโยบายผู้บัญชาการทหารสูงสุด และผู้บัญชาการหน่วย บัญชาการทหารพัฒนา ที่ได้เห็นความจำเป็นและความสำคัญของงานด้านการบรรเทา สาธารณภัย ทำให้การปฏิบัติงานในด้านการฝึกการช่วยเหลือประชาชนที่ประสบภัยพิบัติให้ทั่วถึง ทันเวลาตามแนวทางที่ว่า“ทุกวินาที ทุกชีวิต รอไม่ได้” เพื่อตอบสนองต่อเหตุการณ์ภัยพิบัติที่เกิดขึ้น ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

การวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความเหมาะสมในการปรับปรุง โครงสร้าง ศฝภ.นทพ.

จากการวิเคราะห์ข้อมูล และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความเหมาะสมในการปรับปรุงโครงสร้าง ศฝภ.นทพ. ได้ว่า สภาพโครงสร้างของ ศฝภ.นทพ. ในปัจจุบันพบปัญหาเกี่ยวกับระบบการทำงาน การบริหารจัดการ และการจัดการความรู้ด้านการบรรเทาสาธารณภัย ที่ยังไม่เอื้อต่อการเตรียมกำลังให้พร้อมเพื่อปฏิบัติภารกิจด้านการบรรเทาสาธารณภัย หรือภัยพิบัติ ให้สามารถตอบสนองเหตุการณ์ภัยพิบัติได้ตามมาตรฐานสากลอย่างแท้จริง อย่างเช่น กรณีของการบรรจ้อัตรากำลังพลที่ยังไม่เพียงพอต่อสภาพการทำงานจริง ผู้ปฏิบัติงานยังขาดผู้ที่มีความรู้ ความสามารถเฉพาะทางระบบการบริหารจัดการเครื่องมือหรือการพัฒนาองค์ความรู้ยังขาดความต่อเนื่อง ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลักได้ให้ความเห็นในเรื่องของการเตรียมความพร้อมโดยสรุปสาระสำคัญที่สอดคล้องกันได้ว่า การเตรียมความพร้อมองค์ประกอบที่สำคัญคือ คน เครื่องมือ (รวมทั้งเทคโนโลยี) และองค์ความรู้ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การเตรียมความพร้อมด้านคน

โดยทำหน้าที่ในการจัดการฝึกและการอบรม เพื่อเพิ่มขีดความสามารถด้านความรู้ในการบริหารจัดการสถานการณ์ และการปฏิบัติงานให้กับกำลังพลโดยแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ ระดับฝ่ายอำนวยการ และปฏิบัติการ มีรายละเอียดดังนี้

1.1 ผู้ที่ทำหน้าที่ในฐานะฝ่ายอำนวยการ ต้องมีความรู้ ความสามารถ และทักษะที่สำคัญในการทำงานด้านการบรรเทาภัยพิบัติได้อย่าง “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” หมายความว่า เป็นผู้ที่สามารถเข้าใจถึงเรื่องราวของปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องได้อย่างกระจ่าง โดยสามารถเข้าถึงปัญหานั้นอย่างลึกซึ้งถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นและจะผลกระทบที่จะเกิดตามมา และสามารถนำไปสู่การพัฒนาคือการดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยยึดหลักของการทำงานแบบ UnityofEffort เป็นหลัก สามารถประสานงานได้ทุกระดับให้เป็นหนึ่งเดียว เช่น รวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ รวมทั้งของหน่วยงานราชการที่จัดการภัยพิบัติระดับชาติในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ ศูนย์ภัยพิบัติระดับภูมิภาค และศูนย์เตือนภัยพิบัติแจกจ่ายภาพสถานการณ์ให้กับทหารในประเทศ หรือมิตรประเทศผ่านระบบ OPERAComputerInformationSystem(CIS)เพื่อให้ทหารในประเทศ หรือมิตรประเทศสามารถจัดเตรียมเครื่องมือรับสถานการณ์ได้ทันท่วงที นอกจากนี้ผู้ทำหน้าที่ในฐานะฝ่ายอำนวยการ ต้องสามารถวางแผนขั้นต้นและเพิ่มจำนวนการปฏิบัติการ HADR ของทหารทั้งภายในประเทศ หรือนานาชาติได้ในเวลาเดียวกัน ขึ้นอยู่กับความรุนแรงและผลกระทบของภัยพิบัติที่เกิดขึ้นรวมทั้งการปฏิบัติการตอบสนองต่อภัยพิบัติ หากพื้นที่ประสบภัยร้องขอหรือยอมรับการเสนอความช่วยเหลือ ก็สามารถสนับสนุนการประสานงานจากทหารนานาชาติได้หลากหลายทาง

1.2 ผู้ที่ทำหน้าที่ในระดับปฏิบัติการ ต้องมีความรู้ ความสามารถ และทักษะ ในภารกิจที่ได้รับมอบหมาย และโดยเฉพาะหน้าที่ของตนเองในภารกิจนั้นๆ อย่างมีอาชีพ มีขีดความสามารถตามมาตรฐานสากล

2. การเตรียมความพร้อมด้านเครื่องมือ และเทคโนโลยี

กล่าวคือ ศฝภ.นทพ. จะต้องสามารถทำหน้าที่ในการจัดหา ซ่อมแซม บำรุงรักษา อุปกรณ์ เครื่องมือ ยานพาหนะ และเทคโนโลยีของตนเองให้พร้อมในการปฏิบัติภารกิจ รวมทั้งสามารถจัดทำบัญชีรายการอุปกรณ์ ยานพาหนะ เทคโนโลยีต่างๆ ที่มีอยู่ และบัญชีรายชื่อเครือข่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องให้มีประสิทธิภาพ และเป็นปัจจุบันมากที่สุด เพื่อรองรับภารกิจด้านการบรรเทา ภัยพิบัติในหลายๆ มิติ สำหรับการเตรียมพร้อมด้านนี้สิ่งสำคัญที่สุด คือ ต้องไม่ลืมเรื่องระบบสารสนเทศในการจัดทำฐานข้อมูลต่างๆ และระบบโลจิสติกส์อันประกอบด้วย กระบวนการเคลื่อนย้าย จัดเก็บรักษา และคลังสำหรับจัดเก็บยุทโธปกรณ์ ยานพาหนะต่างๆ อย่างเป็นระบบและทันสมัย รวมทั้งมีสถานที่สำหรับการฝึกอบรบและสนามฝึกที่พร้อมและเหมาะสม

สำหรับเทคโนโลยีนั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่ง และต้องสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาบูรณาการและประยุกต์ใช้กับเทคโนโลยีทางทหารต่างๆ เช่น ระบบการเฝ้าตรวจ ระบบควบคุมระยะทางไกล ระบบการควบคุมบังคับบัญชา การติดตามสถานการณ์ได้อย่างใกล้ชิด ฯลฯ เป็นต้นแต่อย่างไรก็ตามการนำเทคโนโลยีเหล่านี้มาใช้ต้องไม่เป็นภาระเกินความจำเป็นต่อผู้ปฏิบัติงานด้วย

3. การเตรียมความพร้อมด้านองค์ความรู้

หมายถึง ศฝภ.นทพ. ต้องทำหน้าที่ในการเป็นแหล่งข้อมูลและพัฒนาองค์ความรู้ ทั้งด้านหลักนิยม คู่มือ และ SOPของหน่วยงานที่เป็นมาตรฐานสากล อย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งรวบรวม จัดเก็บฐานข้อมูลต่างๆ ไว้อย่างเป็นระบบ อีกทั้งสามารถติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน และการฝึกต่างๆ เป็นระยะ และต่อเนื่อง ทันสมัยอยู่เสมอ

นอกจากนี้ ศฝภ.นทพ. ควรจะเป็นหน่วยงานหนึ่งที่สำคัญในการมีบทบาทร่วมกับ กร.ทหาร ศภ.ทพ. และภาคีเครือข่าย ในการฝึกซ้อมตามแผนการเตรียมความพร้อมแห่งชาติ (C-MEX) เพื่อเป็นการลดปัญหาเชิงปฏิบัติระหว่างหน่วยงานรับผิดชอบในพื้นที่กับหน่วยงานแต่งตั้งตามคำสั่ง ศปภ. ในการปฏิบัติงานร่วมกันเมื่อเกิดสถานการณ์จริงขึ้น

สรุป

จากภารกิจของ ศฝภ.นทพ. ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น จึงเห็นว่า ศฝภ.นทพ. นับเป็นหน่วยงานที่สำคัญ และเป็นเครื่องมือของผู้บังคับบัญชาในการพัฒนาขีดความสามารถของ ศภ.ทพ. ให้ได้รับการยอมรับทั้งในระดับประเทศ และภูมิภาค ในฐานะองค์กรนำในการอำนวยความสะดวก

เพื่อภารกิจด้านการบรรเทาภัยพิบัติ ซึ่งถือเป็นความมั่นคงของประเทศชาติอย่างหนึ่ง และด้วยภารกิจหน้าที่ดังกล่าว ศฝภ.นทพ. จึงมีความจำเป็นอย่างมากต่อการพิจารณาทบทวนปรับปรุงโครงสร้างการจัดให้มีความเหมาะสมและสามารถแสดงบทบาทในการแหล่งฝึก ศึกษาเพื่อการปฏิบัติภารกิจให้การสนับสนุนการช่วยเหลือ และบรรเทาสาธารณภัยได้อย่างสมบูรณ์ รวดเร็ว ทันต่อสถานการณ์ ตามมาตรฐานสากล มีเอกเทศในการบังคับบัญชา สายการบังคับบัญชาต้องสั้น เพื่อความคล่องตัว อันนำไปสู่การเตรียมความพร้อมในการรองรับสถานการณ์ที่คาดว่าจะเกิดผลกระทบของภัยพิบัติ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถปฏิบัติภารกิจต่อสถานการณ์วิกฤติต่างๆ ที่เกิดจากภัยพิบัติในพื้นที่ที่เหตุเกิดเพื่อขจัดหรือลดผลกระทบและความรุนแรงของภัยพิบัติ ด้วยการช่วยชีวิตป้องกันอันตรายและความสูญเสียต่างๆ โดยระดมทรัพยากรที่มีอยู่เข้าช่วยเหลือผู้ประสบภัยโดยเร็วที่สุด อีกทั้งความช่วยเหลือต่างๆ จะต้องสนองตอบต่อความต้องการของผู้ประสบภัยอย่างแท้จริง

บทที่ 4

แนวทางการพัฒนาโครงสร้างศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย

หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา มุ่งสู่ความเป็นเลิศ

สำหรับบทนี้จะนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล 3 ส่วนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ ส่วนที่ 1 วิเคราะห์ผลการศึกษาบทบาท ภารกิจ โครงสร้าง ของศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัยในปัจจุบัน

ส่วนที่ 2 วิเคราะห์ผลการศึกษาปัญหาและความเหมาะสมในการปรับเปลี่ยนบทบาท ภารกิจ โครงสร้างศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

ส่วนที่ 3 วิเคราะห์แนวทางการพัฒนาบทบาท ภารกิจ โครงสร้างศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา มุ่งสู่ความเป็นเลิศ

วิเคราะห์ผลการศึกษาบทบาท ภารกิจ โครงสร้าง ของศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย ในปัจจุบัน

จากการศึกษาเปรียบเทียบองค์ด้านการบรรเทาสาธารณภัยของประเทศสิงคโปร์ และจากการศึกษาบทบาท ภารกิจ โครงสร้างของศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัยในปัจจุบัน ด้วยการศึกษเอกสาร และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักพบว่า

1. บทบาทของศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา (ศฝภ.นทพ.) ในปัจจุบัน คือ ความรับผิดชอบตามตำแหน่งหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในด้านการเป็นแหล่งศึกษา เรียนรู้ ฝึกอบรมเพื่อให้ความรู้ ส่งเสริม และการสนับสนุนการปฏิบัติภารกิจในการค้นหาและช่วยชีวิต รวมถึงการช่วยเหลือบรรเทาสาธารณภัย ให้แก่กำลังพลภายในกองทัพไทย ส่วนราชการและประชาชนได้อย่างมีมาตรฐาน สอดคล้องกับแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ และสามารถตอบสนองต่อภารกิจที่ได้รับมอบหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ สะท้อนได้จากโครงสร้าง การติดตามที่ศึกษามาแล้วในบทที่ 3

2. ภารกิจของศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา (ศฝภ.นทพ.) ในปัจจุบัน คือ งานหรือหน้าที่ที่สำคัญในการปฏิบัติการด้านการจัดการฝึกอบรม การเป็นวิทยากร ครูฝึก การจัดหลักสูตร ดำเนินการจัดการศึกษาและฝึกอบรมความรู้ด้านการค้นหาและช่วยชีวิต รวมถึงการช่วยเหลือบรรเทาสาธารณภัย ให้แก่กำลังพลภายในกองทัพไทย ส่วนราชการและ

ประชาชนได้อย่างมีมาตรฐาน มีความทันสมัยและรู้เท่าทันสถานการณ์สาธารณสุขภัยที่จะเกิดขึ้นในรูปแบบต่างๆ รายละเอียดตามทีกล่าวมาแล้วในบทที่ 3

3. ด้านโครงสร้าง พบว่า ปัจจุบันโครงสร้างของ ศฝภ.นทพ. เป็นหน่วยขึ้นตรงต่อหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา มี ผู้อำนวยการ ศฝภ.นทพ. ระดับ พันเอก มีสถานที่ตั้งอยู่ ณ อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา ภายใต้การบริหารองค์กรตามวิสัยทัศน์ และพันธกิจ ดังนี้

3.1 วิสัยทัศน์ “ศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย เป็นหน่วยงานหลักของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กองบัญชาการกองทัพไทย ในด้านการจัดการฝึก อบรม และผลิตครู ในการปฏิบัติการด้านการบรรเทาสาธารณภัย ตลอดจนการวิจัยพัฒนา หลักสูตร การฝึก การปฏิบัติงาน โดยมุ่งเน้นถึงความเป็นมาตรฐานสากล เป็นที่ยอมรับ เชื่อมัน และศรัทธา ทั้งในกองทัพไทย และภาคส่วนต่างๆ จนถึงระดับภูมิภาคอาเซียน

3.2 พันธกิจ มี 2 ประการคือ การจัดทำหลักสูตร และการพัฒนาบุคลากรดังนี้

3.2.1 ด้านการจัดหลักสูตร ดำเนินการจัดการศึกษาและฝึกอบรมความรู้ด้านการค้นหาและช่วยชีวิต รวมถึงการช่วยเหลือบรรเทาสาธารณภัย ให้แก่กำลังพลภายในกองทัพไทย ส่วนราชการและประชาชนได้อย่างมีมาตรฐาน มีความทันสมัยต่อสถานการณ์สาธารณสุขภัย เป็นที่ยอมรับในระดับสากล มีความสอดคล้องสนับสนุนแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ และสามารถตอบสนองต่อภารกิจที่ได้รับมอบหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.2.2 ด้านการพัฒนาบุคลากร ดำเนินการส่งเสริมการพัฒนา องค์ความรู้ ทักษะ เทคนิคของการเป็นครูด้านการค้นหาและช่วยชีวิต รวมถึงการช่วยเหลือบรรเทาสาธารณภัย ให้แก่กำลังพลของหน่วย ให้สามารถถ่ายทอดความรู้ที่มีความทันสมัย สอดคล้องกับระดับความรุนแรงภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในโลก อันเกิดจากปัจจัยสภาพแวดล้อมต่างๆ ด้วยการรับการฝึกอบรมจากหน่วยงานองค์กรที่มีมาตรฐาน เป็นที่ยอมรับในระดับสากล รวมถึงพัฒนาฝึกฝน ค้นคว้า จากประสบการณ์ของหน่วยที่ได้รับการเข้าร่วมฝึกซ้อมแผนบรรเทาสาธารณภัย ทั้งในกองทัพระดับชาติ และประเทศภูมิภาคอาเซียน

สรุปได้ว่า ศฝภ.นทพ. ต้องมีขีดความสามารถในการจัดทำหลักสูตร การดำเนินการศึกษา และฝึกอบรมให้แก่บุคคลภายในกองทัพไทย ส่วนราชการอื่น และประชาชน ให้มีความรู้ การค้นหาและช่วยชีวิต รวมถึงการช่วยเหลือบรรเทาสาธารณภัยที่มีมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับในระดับสากล อีกทั้งต้องพัฒนาบุคลากร ให้มีองค์ความรู้ ทักษะ เทคนิคการเป็นครูพร้อมที่จะถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการบรรเทาสาธารณภัยที่เกิดขึ้นในโลกได้ รวมทั้งต้องสามารถร่วมการฝึกฝน และพัฒนาองค์ความรู้ต่างๆจากหน่วยอื่นทั้งในระดับชาติและระดับอาเซียนนั่นคือ เป้าหมายที่ ศฝภ.นทพ. จะต้องปฏิบัติภายใต้โครงสร้างที่มีอยู่

วิเคราะห์ผลการศึกษาปัญหาและความเหมาะสมในการปรับเปลี่ยนบทบาทภารกิจ โครงสร้างศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้อำนวยการศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ผู้อำนวยการกองปฏิบัติการทางทหารที่ไม่ใช่สงครามสำนักปฏิบัติการ กรมยุทธการทหาร ผู้บังคับบัญชา ที่รับผิดชอบเกี่ยวกับศูนย์บรรเทาภัยพิบัติ กองบัญชาการกองทัพไทย ผู้อำนวยการกองบรรเทาสาธารณภัย สำนักงานปฏิบัติการกิจการพลเรือนกรมกิจการพลเรือนทหาร และเจ้าหน้าที่ฝ่ายอำนวยการในศูนย์บรรเทาสาธารณภัย กองบัญชาการกองทัพไทย เจ้าหน้าที่กองการจัด สำนักนโยบายและแผน กรมยุทธการทหาร หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา และศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา รวมทั้งสิ้น 8 ท่านในประเด็นที่เกี่ยวกับปัญหาและความเหมาะสมในการปรับเปลี่ยนบทบาทภารกิจ โครงสร้างของ ศฝภ.นทพ. ผลจากการเก็บข้อมูลครั้งนี้ผู้ให้ข้อมูลหลักมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันคือ ความเหมาะสมของบทบาท ภารกิจ และโครงสร้าง ศฝภ.นทพ. ไม่มีความจำเป็นต้องปรับเปลี่ยน อาจจะต้องพัฒนาปรับปรุงตามสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเพื่อผลักดันให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและมุ่งสู่ความเป็นเลิศในระดับขีดความสามารถที่มีอยู่ในปัจจุบันดังนี้

1. ด้านบทบาท

บทบาท พบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้น คือ การแสดงบทบาทของหน่วยในฐานะ เป็นแหล่งศึกษา อบรม และสนับสนุนงานด้านการบรรเทาสาธารณภัยให้กับหน่วยในหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา และหน่วยอื่นๆ ตามที่กำหนดไว้ในวิสัยทัศน์ ยังไม่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพเพียงพอต่อความคาดหวังของผู้บังคับบัญชา ทั้งในด้านบุคลากร หลักสูตร เอกสารตำรา และสถานที่ให้สอดคล้องกับโครงสร้าง และภารกิจที่ถูกกำหนดไว้สะท้อนได้จากประโยคคำพูดต่อไปนี้

เจ้าหน้าที่ของ ศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนากล่าวว่า “...ผมมองบทบาทที่เกี่ยวข้องกับตัวบุคคล หรือเจ้าหน้าที่เป็นเรื่องปัญหาการพัฒนาขีดความสามารถของเจ้าหน้าที่ในระดับปฏิบัติการในหน่วย รวมทั้งผู้ที่ทำหน้าที่ครูฝึกยังต้องได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้คู่มือ ตำรา รวมถึงเครื่องมือที่มีอยู่ให้เต็มศักยภาพ...ดังนั้นบทบาทที่มีอยู่มีความเหมาะสมดีอยู่แล้ว” (สัมภาษณ์, 11 เม.ย.62)

เจ้าหน้าที่หน่วยบัญชาการทหารพัฒนากล่าวว่า “...สิ่งที่ต้องส่งเสริมคือ เรื่ององค์ความรู้ ประสบการณ์ การศึกษาเพื่อให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายวิทยาการ และครูฝึกของหน่วยได้ประสบการณ์ใหม่ๆ...รวมถึงสถานที่ที่ใช้ในการฝึกต้องมีความเหมาะสม สอดคล้องกับสถานการณ์ภัยพิบัติในรูปแบบต่างๆ ด้วย สำหรับโครงสร้าง และภารกิจที่มีอยู่เริ่มจากระดับนี้ก่อน ไม่จำเป็น

ต้องปรับเปลี่ยน แต่ที่ต้องปรับคือความสามารถของคน ตำรา เครื่องมือ และสถานที่มากกว่า...” (สัมภาษณ์, 11 เม.ย.62)

ผู้อำนวยการ กองการจัด สำนักนโยบายและแผน กรมยุทธการทหารกล่าวว่า “...ต้องมองเรื่องบุคลากรมาก่อน ปัจจุบันมองว่า การจะมุ่งสู่ความเป็นเลิศได้ โครงสร้างเป็นส่วนหนึ่ง แต่บุคลากรของหน่วยที่มีอยู่ต้องมีความพร้อมในการปฏิบัติงาน คือมีความพร้อมทั้งความรู้ และความสามารถในด้านการถ่ายทอด และการปฏิบัติการด้านการบรรเทาสาธารณภัยที่ทันสมัย และมีมาตรฐาน...รวมถึงต้องสามารถเป็นผู้ปฏิบัติอย่างมืออาชีพด้วย ฝากอีกเรื่องคือ เพื่อให้สอดคล้องกับโครงสร้าง ภารกิจ ควรมองเรื่องสถานที่สำหรับสนับสนุนการฝึกด้วย...” (สัมภาษณ์, 11 เม.ย.62)

ผู้อำนวยการ ศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กล่าวว่า “...คนที่มีบทบาทในการปฏิบัติงานของทหารในด้านการบรรเทาสาธารณภัย ยังเป็นเรื่องใหม่ โดยเฉพาะเรื่อง “ระบบบัญชาการเหตุการณ์” ที่เป็นสากล แต่สำหรับทหารของเรา คงต้องปรับตัว และเรียนรู้วิธีการปฏิบัติงานด้านการบรรเทาสาธารณภัยอีกมาก...รวมทั้งต้องมีสถานที่สำหรับเป็นหน่วยจัดการฝึก หรือสนับสนุนการฝึก เพื่อสร้างคนให้มีความพร้อมในการปฏิบัติงาน...” (สัมภาษณ์, 11 เม.ย.62)

2. ด้านภารกิจ

ภารกิจ พบว่า ภารกิจที่ถูกกำหนดไว้มีความเหมาะสม แต่ปัญหาที่ผ่านมา การมอบหมายหน้าที่ในการปฏิบัติงานด้านการบรรเทาสาธารณภัย หรือการถ่ายทอดองค์ความรู้ หรือการเป็นผู้จัดการฝึกด้านการบรรเทาสาธารณภัยที่มีมาตรฐานจนก้าวสู่ความเป็นเลิศ และเป็นหัวใจของผู้บังคับบัญชาระดับสูง อาจจะต้องมีการพัฒนา สะท้อนได้จากประโยคคำพูดต่อไปนี้

ผู้อำนวยการ ศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กล่าวว่า “...การหาแนวทางในการจัดหลักสูตรการฝึกอบรมขึ้นมาเป็นการภายใน ฝึกอบรมอย่างไร จัดทีมเพื่อการปฏิบัติการต้องจัดอย่างไร สิ่งเหล่านี้คงต้องมาวางแผนการปฏิบัติร่วมกัน เพื่อกำหนดรายละเอียดในการปฏิบัติ เพื่อให้ภารกิจนั้นเกิดประสิทธิภาพ และเป็นไปตามหลักสากล...ปัจจุบันคู่มือการปฏิบัติงานการบรรเทาสาธารณภัยยังไม่สมบูรณ์...” (สัมภาษณ์, 11 เม.ย.62)

ผู้อำนวยการ กองบรรเทาสาธารณภัย สำนักปฏิบัติการกิจการพลเรือน กรมกิจการพลเรือนทหาร กล่าวว่า “...การฝึกที่ดีต้องมีมาตรฐานสากล (INSARAG) ผู้ที่ผ่านการฝึก และหน่วยฝึก ต้องมีมาตรฐาน ศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ผมก็ว่า ต้องปรับตัวและ

ก้าวให้ทัน เพื่อที่จะเป็นที่ยอมรับ และเป็นแหล่งศึกษา สร้างบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญและเป็นมืออาชีพให้กับกองทัพไทยในการปฏิบัติการด้านการบรรเทาสาธารณภัย...” (สัมภาษณ์, 11 เม.ย.62)

3. ด้านโครงสร้าง

โครงสร้าง พบว่าโครงสร้างที่มีอยู่มีความเหมาะสม แต่ปัญหาที่พบเกี่ยวข้องกั นโยบายในการบริหารของผู้หน่วย การบูรณาการ การสนับสนุน และนำกฎหมายหรือเอกสาร ตำราต่างๆ เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ นโยบาย ควบคุมบังคับบัญชากำลังพลในหน่วยให้สามารถปฏิบัติงานด้านการบรรเทาสาธารณภัยให้ตอบสนองภารกิจด้านการบรรเทาสาธารณภัย ทั้งในการเป็นสาย วิชาการด้านการบรรเทาสาธารณภัย การเป็นแหล่งรวบรวมตำรา บุคลากรที่ทำหน้าที่ครูฝึก และ เครื่องมือต่างๆ ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการฝึกให้ได้มาตรฐาน เหมาะสม สอดคล้อง กับสถานการณ์ของภัยพิบัติสะท้อนได้จากประโยคต่อไปนี้

ผู้อำนวยการ กองการจัด สำนักนโยบายและแผน กรมยุทธการทหาร กล่าวว่า “...ปัญหาปัจจุบันของ ศฝภ.นทพ. คือ ความเชื่อมั่นของผู้บังคับบัญชาต่อการบริหารจัดการเหตุการณ์ ด้านการบรรเทาสาธารณภัย...” (สัมภาษณ์, 11 เม.ย.62)

ผู้อำนวยการ กองปฏิบัติการทางทหารที่ไม่ใช่สงคราม กองบัญชาการกองทัพไทย กล่าวว่า “...ปัญหาของ ศฝภ.นทพ. ความเชื่อมั่นในขีดความสามารถในการปฏิบัติการบุคลากร ตั้งแต่ การฝึกบุคคล จนถึงเป็นทีม...” (สัมภาษณ์, 11 เม.ย.62)

ผู้อำนวยการ สำนักปฏิบัติการกิจการพลเรือน กรมกิจการพลเรือนทหาร กล่าวว่า “...บทบาทของผู้นำ ต่อความเป็นเลิศ ต้องมองภาพภัยพิบัติ มีสายตากว้างไกล และสามารถบริหาร แผนในการสนับสนุนตามสถานการณ์ต่างๆ รวมถึงมองภาพเหตุการณ์ต่างๆ ที่นำมาใช้ในการฝึก เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ๆ (มันศึกษา ค้นคว้า จินตนาการเหตุการณ์ตามพื้นที่ที่แตกต่างกันได้) การ ออกแบบการฝึก โดยจำลองเหตุการณ์ที่มีลักษณะเดียวกัน)สามารถเบ็ดเสร็จในข้อมูลและ ในการสนับสนุน...” (สัมภาษณ์, 11 เม.ย.62)

วิเคราะห์แนวทางการพัฒนาบทบาท ภารกิจ โครงสร้างศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา มุ่งสู่ความเป็นเลิศ

จากปัญหาและความเหมาะสมในการปรับปรุงบทบาท ภารกิจ โครงสร้างของศูนย์ฝึก บรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา เพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศ พบว่า ปัญหาด้านโครงสร้าง บทบาท ภารกิจของ ศฝภ.นทพ. มีผลกระทบต่อพัฒนาองค์กรให้มุ่งสู่ความเป็นเลิศตามนโยบาย ผบ.ทสส. และจากปัญหาดังกล่าว ผลจากการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักพบว่า แนวทางการ พัฒนาบทบาท ภารกิจ โครงสร้าง ศฝภ.นทพ. ให้เกิดการพัฒนามุ่งสู่ความเป็นเลิศมีปัจจัยที่สำคัญ ในการขับเคลื่อน 5 ประการ คือ การพัฒนาบทบาทของผู้นำองค์กรการพัฒนาศูนย์ฝึกพัฒนา

แนวทางการบูรณาการทำงานแนวทางในการพัฒนางานด้านการสนับสนุน และแนวทางการพัฒนาเอกสารตำรา และคู่มือการปฏิบัติงานให้มีมาตรฐานโดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การพัฒนาบทบาทของผู้นำองค์กรพบว่า บทบาทของผู้นำมีส่วนสำคัญยิ่งต่อการบริหารจัดการองค์กรให้บรรลุผลความเป็นเลิศ เนื่องจากผู้นำต้องมีบทบาทในการชี้แนะ(Path Finding) บทบาทในการสร้างความสอดคล้องไปในแนวทางเดียวกัน (Aligning) บทบาทในการบริหารจัดการ การตัดสินใจ (Empowering) และบทบาทในการเป็นแบบอย่างที่ดี (Modeling) สะท้อนได้จากประโยคคำพูดของผู้ให้ข้อมูลหลักดังนี้

เจ้าหน้าที่ กรมกิจการพลเรือนทหาร กล่าวว่า “...บทบาทของผู้นำมีส่วนสำคัญมากกับการพัฒนาบุคลากรในองค์กร และการบริหารจัดการองค์กรให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง...โดยเริ่มตั้งการกำหนดวิสัยทัศน์ การบริหารจัดการ...” (สัมภาษณ์, 11 เม.ย.62)

เจ้าหน้าที่หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กล่าวว่า “...ผู้นำมีส่วนสำคัญมาก ต้องมีวิสัยทัศน์กว้าง และรอบรู้...การวางระบบเพื่อการบริหารจัดการ การตัดสินใจ.. ที่สำคัญต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับคนในองค์กร เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนองค์กร...” (สัมภาษณ์, 11 เม.ย.62)

ผู้อำนวยการ กองการจัด สำนักนโยบายและแผน กรมยุทธการทหาร กล่าวว่า “...ผู้นำองค์กร ต้องรู้ภารกิจ รู้บทบาทของตนเองในแต่ละระดับ การพัฒนาความพร้อมของหน่วยทั้งในด้านกำลังพลสิ่งอำนวยความสะดวก แนวทางการปฏิบัติต่างๆ ต้องเปิดกว้าง มีวิสัยทัศน์จนถึงบูรณาการ การกระจายอำนาจในการปฏิบัติ มีการบริหารจัดการ รอบรู้ในมิติต่างๆ เสริมสร้างควรมีผู้วิสัยทัศน์ในแผนงานโครงสร้างต่างๆ ...” (สัมภาษณ์, 11 เม.ย.62)

ผู้อำนวยการ ศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กล่าวว่า “...คนที่มามีบทบาทในการปฏิบัติงานของทหารในด้านการบรรเทาสาธารณภัย ยังเป็นเรื่องใหม่ โดยเฉพาะเรื่อง “ระบบบัญชาการเหตุการณ์” ที่เป็นสากล แต่สำหรับทหารของเรา คงต้องปรับตัว และเรียนรู้วิธีการปฏิบัติงานด้านการบรรเทาสาธารณภัยอีกมาก...ที่สำคัญผู้นำ มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากรทุกชั้นตอน...” (สัมภาษณ์, 11 เม.ย.62)

2. การพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากร พบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักให้ความเห็นโดยสรุปได้ว่า การมุ่งสู่ความเป็นเลิศ ต้องอาศัยบุคลากรในองค์กรที่มีศักยภาพ เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเองสามารถวิเคราะห์งานและปัญหาต่างๆ ได้เป็นอย่างดี มีความสามารถในการจัดการงานให้บรรลุความสำเร็จได้ทั้งตนเองและทีม และสุดท้ายคือ ความสามารถในการประสานงานในทุกฝ่ายให้เกิดการทำงานแบบบูรณาการ สะท้อนได้จากประโยคคำพูดของผู้ให้ข้อมูลหลักดังนี้

เจ้าหน้าที่ กรมกิจการพลเรือนทหาร กล่าวว่า “...การพัฒนาความสามารถขององค์กรให้มุ่งสู่ความเป็นเลิศได้ ต้องขึ้นอยู่กับคนในองค์กร ต้องมีความรัก พร้อมทั้งจะสร้างสรรค์ผลงานตัวเองออกมาให้เต็มศักยภาพ ซึ่งไม่ใช่เรื่องง่าย สิ่งแรกที่ทัศนคติ มองเป้าหมายร่วมกัน ...” (สัมภาษณ์, 11 เม.ย.62)

เจ้าหน้าที่หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กล่าวว่า “...คงต้องเริ่มจากการพัฒนาคน ให้มีความเข้าใจถึงภาพการบูรณาการการทำงานร่วมกันกับหลายๆ ส่วน ซึ่งการจะพัฒนาให้เกิดความเข้าใจภาพนี้ได้ ผู้ที่มาทำหน้าที่ต้องสามารถวิเคราะห์งานและปัญหาต่างๆ ออก และสามารถแก้ไขปัญหานั้นได้ตามศักยภาพที่ตนเองมี พร้อมทั้งจะพัฒนา สามารถทำงานร่วมกันกับทุกระดับ มีจิตวิญญาณของความเสียสละ อุทิศตน...” (สัมภาษณ์, 11 เม.ย.62)

ผู้อำนวยการ กองการจัด สำนักนโยบายและแผน กรมยุทธการทหาร กล่าวว่า “...การบูรณาการ เกี่ยวข้องกับการทำงานในด้านของการบรรเทาสาธารณภัย คนที่จะทำหน้าที่เป็นฝ่ายวิชาการ และผู้ปฏิบัติต้องเรียนรู้ และเข้าใจภาพจริง เคยปฏิบัติจริง และสามารถทำงานเป็นทีมได้ โดยหัวหน้าทีมต้องมองภาพแบบองค์รวมออก ว่าหากเกิดเหตุแบบนี้จะต้องทำอะไร 1 2 3 วิเคราะห์ที่เป็นบริหารจัดการได้ตามขอบเขตของตัวเอง และประสานส่วนที่เกี่ยวข้องได้ในเวลาจำกัด...” (สัมภาษณ์, 11 เม.ย.62)

ผู้อำนวยการ ศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กล่าวว่า “...ทหารของเรา คงต้องปรับตัว และพัฒนาเรียนรู้วิธีการปฏิบัติงานด้านการบรรเทาสาธารณภัย อีกมาก....ทั้งในด้านการบูรณาการ การทำงานเป็นทีม ซึ่งแนวทางการพัฒนา คือ การผลักดัน ส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ในระดับครู และสายวิทยาการได้เข้ารับการศึกษาดูงาน และฝึกร่วมกับหน่วยต่างๆ...จนเกิดความชำนาญ และสามารถเข้าใจ ปฏิบัติได้...” (สัมภาษณ์, 11 เม.ย.62)

3. การพัฒนาแนวทางการบูรณาการการทำงานพบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักให้ความเห็น โดยสรุปได้ว่าการพัฒนาแนวทางการบูรณาการการทำงาน พบว่า การทำงานของ ศฝภ.นทพ. เพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศ และเป็นที่ยอมรับของสากลที่สอดคล้องกับภารกิจและวิสัยทัศน์ของหน่วยแล้ว หน่วยควรต้องพัฒนาระบบทำงานแบบบูรณาการ โดยเริ่มตั้งแต่การกำหนดวัตถุประสงค์เป็นเป้าหมายหลักร่วมกัน มีโครงสร้างการทำงานจะเป็นการทำงานแบบเครือข่ายหลายชั้นเชื่อมโยงกันอยู่ เรียกว่า Network Group ซึ่งต้องคำนึงถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในแต่ละระดับที่แตกต่างกัน รวมถึงการปฏิบัติงานในระดับของตนเองด้วย ดังนั้นตามผังการจัดโครงสร้างของ ศฝภ.นทพ. ที่ปรากฏในบทที่ 3 จะมี 1 กองบังคับการ 6 แผนก ซึ่งกองบังคับการจะทำหน้าที่เสมือนส่วนควบคุม บังคับบัญชาให้ทั้ง 6 แผนก ทำงานร่วมกันเป็นเครือข่ายสนับสนุนซึ่งกันและกัน และในแต่ละแผนกก็สามารถทำงานเป็นเครือข่ายร่วมกับหน่วยงานภายนอก ศฝภ.นทพ. ได้อีก เพื่อให้ภารกิจที่รับผิดชอบบรรลุเป้าหมายหลักขององค์กร หากผู้ปฏิบัติงานมีความเข้าใจในหลักของการบูรณาการร่วมกันแล้ว จะยิ่งสร้างความสำเร็จให้เกิดขึ้นกับองค์กรในระดับเล็กไปหาใหญ่ได้อย่างมีอาชีพ สะท้อนได้จากประโยคคำพูดของผู้ให้ข้อมูลหลักต่อไปนี้

เจ้าหน้าที่ กรมกิจการพลเรือนทหาร กล่าวว่า “...การพัฒนาโครงสร้างไม่ใช่ปัญหา คือ การพัฒนาบุคลากรให้มีความเข้าใจภารกิจ และบทบาทหน้าที่ของตนเอง โดยเฉพาะหน้าที่ ด้านการบรรเทาสาธารณภัย ซึ่งมีหลายมิติมากมาย ทั้งการทำงานร่วมกับคนในองค์กรเดียวกันและทำงานร่วมกันส่วนอื่นๆ การจะให้เขายอมรับ นั่นคือ สิ่งที่เราต้องพัฒนาคนของเราให้เป็นมืออาชีพ และสามารถบูรณาการการทำงานร่วมกันกับองค์กรภายนอกได้ด้วย การบูรณาการเป็นเรื่องสำคัญนะ คนมักยังไม่ค่อยเข้าใจ โดยเฉพาะงานด้านการบรรเทาสาธารณภัย...” (สัมภาษณ์, 11 เม.ย.62)

เจ้าหน้าที่หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กล่าวว่า “...คงต้องเริ่มจากการพัฒนาคน ให้มีความเข้าใจถึงภาพการบูรณาการการทำงานร่วมกันกับหลายๆ ส่วน ซึ่งการจะพัฒนาให้เกิดความเข้าใจภาพนี้ได้คนในหน่วยต้องอาศัยการฝึกพร้อมกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ จะเข้าใจภาพการทำงานได้จริง เห็นของจริง รวมทั้งนำทริคจากกรณีต่างๆมาวิเคราะห์ ศึกษาอยู่เสมอ อย่างกรณีบรรเทาภัยพิบัติหิมะป่าโมเดล เป็นกรณีศึกษาการทำงานเชิงบูรณาการ ได้ดี...” (สัมภาษณ์, 11 เม.ย.62)

ผู้อำนวยการ กองการจัด สำนักนโยบายและแผน กรมยุทธการทหาร กล่าวว่า “...การบูรณาการเกี่ยวข้องกับการทำงานในด้านของการบรรเทาสาธารณภัย คนที่จะทำหน้าที่ เป็นฝ่ายวิชาการ และผู้ปฏิบัติต้องเรียนรู้ และเข้าใจภาพจริง เคยปฏิบัติจริง และสามารถทำงาน เป็นทีมได้ โดยหัวหน้าทีมต้องมองภาพแบบองค์รวมออก ว่าหากเกิดเหตุแบบนี้จะต้องทำอะไร 1 2 3 วิเคราะห์เป็น บริหารจัดการได้ตามขอบเขตของตัวเอง และประสานส่วนที่เกี่ยวข้องได้ในเวลา จำกัด ...” (สัมภาษณ์, 11 เม.ย.62)

ผู้อำนวยการ ศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กล่าวว่า “...ทหารของเรา คงต้องปรับตัว และพัฒนาเรียนรู้วิธีการปฏิบัติงานด้านการบรรเทาสาธารณภัย อีกมาก...ทั้งในด้านการบูรณาการ การทำงานเป็นทีม ซึ่งแนวทางการพัฒนา คือ การผลักดัน ส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ในระดับครู และสายวิทยาการได้เข้ารับการศึกษาดูงาน และฝึกพร้อมกับหน่วย ต่างๆ...จนเกิดความชำนาญ และสามารถเข้าใจ ปฏิบัติได้...” (สัมภาษณ์, 11 เม.ย.62)

4. แนวทางในการพัฒนางานด้านการสนับสนุนพบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักมีความเห็นตรงกันว่า แนวทางในการพัฒนางานด้านการสนับสนุน พบว่า ศฝภ.นทพ. ควรได้รับการส่งเสริมให้มีขีดความสามารถในการสนับสนุนด้านทรัพยากร (คน เครื่องมือ เทคโนโลยี และข้อมูลต่างๆ) และองค์ความรู้ต่างๆ รวมทั้งสถานที่ที่ใช้ในการฝึกที่เหมาะสมกับสถานการณ์ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ให้กับหน่วยในกองบัญชาการกองทัพไทย เหล่าทัพ และองค์กรต่างๆ ได้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของหน่วยที่กำหนดไว้ และเป็นไปตามความคาดหวังของผู้บังคับบัญชาที่กำหนดความเป็นเลิศในระดับภูมิภาค และอาเซียน ดังนั้นจึงเป็นสิ่งจำเป็น ที่ต้องได้รับการพัฒนาและส่งเสริมสะท้อนได้จากประโยคคำพูดของผู้ให้ข้อมูลหลักดังนี้

ผู้อำนวยการ กองปฏิบัติการทางทหารที่ไม่ใช่สงคราม กองบัญชาการกองทัพไทย กล่าวว่า “...ขีดความสามารถของคนยังต้องพัฒนาให้ทันกับขีดความสามารถของเครื่องมือที่มีอยู่ รวมทั้งพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ๆ ให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง จะส่งผลต่อประสิทธิภาพที่เกิดการยอมรับ และนำพาองค์กรสู่ความเป็นเลิศภายใต้โครงสร้างในปัจจุบัน รวมทั้งส่งผลต่อความเชื่อมั่นของผู้บังคับบัญชา ระดับสูงในการเป็นหน่วยสนับสนุนหลักในการปฏิบัติการด้านการจัดการฝึก และการบรรเทาสาธารณภัยในระดับภูมิภาค...” (สัมภาษณ์, 11 เม.ย.62)

ผู้อำนวยการ กองการจัด สำนักนโยบายและแผน กรมยุทธการทหาร กล่าวว่า “...ศูนย์ฝึกมีหน้าที่เป็นฝ่ายวิทยากร การจัดการการฝึก เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับกำลังพล ในหน่วยใน นทพ. และต้องสามารถปฏิบัติการได้ด้วย ต้องเป็นคลังข้อมูลผู้ผ่านการฝึกอบรม ด้านการบรรเทาสาธารณภัย และเป็นคลังข้อมูลด้านเครื่องมือด้านการบรรเทาสาธารณภัยสนับสนุน ให้หน่วยต่างๆ ในพื้นที่ด้วย...” (สัมภาษณ์, 11 เม.ย.62)

เจ้าหน้าที่ หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กล่าวว่า “...ด้านพื้นฐานความรู้ประสบการณ์ และการเชื่อมโยงกับองค์กรเอกชนต่างๆ ภายในประเทศ เช่น มูลนิธิ หรือ อปพร. ก็จะเป็นการบูรณาการ องค์ความรู้ต่างๆ ร่วมกัน เนื่องจากพื้นฐานความรู้ และประสบการณ์ในการช่วยเหลือบรรเทา สาธารณภัยขององค์กรเอกชนต่างๆ มักจะมีความแตกต่างกันมาก ดังนั้นบทบาทของผู้จัดการฝึก ด้านการบรรเทาสาธารณภัยต้องมีความเข้าใจ และสามารถทำหน้าที่ในการไกล่เกลี่ยเพื่อให้การทำงานนั้น เกิดประสิทธิภาพสูงสุดโดยการจัดการประชุมร่วม เพื่อบูรณาการการทำงานร่วมกันได้ ซึ่งที่ผ่านมา เป็นเรื่องของแนวทางการปฏิบัติที่อาจจะต้องปรับให้สอดคล้องกันเสียก่อน เพื่อให้มีข้อมูลในทิศทาง เดียวกัน และทำงานร่วมกันได้...” (สัมภาษณ์, 11 พ.ค.62)

ผู้อำนวยการ ศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กล่าวว่า “... หากมองในส่วนของการสนับสนุน ต้องสามารถให้การสนับสนุนได้ทั้งพื้นที่การฝึกในทุกระดับ ตั้งแต่ขนาดเล็ก จนถึงถึงการฝึกขนาดใหญ่ รวมทั้งเครื่องมือที่ต้องมีพร้อมสำหรับการฝึก และการสนับสนุนการปฏิบัติงานให้กับเจ้าหน้าที่ และผู้รับการฝึก...” (สัมภาษณ์, 4 พ.ค.62)

5. แนวทางการพัฒนาเอกสาร ตำรา และคู่มือการปฏิบัติงานให้มีมาตรฐานพบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักมีความเห็นตรงกันว่า ต้องมีการส่งเสริม ผลักดันในเรื่องการพัฒนาเอกสารตำรา และคู่มือการปฏิบัติงานด้านการบรรเทาสาธารณภัยเป็นสิ่งจำเป็นและต้องทำเร่งด่วน เพื่อให้ มีมาตรฐานเดียวกัน และเป็นที่ยอมรับอย่างเป็นทางการ สละสลวยได้จากประโยคคำพูดของผู้ให้ข้อมูล หลักดังนี้

ผู้อำนวยการ ศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กล่าวว่า “... ต้องมีการผลักดันให้มีการจัดทำหลักนิยม ระเบียบการปฏิบัติงานประจำ คู่มือการปฏิบัติงาน ของเจ้าหน้าที่ที่เป็นมาตรฐานสากล คู่มือการปฏิบัติงานด้านการบรรเทาสาธารณภัย (SOP)...ซึ่งถ้าเรา มี SOP...การจัดการฝึก หรือการปฏิบัติงานก็จะเห็นเป้าหมายร่วมได้ชัดเจน...” (สัมภาษณ์, 4 พ.ค.62)

หัวหน้าส่วนการบรรเทาภัยพิบัติกรมกิจการพลเรือนทหาร กล่าวว่า “...ปัจจุบัน ได้มีการเขียนคู่มือของเหล่าทัพขึ้นมา แต่ก็ยังเป็น SOP ที่กำหนดหลักการไว้กว้าง ๆ ไม่ได้ลงลึก ในด้านการฝึกเท่าที่ควรไม่สามารถดำเนินการให้สมบูรณ์เพื่อให้เหมาะสมกับการเตรียมการในการ เคลื่อนย้ายกำลังเพื่อไปสนับสนุนภารกิจด้านการบรรเทาสาธารณภัย...” (สัมภาษณ์, 4 พ.ค.62)

ผู้อำนวยการ กองการจัด สำนักนโยบายและแผน กรมยุทธการทหาร กล่าวว่า
 “...หน้าที่ในการช่วยเหลือรวมถึงการฝึกเพื่อการบรรเทาสาธารณภัย บทบาทหน้าที่ตามกฎหมาย คือ
 ฝ่ายสนับสนุนในฐานะผู้ที่มีความพร้อมด้านเครื่องมือ กำลังพล...ดังนั้นกำลังพลของหน่วยต้องควร
 ได้มีโอกาสในการศึกษาดูงาน เพื่อนำประสบการณ์มาพัฒนาเอกสาร ตำรา หรือคู่มือการปฏิบัติงาน...”
 (สัมภาษณ์, 11 พ.ค.61)

สรุป

1. ผลการวิเคราะห์บทบาท ภารกิจ โครงสร้าง ของศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย
 ในปัจจุบันพบว่า บทบาท ภารกิจ และโครงสร้างของ ศฝภ.นทพ. คือ มีหน้าที่ในการจัดทำหลักสูตร
 การดำเนินการศึกษา และฝึกอบรมให้แก่บุคคลภายในกองทัพไทย ส่วนราชการอื่น และประชาชน
 ให้มีความรู้การค้นหาและช่วยชีวิต รวมถึงการช่วยเหลือบรรเทาสาธารณภัยที่มีมาตรฐานและ
 เป็นที่ยอมรับในระดับสากล อีกทั้งต้องพัฒนาบุคลากร ให้มีองค์ความรู้ ทักษะ เทคนิคการเป็นครู
 พร้อมทั้งจะถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการบรรเทาสาธารณภัยที่เกิดขึ้นในโลกได้ รวมทั้งต้องสามารถร่วม
 การฝึกฝน และพัฒนาองค์ความรู้ต่างๆ จากหน่วยอื่นทั้งในระดับชาติและระดับอาเซียนซึ่งคือ
 เป้าหมายที่ศฝภ.นทพ. จะต้องปฏิบัติภายใต้โครงสร้างที่มีอยู่ โดยมีรายละเอียดที่สามารถอธิบาย
 ได้ดังนี้

1.1 บทบาทของศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา
 (ศฝภ.นทพ.) ในปัจจุบัน คือ ความรับผิดชอบตามตำแหน่งหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในด้านของการเป็น
 แหล่งศึกษาเรียนรู้ ฝึกอบรมเพื่อให้ความรู้ ส่งเสริม และการสนับสนุนการปฏิบัติการด้านการค้นหา
 และช่วยชีวิต รวมถึงการช่วยเหลือบรรเทาสาธารณภัย ให้แก่กำลังพลภายในกองทัพไทย ส่วนราชการ
 และประชาชนได้อย่างมีมาตรฐาน สอดคล้องกับแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ
 และสามารถตอบสนองต่อภารกิจที่ได้รับมอบหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพตามโครงสร้างการจัด

1.2 ภารกิจของศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา(ศฝภ.นทพ.)
 ในปัจจุบัน คือ งานหรือหน้าที่ที่สำคัญในการปฏิบัติการด้านการจัดการฝึกอบรมการเป็นวิทยากร
 ครูฝึก การจัดทำหลักสูตร ดำเนินการจัดการศึกษาและฝึกอบรมความรู้ด้านการค้นหาและช่วยชีวิต
 รวมถึงการช่วยเหลือบรรเทาสาธารณภัย ให้แก่กำลังพลภายในกองทัพไทยส่วนราชการและประชาชน
 ได้อย่างมีมาตรฐาน มีความทันสมัยและรู้เท่าทันสถานการณ์สาธารณภัยที่จะเกิดขึ้น
 ในรูปแบบต่างๆ

1.3 ด้านโครงสร้าง พบว่า ปัจจุบันโครงสร้างของ ศฝภ.นทพ. เป็นหน่วยขึ้นตรงต่อหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา มี ผู้อำนวยการ ศฝภ.นทพ. ระดับ พันเอก มีสถานที่ตั้งอยู่ ณ อำเภอพนมสารคามจังหวัดฉะเชิงเทรา ภายใต้การบริหารองค์กรตามวิสัยทัศน์ และพันธกิจ ดังนี้

1.3.1 วิสัยทัศน์ “ศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย เป็นหน่วยงานหลักของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กองบัญชาการกองทัพไทย ในด้านการจัดการฝึก อบรม และผลิตครูในการปฏิบัติการด้านการบรรเทาสาธารณภัย ตลอดจนการวิจัยพัฒนา หลักสูตร การฝึก การปฏิบัติงานโดยมุ่งเน้นถึงความเป็นมาตรฐานสากล เป็นที่ยอมรับ เชื่อมั่น และศรัทธา ทั้งในกองทัพไทย และภาคส่วนต่างๆ จนถึงระดับภูมิภาคอาเซียน

1.3.2 พันธกิจ มี 2 ประการคือ การจัดทำหลักสูตร และการพัฒนาบุคลากร ดังนี้

1.3.2.1 ด้านการจัดหลักสูตร ดำเนินการจัดการศึกษาและฝึกอบรมความรู้ด้านการค้นหาและช่วยชีวิต รวมถึงการช่วยเหลือบรรเทาสาธารณภัย ให้แก่กำลังพลภายในกองทัพไทย ส่วนราชการและประชาชนได้อย่างมีมาตรฐาน มีความทันสมัยต่อสถานการณ์สาธารณภัย เป็นที่ยอมรับในระดับสากล มีความสอดคล้องสนับสนุนแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ และสามารถตอบสนองต่อภารกิจที่ได้รับมอบหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3.2.2 ด้านการพัฒนาบุคลากร ดำเนินการส่งเสริมการพัฒนาองค์ความรู้ ทักษะ เทคนิคของการเป็นครูด้านการค้นหาและช่วยชีวิต รวมถึงการช่วยเหลือบรรเทาสาธารณภัยแก่กำลังพลของหน่วย ให้สามารถถ่ายทอดความรู้ที่มีความทันสมัย สอดคล้องกับระดับความรุนแรงภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในโลก อันเกิดจากปัจจัยสภาพแวดล้อมต่างๆ ด้วยการรับการฝึกอบรมจากหน่วยงานองค์กรที่มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับสากล รวมถึงพัฒนาฝึกฝน ค้นคว้าจากประสบการณ์ของหน่วยที่ได้รับการเข้าร่วมฝึกซ้อมแผนบรรเทาสาธารณภัย ทั้งในกองทัพระดับชาติ และประเทศภูมิภาคอาเซียน

2. ผลการวิเคราะห์การศึกษาปัญหาและความเหมาะสมในการปรับเปลี่ยนบทบาทภารกิจ โครงสร้างศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนาพบว่า ผลจากการเก็บข้อมูลครั้งนี้ ผู้ให้ข้อมูลหลักมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ ความเหมาะสมของบทบาทภารกิจ และโครงสร้าง ศฝภ.นทพ. ไม่มีความจำเป็นต้องปรับเปลี่ยน อาจจะต้องพัฒนาปรับปรุงตามสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเพื่อผลักดันให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและมุ่งสู่ความเป็นเลิศในระดับขีดความสามารถที่มีอยู่ในปัจจุบันดังนี้

2.1 ด้านบทบาท พบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้น คือ การแสดงบทบาทของหน่วยในฐานะเป็นแหล่งศึกษา อบรม และสนับสนุนงานด้านการบรรเทาสาธารณภัยให้กับหน่วยในหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา และหน่วยอื่นๆ ตามที่กำหนดไว้ในวิสัยทัศน์ ยังไม่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพเพียงพอต่อ

ความคาดหวังของผู้บังคับบัญชา รวมทั้งต้องพัฒนาบุคลากร หลักสูตร เอกสารตำรา และสถานที่ให้สอดคล้องกับโครงสร้าง และภารกิจที่ถูกกำหนดไว้

2.2 ด้านภารกิจพบว่า ภารกิจที่ถูกกำหนดไว้มีความเหมาะสม แต่ปัญหาที่ผ่านมา การมอบหมายหน้าที่ในการปฏิบัติงานด้านการบรรเทาสาธารณภัย หรือการถ่ายทอดองค์ความรู้ หรือการเป็นผู้จัดการฝึกด้านการบรรเทาสาธารณภัยที่มีมาตรฐานจนก้าวสู่ความเป็นเลิศ และเป็นที่ยอมรับของผู้บังคับบัญชาในระดับสูง อาจจะต้องมีการพัฒนา

2.3 ด้านโครงสร้าง พบว่า โครงสร้างที่มีอยู่มีความเหมาะสม แต่ปัญหาที่พบ เกี่ยวข้องกับนโยบายในเชิงการบริหารของผู้นำหน่วย การบูรณาการ การสนับสนุน และนำกฎหมาย หรือเอกสาร ตำราต่างๆ เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ นโยบาย ควบคุมบังคับบัญชากำลังพลในหน่วยให้ สามารถปฏิบัติงานด้านการบรรเทาสาธารณภัยให้ตอบสนองภารกิจด้านการบรรเทาสาธารณภัย ทั้ง ในการเป็นสายวิชาการด้านการบรรเทาสาธารณภัย การเป็นแหล่งรวบรวมตำรา บุคลากรที่ทำหน้าที่ ครูฝึก และเครื่องมือต่างๆ ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการฝึกให้ได้มาตรฐาน เหมาะสม สอดคล้องกับสถานการณ์ของภัยพิบัติ

3. ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาบทบาท ภารกิจ โครงสร้างศูนย์ฝึกบรรเทา สาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา มุ่งสู่ความเป็นเลิศพบว่า แนวทางการพัฒนาบทบาท ภารกิจ โครงสร้าง ศฝภ.นทพ. ให้เกิดการพัฒนามุ่งสู่ความเป็นเลิศ มีปัจจัยที่สำคัญในการขับเคลื่อน 5 ประการ คือ การพัฒนาบทบาทของผู้นำองค์กร การพัฒนาบุคลากร การพัฒนาแนวทางการบูรณาการ ทำงาน แนวทางในการพัฒนางานด้านการสนับสนุน และแนวทางการพัฒนาเอกสารตำราและคู่มือ การปฏิบัติงานให้มีมาตรฐาน โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 การพัฒนาบทบาทของผู้นำองค์กร พบว่า บทบาทของผู้นำมีส่วนสำคัญยิ่งต่อ การบริหารจัดการองค์กรให้บรรลุผลความเป็นเลิศ เนื่องจากผู้นำต้องมีบทบาทในการชี้แนะ (Path Finding) บทบาทในการสร้างความสอดคล้องไปในแนวทางเดียวกัน (Aligning) บทบาทในการบริหารจัดการ การตัดสินใจ (Empowering) และบทบาทในการเป็นแบบอย่างที่ดี (Modeling)

3.2 การพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากร พบว่า การมุ่งสู่ความเป็นเลิศ จำเป็นต้องอาศัยบุคลากรในองค์กรที่มีศักยภาพ เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง สามารถวิเคราะห์งาน และปัญหาต่างๆ ได้เป็นอย่างดี มีความสามารถในการจัดการงานให้บรรลุความสำเร็จได้ทั้งตนเองและ ทีม และสุดท้ายคือ ความสามารถในการประสานงานในทุกฝ่าย ให้เกิดการดำเนินงานแบบบูรณาการ

3.3 การพัฒนาแนวทางการบูรณาการการทำงาน พบว่า การทำงานของ ศฝภ.นทพ. เพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศ และเป็นที่ยอมรับของสากลที่สอดคล้องกับภารกิจและวิสัยทัศน์ของหน่วยแล้ว หน่วยควรต้องพัฒนาระบบทำงานแบบบูรณาการ โดยเริ่มตั้งแต่การกำหนดวัตถุประสงค์เป็นเป้าหมาย หลักร่วมกัน มีโครงสร้างการทำงานจะเป็นการทำงานแบบเครือข่ายหลายชั้นเชื่อมโยงกันอยู่ เรียกว่า

Network group ซึ่งต้องคำนึงถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในแต่ละระดับที่แตกต่างกัน รวมถึงการปฏิบัติงานในระดับของตนเองด้วย

3.4 แนวทางในการพัฒนางานด้านการสนับสนุน พบว่า ศฝภ.นทพ. ควรได้รับการส่งเสริมให้มีขีดความสามารถในการสนับสนุนด้านทรัพยากร (คน เครื่องมือ เทคโนโลยี และข้อมูลต่างๆ) และองค์ความรู้ต่างๆ รวมทั้งสถานที่ที่ใช้ในการฝึกที่เหมาะสมกับสถานการณ์ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ให้กับหน่วยในกองบัญชาการกองทัพไทย เหล่าทัพ และองค์กรต่างๆ ได้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของหน่วยที่กำหนดไว้ และเป็นไปตามความคาดหวังของผู้บังคับบัญชาที่กำหนดความเป็นเลิศในระดับภูมิภาค และอาเซียน ดังนั้นจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องได้รับการพัฒนาและส่งเสริม

3.5 แนวทางการพัฒนาเอกสาร ตำรา และคู่มือการปฏิบัติงานให้มีมาตรฐาน พบว่าต้องมีการส่งเสริม ผลักดันในเรื่องการพัฒนาเอกสารตำรา และคู่มือการปฏิบัติงานด้านการบรรเทาสาธารณภัยเป็นสิ่งจำเป็นและต้องทำเร่งด่วน เพื่อให้มีมาตรฐานเดียวกัน และเป็นที่ยอมรับอย่างเป็นทางการ

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาโครงสร้างศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัยหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา เพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศ บทนี้เป็นการสรุปผลการวิจัย ที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ของการวิจัย 3 ประการ คือ 1. เพื่อศึกษาบทบาท ภารกิจ โครงสร้าง ศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัยหน่วยบัญชาการทหารพัฒนาในปัจจุบัน 2. เพื่อศึกษาปัญหาและความเหมาะสมในการปรับเปลี่ยนบทบาท ภารกิจ โครงสร้างศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา และ 3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาบทบาท ภารกิจ โครงสร้าง ศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัยหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา มุ่งสู่ความเป็นเลิศ สำหรับบทนี้ได้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. สรุป
2. ข้อเสนอแนะ

สรุป

ผลจากการศึกษาสามารถสรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ บทบาท ภารกิจ โครงสร้าง ของศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัยในปัจจุบัน พบว่า บทบาท ภารกิจ และโครงสร้างของ ศฝภ.นทพ. คือ มีหน้าที่ในการจัดทำหลักสูตร การดำเนินการศึกษา และฝึกอบรมให้แก่บุคคลภายในกองทัพไทย ส่วนราชการอื่น และประชาชน ให้มีความรู้การค้นหาและช่วยชีวิต รวมถึงการช่วยเหลือบรรเทาสาธารณภัยที่มีมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับ ในระดับสากล อีกทั้งต้องพัฒนาบุคลากร ให้มีองค์ความรู้ ทักษะ เทคนิคการเป็นครู พร้อมทั้งถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการบรรเทาสาธารณภัยที่เกิดขึ้นในโลกได้ รวมทั้งต้องสามารถร่วมการฝึกฝน และพัฒนาองค์ความรู้ต่างๆ จากหน่วยอื่นทั้งในระดับชาติและระดับอาเซียน ซึ่งคือเป้าหมายที่ ศฝภ.นทพ. จะต้องปฏิบัติภายใต้โครงสร้างที่มีอยู่ โดยมีรายละเอียดที่สามารถอธิบายได้ดังนี้

1.1 บทบาทของศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา (ศฝภ.นทพ.) ในปัจจุบัน คือ ความรับผิดชอบตามตำแหน่งหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในด้านการเป็นแหล่งศึกษา เรียนรู้ ฝึกอบรมเพื่อให้ความรู้ ส่งเสริม และการสนับสนุนการปฏิบัติการฝึกในการค้นหาและช่วยชีวิต รวมถึงการช่วยเหลือบรรเทาสาธารณภัย ให้แก่กำลังพลภายในกองทัพไทยส่วนราชการและประชาชน

ได้อย่างมีมาตรฐาน สอดคล้องกับแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ และสามารถตอบสนองต่อภารกิจที่ได้รับมอบหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพตามโครงสร้างการจัด

1.2 ภารกิจของศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา (ศฝภ.นทพ.) ในปัจจุบัน คือ งานหรือหน้าที่ที่สำคัญในการปฏิบัติการด้านการจัดการฝึกอบรม การเป็นวิทยากร ครูฝึกการจัดการหลักสูตร ดำเนินการจัดการศึกษาและฝึกอบรมความรู้ด้านการค้นหาและช่วยชีวิต รวมถึงการช่วยเหลือบรรเทาสาธารณภัย ให้แก่กำลังพลภายในกองทัพไทย ส่วนราชการและประชาชนได้อย่างมีมาตรฐาน มีความทันสมัยและรู้เท่าทันสถานการณ์สาธารณภัยที่จะเกิดขึ้นในรูปแบบต่างๆ

1.3 ด้านโครงสร้าง พบว่า ปัจจุบันโครงสร้างของ ศฝภ.นทพ. เป็นหน่วยขึ้นตรงต่อ หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา มีผู้อำนวยการ ศฝภ.นทพ. ระดับ พันเอก มีสถานที่ตั้งอยู่ ณ อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา ภายใต้การบริหารองค์กรตามวิสัยทัศน์ และพันธกิจ ดังนี้

1.3.1 วิสัยทัศน์ “ศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย เป็นหน่วยงานหลักของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กองบัญชาการกองทัพไทย ในด้านการจัดการฝึก อบรม และผลิตครู ในการปฏิบัติการ ด้านการบรรเทาสาธารณภัย ตลอดจนการวิจัยพัฒนา หลักสูตรการฝึก การปฏิบัติงาน โดยมุ่งเน้นถึงความเป็นมาตรฐานสากล เป็นที่ยอมรับ เชื่อมั่น และศรัทธา ทั้งในกองทัพไทย และภาคส่วนต่างๆ จนถึงระดับภูมิภาคอาเซียน

1.3.2 พันธกิจ มี 2 ประการคือ การจัดทำหลักสูตร และการพัฒนาบุคลากร ดังนี้

1.3.2.1 ด้านการจัดหลักสูตร ดำเนินการจัดการศึกษาและฝึกอบรม ความรู้ด้านการค้นหาและช่วยชีวิต รวมถึงการช่วยเหลือบรรเทาสาธารณภัย ให้แก่กำลังพลภายในกองทัพไทย ส่วนราชการและประชาชนได้อย่างมีมาตรฐาน มีความทันสมัยต่อสถานการณ์สาธารณภัย เป็นที่ยอมรับในระดับสากล มีความสอดคล้องสนับสนุนแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ และสามารถตอบสนองต่อภารกิจที่ได้รับมอบหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3.2.2 ด้านการพัฒนาบุคลากร ดำเนินการส่งเสริมการพัฒนาองค์ความรู้ ทักษะ เทคนิคของการเป็นครูด้านการค้นหาและช่วยชีวิต รวมถึงการช่วยเหลือบรรเทาสาธารณภัยแก่กำลังพลของหน่วย ให้สามารถถ่ายทอดความรู้ที่มีความทันสมัย สอดคล้องกับระดับความรุนแรงภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในโลก อันเกิดจากปัจจัยสภาพแวดล้อมต่างๆ ด้วยการรับการฝึกอบรมจากหน่วยงาน องค์กร ที่มีมาตรฐาน เป็นที่ยอมรับในระดับสากล รวมถึงพัฒนาฝึกฝน ค้นคว้า จากประสบการณ์ของหน่วยที่ได้รับการเข้าร่วมฝึกซ้อมแผนบรรเทาสาธารณภัย ทั้งในกองทัพระดับชาติ และประเทศภูมิภาคอาเซียน

2. ผลการวิเคราะห์การศึกษาปัญหาและความเหมาะสมในการปรับเปลี่ยนบทบาทภารกิจ โครงสร้างศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา พบว่า ผลจากการเก็บข้อมูลครั้งนี้ ผู้ให้ข้อมูลหลักมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ ความเหมาะสมของบทบาทภารกิจ และโครงสร้าง ศฝภ.นทพ. ไม่มีความจำเป็นต้องปรับเปลี่ยน อาจจะต้องพัฒนาปรับปรุงตามสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเพื่อผลักดันให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและมุ่งสู่ความเป็นเลิศสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ ภารกิจ และโครงสร้างที่มีอยู่ ดังนี้

2.1 ด้านบทบาท พบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้น คือ การแสดงบทบาทของหน่วยในฐานะเป็นแหล่งศึกษา อบรม และสนับสนุนงานด้านการบรรเทาสาธารณภัยให้กับหน่วยในหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา และหน่วยอื่นๆ ตามที่กำหนดไว้ในวิสัยทัศน์ ยังไม่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพเพียงพอต่อความคาดหวังของผู้บังคับบัญชา รวมทั้งต้องพัฒนาบุคลากร หลักสูตร เอกสารตำรา และสถานที่ให้สอดคล้องกับโครงสร้าง และภารกิจที่ถูกกำหนดไว้

2.2 ด้านภารกิจ พบว่า ภารกิจที่ถูกกำหนดไว้มีความเหมาะสม แต่ปัญหาที่ผ่านการมอบหมายหน้าที่ในการปฏิบัติงานด้านการบรรเทาสาธารณภัย หรือการถ่ายทอดองค์ความรู้ หรือการเป็นผู้จัดการฝึกด้านการบรรเทาสาธารณภัยที่มีมาตรฐานจนก้าวสู่ความเป็นเลิศและเป็นที่ยอมรับของผู้บังคับบัญชาในระดับสูง อาจจะต้องมีการพัฒนา

2.3 ด้านโครงสร้าง พบว่า โครงสร้างที่มีอยู่มีความเหมาะสม แต่ปัญหาที่พบเกี่ยวข้องกับนโยบายในเชิงการบริหารของผู้นำหน่วย การบูรณาการ การสนับสนุน และนำกฎหมายหรือเอกสาร ตำราต่างๆ เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ นโยบาย ควบคุมบังคับบัญชากำลังพลในหน่วยให้สามารถปฏิบัติงานด้านการบรรเทาสาธารณภัยให้ตอบสนองภารกิจด้านการบรรเทาสาธารณภัยทั้งในการเป็นสายวิทยาการด้านการบรรเทาสาธารณภัย การเป็นแหล่งรวบรวมตำรา บุคลากรที่ทำหน้าที่ครูฝึก และเครื่องมือต่างๆ ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการฝึกให้ได้มาตรฐานเหมาะสม สอดคล้องกับสถานการณ์ของภัยพิบัติ

3. ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาบทบาท ภารกิจ โครงสร้างศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา มุ่งสู่ความเป็นเลิศ พบว่า แนวทางการพัฒนาบทบาทภารกิจ โครงสร้าง ศฝภ.นทพ. ให้เกิดการพัฒนามุ่งสู่ความเป็นเลิศ มีปัจจัยที่สำคัญในการขับเคลื่อน 5 ประการ คือ การพัฒนาบทบาทของผู้นำองค์กร การพัฒนาบุคลากร การพัฒนาแนวทางการบูรณาการทำงาน แนวทางในการพัฒนางานด้านการสนับสนุน และแนวทางการพัฒนาเอกสารตำรา และคู่มือการปฏิบัติงานให้มีมาตรฐาน โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 การพัฒนาบทบาทของผู้นำองค์กร พบว่า บทบาทของผู้นำมีส่วนสำคัญยิ่งต่อการบริหารจัดการองค์กรให้บรรลุผลความเป็นเลิศ เนื่องจากผู้นำต้องมีบทบาทในการชี้นำ

(Path Finding) บทบาทในการสร้างความสอดคล้องไปในแนวทางเดียวกัน (Aligning) บทบาทในการบริหารจัดการ การตัดสินใจ (Empowering) และบทบาทในการเป็นแบบอย่างที่ดี (Modeling)

3.2 การพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากร พบว่า ศฝภ.นทพ. จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้บุคลากรในองค์กรที่มีศักยภาพ เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง สามารถวิเคราะห์งานและปัญหาต่างๆ ได้เป็นอย่างดี มีความสามารถในการจัดการงานให้บรรลุความสำเร็จได้ทั้งตนเองและทีม และสุดท้ายคือ ความสามารถในการประสานงานในทุกฝ่าย ให้เกิดการทำงานแบบบูรณาการ

3.3 การพัฒนาแนวทางการบูรณาการการทำงาน พบว่า การทำงานของ ศฝภ.นทพ. เพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศ และเป็นที่ยอมรับของสากลที่สอดคล้องกับภารกิจและวิสัยทัศน์ของหน่วยแล้ว หน่วยควรต้องพัฒนาระบบทำงานแบบบูรณาการ โดยเริ่มตั้งแต่การกำหนดวัตถุประสงค์เป็นเป้าหมายหลักร่วมกัน มีโครงสร้างการทำงานจะเป็นการทำงานแบบเครือข่ายหลายชั้นเชื่อมโยงกันอยู่ เรียกว่า Network Group ซึ่งต้องคำนึงถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในแต่ละระดับที่แตกต่างกัน รวมถึงการปฏิบัติงานในระดับของตนเองด้วย

3.4 แนวทางในการพัฒนางานด้านการสนับสนุน พบว่า กระบวนการในสนับสนุนด้านทรัพยากร (คน เครื่องมือ เทคโนโลยี และข้อมูลต่างๆ) และองค์ความรู้ต่างๆ เป็นสิ่งจำเป็น ปัจจุบันเครื่องมือ และเทคโนโลยีที่หน่วยมีอยู่มีความทันสมัย หากได้รับการพัฒนาส่งเสริมให้หน่วยมีขีดความสามารถเป็นผู้สนับสนุนทั้งด้านบุคลากร เครื่องมือ เทคโนโลยี และคลังข้อมูลต่างๆ รวมถึงสถานที่ที่ใช้ในการฝึกด้านการบรรเทาสาธารณภัยให้แก่หน่วยภายในกองทัพไทย และองค์กรต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ จะกลายเป็นประโยชน์และสอดคล้องต่อการสร้างบทบาทในการเป็นหน่วยฝึกศึกษา และสนับสนุนภารกิจด้านการบรรเทาสาธารณภัยที่มีมาตรฐานในระดับประเทศ และอาเซียนต่อไปในอนาคต

3.5 แนวทางการพัฒนาเอกสาร ตำรา และคู่มือการปฏิบัติงานให้มีมาตรฐาน พบว่า ต้องมีการส่งเสริม ผลักดันในเรื่องการพัฒนาเอกสารตำรา และคู่มือการปฏิบัติงานด้านการบรรเทาสาธารณภัยอย่างเร่งด่วน เพื่อให้มีมาตรฐานเดียวกัน และเป็นที่ยอมรับอย่างเป็นทางการ

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง “แนวทางการพัฒนาโครงสร้างศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา เพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศ” ผู้วิจัย มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ด้านโครงสร้าง ควรมีการพัฒนา ปรับปรุงวิสัยทัศน์ให้เหมาะสมกับโครงสร้างและภารกิจของหน่วย พร้อมกับเลือกสรรผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ องค์ความรู้ที่ทันสมัย มีภาวะผู้นำเป็นที่ยอมรับ และเหมาะสมสอดคล้องกับความคาดหวังของกองทัพไทย

1.2 ด้านการแสดงผลงาน ควรส่งเสริมและพัฒนา ศฝภ.นทพ.ให้มีความพร้อมในฐานะเป็นแหล่งเรียนรู้ ศึกษา อบรม จัดการฝึก และสนับสนุนการฝึกให้มีความทันสมัย และสอดคล้องกับสถานการณ์ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เพื่อให้เหมาะสมกับโครงสร้าง และภารกิจที่กำหนด

1.3 ด้านทรัพยากร ควรส่งเสริมให้ ศฝภ.นทพ. มีการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรทุกระดับให้มีความพร้อมทั้งองค์ความรู้ตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย รวมทั้งเครื่องมือ ตำรา คู่มือ การปฏิบัติงานด้านการบรรเทาสาธารณภัย หลักนิยม เพื่อการปฏิบัติงานที่มีมาตรฐานสากล รวมทั้งควรมีการประเมินความเหมาะสมของบุคลากร เครื่องมือ สถานที่และเอกสารตำราต่างๆ ให้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับการฝึก และสถานการณ์ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

1.4 ด้านการสนับสนุน ควรส่งเสริม และพัฒนาสถานที่ที่เหมาะสมกับภารกิจ และโครงสร้างในการเป็นหน่วยศึกษา อบรม และสนับสนุนการฝึกด้านการบรรเทาสาธารณภัย ให้กับหน่วยในพื้นที่ องค์กรเอกชน และเหมาะสมกับขนาดของการฝึกระดับบุคคล จนถึง การฝึกขนาดใหญ่ (การฝึกพร้อม/ผสม)

1.5 ด้านการบูรณาการ ควรส่งเสริม และพัฒนาขีดความสามารถของ ศฝภ.นทพ. ให้เป็นแหล่งข้อมูลด้านเครื่องมือ และเครือข่ายในการประสานงาน เพื่อการสนับสนุนในการปฏิบัติงานด้านการบรรเทาสาธารณภัยได้อย่างเป็นระบบ และมีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการพัฒนาต่อยอดจากการวิจัยครั้งนี้ด้วยการศึกษาวิจัยการพัฒนางานด้านการบรรเทาสาธารณภัยที่มีมาตรฐาน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการศึกษา และการนำไปใช้

2.2 ควรมีการประเมินผลการโครงสร้าง ภารกิจ และบทบาทของ ศฝภ.นทพ. ว่ามีความเหมาะสม และสามารถพัฒนาไปสู่ความเป็นเลิศ สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของหน่วย และความคาดหวังของผู้บังคับบัญชาระดับสูงหรือไม่อย่างไร

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

นฤกมล จันทร์จิราวุฒิกุล. การบริหารจัดการอุทกภัยของประเทศไทย : บทสรุปและประเด็นเพื่อพิจารณา. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย กรุงเทพฯ : ม.ป.ท, 2555.

ยุทธการทหาร, กรม. กองบัญชาการกองทัพไทย. นโยบาย ผบ.ทสส./ผบ.ศบท. กรุงเทพมหานคร : อรุณการพิมพ์, 2560.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, 2546.

สภาความมั่นคงแห่งชาติ, สำนักงาน. ยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมแห่งชาติ (พ.ศ.2557-2561). กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี, 2556.

สภาความมั่นคงแห่งชาติ, สำนักงาน. ยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมแห่งชาติ (พ.ศ.2560-2564). กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี, 2559.

วารสารและหนังสือพิมพ์

เบญจวรรณ ทิมสุวรรณ และ รัชณี สรรเสริญ. “การบูรณาการ : กระบวนทัศน์ในการประกันคุณภาพการศึกษา”, วารสารทางวิชาการการพยาบาลและการศึกษา. ปีที่ 5 (ฉบับที่ 2), พฤษภาคม – สิงหาคม 2555.

พระมหาวีศิต ธีรวังโส. “การพัฒนาองค์กรอัจฉริยะตามหลักคำสอนในปหาราทสูตร” วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร. ปีที่ 6 (ฉบับที่ 2) เมษายน – มิถุนายน. 2561.

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์. สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. “การบริหารจัดการเชิงบูรณาการของประชาคมอาเซียนในบริบทของการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและการบรรเทาภัยพิบัติ (HADR)”. จุลสารศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์. ปีที่ 6 (ฉบับที่ 1). 2557 หน้า 98-101, 106-107.

สมาน อัสวภูมิ. “ความเป็นเลิศและการจัดการความเป็นเลิศ”, วารสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. ปีที่ 16 (ฉบับที่ 1). มกราคม – เมษายน 2559. หน้า 1 – 7.

วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย เอกสารวิจัย

กานต์ชนก หันหาบุญ, นาวาอากาศเอก. “แนวทางการบูรณาการฝึกพร้อม/ผสม ด้านการบรรเทา ภัยพิบัติของ บก.ทท”. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล. วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2560.

ณัฐพงศ์ เกตุสมบุญ, นาวาเอก. “ยุทธศาสตร์การบูรณาการการทูตฝ่ายทหารของกองทัพไทยในการ สนับสนุนการเป็นประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน”. เอกสารวิจัย, วิทยาลัย เสนาธิการทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, 2555

บุญทิพย์ ลิขิตพงษ์วิทย์. “ปัจจัยความเป็นเลิศในการบริหารวิทยาลัยพยาบาล สังกัด กระทรวงสาธารณสุข”. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยศิลปากร. 2560.

เอกสารไม่ตีพิมพ์

กรมยุทธการทหาร. “วิเคราะห์แนวทางการฝึกพร้อมด้าน HADR กับต่างประเทศ”. 2560.

กรมยุทธการทหาร. “สรุปผลการประชุม กท.อาเซียน – อเมริกา”. 2560.

กองการจัด สำนักนโยบายและแผน กรมยุทธการทหาร. โครงสร้างการจัดศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย. มปป.

กองการฝึก สำนักวางแผนการฝึกพร้อมและผสม. “คู่มือการฝึก HADR”. 2559.

กองบรรเทาสาธารณภัย, สำนักกิจการพลเรือน. “แผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม”. 2558.

คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ, สำนักงาน. กรมป้องกันและบรรเทา สาธารณภัยแห่งชาติ. “แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.2558”. 2558.

ปลัดกระทรวงกลาโหม, สำนัก. “แนวทางการปฏิบัติต่อความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและการบรรเทา สาธารณภัยกลาโหม (แผนการบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม 2558)”. 2558.

พิริยะ การะเจตีย์. “มุมมองของกองทัพต่อการจัดการมหายุทธภัย 2554”. เอกสารรายงานสรุป การประชุมปฏิบัติการความมั่นคง 1/55, 2555.

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์. “แนวทางการพัฒนาศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพไทย”. เอกสาร ศึกษาเฉพาะกรณี. พิมพ์ครั้งที่ 1, กรุงเทพฯ : สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, 2560.

ส่วนกฎหมาย สำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ. “พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550”. 2550.

หัสยา ไทยานนท์. “กองทัพกับการบรรเทาสาธารณภัย”. เอกสารศึกษาเฉพาะกรณีประจำปี 2555. ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, 2555.

ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, สำนักงาน. “บทบาทผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง”. (ออนไลน์).
เข้าถึงได้จาก : https://www2.opdc.go.th/special.php?spc_id=4&content_id=2220.2561.

ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, กรม. กระทรวงมหาดไทย. “น้ำท่วมเกาหลีเหนือรุนแรง เผยสังเว
ชีวิตแล้ว 38 คน”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://122.155.1.143/th/cdetail-6781-disaster-news-,142-1>. 18 มกราคม 2559.

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์. “กองทัพกับการบรรเทาสาธารณภัย”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :
http://www.sscthailand.org/index.php?option=com_docman&task=doc_download&gid=88&Itemid=521, 2557.

wiki pedia. “การจัดการสมัยใหม่”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://th.wikibooks.org/wiki>. 2014.

ภาษาต่างประเทศ

Peters, Thomas J. and Waterman, Robert, H. Jr. In Search of Excellence : Lessons from American Best Run Companies. New York : Warner Book, 1982.

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	พันเอก โดมศักดิ์ คำใสแสง
วัน เดือน ปีเกิด	1 เมษายน 2507
ประวัติการศึกษา	วิทยาศาสตร์บัณฑิต โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า รุ่นที่ 35 โรงเรียนเสนาธิการทหารบก ชุดที่ 75 รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช รุ่นที่ 4 วิทยาลัยการทัพบก ชุดที่ 57
ประวัติการทำงานโดยย่อ	ผู้บังคับกองพันทหารม้าที่ 15 หัวหน้ากองกำลังพล ศูนย์การทหารม้า ฝ่ายเสนาธิการ เสนาธิการทหาร รองผู้อำนวยการกองควบคุมการฝึก สำนักงานวางแผนการฝึกร่วมและผสม กรมยุทธการทหาร ผู้อำนวยการกองสนับสนุน สำนักงานวางแผนการฝึกร่วมและผสม กรมยุทธการทหาร ผู้อำนวยการกองการฝึกร่วมและผสม สำนักงานวางแผนการฝึกร่วมและผสม กรมยุทธการทหาร
ตำแหน่งปัจจุบัน	รองผู้อำนวยการสำนักงานวางแผนการฝึกร่วมและผสม กรมยุทธการทหาร

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา การทหาร

เรื่อง แนวทางการพัฒนาโครงสร้างศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการ
ทหารพัฒนา มุ่งสู่ความเป็นเลิศ

ผู้วิจัย พันเอก โดมศักดิ์ คำใสแสง **หลักสูตร** วปอ. รุ่นที่ 61

ตำแหน่ง รองผู้อำนวยการสำนักวางแผนการฝึกพร้อมและผสม กรมยุทธการทหาร

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันกองทัพไทยถือเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการภัยพิบัติและบรรเทาสาธารณภัย ทั้งในระดับชาติและภูมิภาค ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากแนวคิดเชิงยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศของกระทรวงกลาโหม ได้กำหนดให้หน่วยทหารมีขีดความสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการรักษาผลประโยชน์ของชาติ รักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ พัฒนาประเทศ ช่วยเหลือประชาชน และสนับสนุนรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาที่สำคัญในรูปแบบต่างๆ ในกรอบการปฏิบัติการทางทหารนอกเหนือจากสงคราม และพร้อมที่จะเผชิญกับภัยคุกคามทุกรูปแบบ ภายใต้หลักการจัดหน่วยในโครงสร้างกำลังในเรื่องหลักการแบ่งแยกงานที่ไม่มีความซ้ำซ้อน มีการกำหนดหน้าที่ในการควบคุมสั่งการให้กำลังพลในหน่วยปฏิบัติงานตามภารกิจให้สำเร็จ รวมไปถึงหลักการประสานงานในการกำหนดความสัมพันธ์ของหน่วยรองที่จะต้องปฏิบัติงานร่วมกันอย่างชัดเจน เพื่อป้องกันความขัดแย้งอันนำไปสู่กระบวนการจัดหน่วย เพื่อปฏิบัติการกิจ พันธกิจ และหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตาม แม้กองทัพไทยจะมีความชัดเจนในด้านของการจัดโครงสร้างของหน่วยและแบ่งมอบหน้าที่ในการปฏิบัติการกิจได้อย่างชัดเจนดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น แต่ปัญหาการจัดการภัยพิบัติของประเทศไทยเป็นการดำเนินการในลักษณะตั้งรับ และจากการศึกษารายละเอียดในเอกสารบทสรุปเชิงนโยบาย (TRF Policy Brief) ของสำนักงานกองทุนวิจัย (นฤกมล จันทร์จิราวุฒิกุล, 2555 : 1) รวมทั้ง ข้อมูลเอกสารวิจัยของ ทวีดา กมลเวช (ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์, 2555 : 24) ยังพบว่า การจัดการภัยพิบัติทำแบบเฉพาะกิจในภาวะฉุกเฉินและเป็นการแก้ไขปัญหาที่ปลายเหตุ ที่เป็นเช่นนั้นเพราะ การช่วยเหลือมักจะกระทำหลังจากการเกิดภัยพิบัติ รวมถึงการช่วยเหลือฟื้นฟูบูรณะพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบยังเป็นการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าเท่านั้น อีกทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการภัยพิบัติในแต่ละด้าน ไม่ว่าจะเป็นอุทกภัย โคลนถล่ม ฯลฯ ยังขาดประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ และมาตรฐานการปฏิบัติ ตามหลักสากล (Standard Operating Procedures : SOP) หรือมีความรู้เพียงในระดับหน่วยงานของตนเองเท่านั้น

อันส่งผลให้ผู้ประสบภัยได้รับช่วยเหลืออย่างล่าช้า และไม่ทั่วถึงจนเกิดความสูญเสียชีวิต และทรัพย์สินจำนวนมาก

กองทัพไทย มีหลักการกระบวนการจัดการองค์การทางทหารโดยการกำหนดอำนาจหน้าที่ กำหนดผู้มีอำนาจในการควบคุมสั่งการให้กำลังพลในหน่วยปฏิบัติงานตามภารกิจให้สำเร็จ รวมไปถึงหลักการประสานงาน ในการกำหนดความสัมพันธ์ของหน่วยรองที่จะต้องปฏิบัติงานร่วมกันอย่างแนบชิด ไม่ขัดแย้งกัน ซึ่งลักษณะการจัดองค์กรของกองทัพดังกล่าว จึงเป็นข้อได้เปรียบกว่าองค์กรอื่น แต่เนื่องจากภารกิจด้านการจัดการภัยพิบัตินั้น ยังมิได้ถูกกำหนดเป็นหลักปฏิบัติทางทหารของกองทัพไทยอย่างชัดเจน ทำให้การปฏิบัติเป็นไปภายใต้กรอบที่ถูกต้องตามกฎหมาย

หากพิจารณาถึงการปฏิบัติการทางทหารที่เกี่ยวข้องกับภัยพิบัติทางธรรมชาติที่ผ่านมา บทบาทของทหารยังคงเน้นไปที่การให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ประสบภัยในกรณีต่างๆ ในลักษณะของการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าหรือเชิงรับตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ดังนั้นหากกองทัพไทยจะพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติการบรรเทาสาธารณภัยเพื่อแสดงบทบาทตามกฎหมายในฐานะหน่วยงานสนับสนุนที่มีมาตรฐานด้านการป้องกัน ลดผลกระทบ และเตรียมความพร้อมในการรองรับสถานการณ์ที่คาดว่าจะเกิดผลกระทบของภัยพิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถปฏิบัติการต่อสถานการณ์วิกฤตต่างๆ ที่เกิดจากภัยพิบัติในพื้นที่ที่เหตุเกิด เพื่อขจัดหรือลดผลกระทบ และ ความรุนแรงของภัยพิบัติ ด้วยการช่วยชีวิต ป้องกันอันตราย และความสูญเสียต่างๆ โดยระดมทรัพยากรที่มีอยู่เข้าช่วยเหลือผู้ประสบภัยโดยเร็วที่สุด อีกทั้งความช่วยเหลือต่างๆ จะต้องสนองตอบต่อความต้องการของผู้ประสบภัยอย่างแท้จริง

มาตรการดังกล่าวข้างต้น กองทัพไทยในฐานะหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย ในด้านการป้องกันดูแลพื้นที่ที่รับผิดชอบ ด้านการอพยพ ด้านการฟื้นฟู ซึ่งจากการปฏิบัติหลายๆ เหตุการณ์ในการช่วยเหลือบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพไทย ได้มีการจัดตั้งศูนย์บรรเทาสาธารณภัย กองทัพไทย (ศบภ.ทท.) ขึ้น และมีศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา (ศฝภ.นทพ.) เป็นหน่วยที่มีภารกิจหน้าที่ดำเนินการจัดการศึกษาและฝึกอบรมความรู้ด้านการบรรเทาสาธารณภัย การค้นหาและช่วยชีวิต ในการช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นเมื่อเกิดภัยพิบัติต่างๆ ให้กับกำลังพลของกองทัพไทย ส่วนราชการอื่น และประชาชนทั่วไป รวมถึงพัฒนาบุคลากรและผลิตครูด้านการบรรเทาสาธารณภัยที่มีทักษะความชำนาญและได้มาตรฐาน ตลอดจนการวิจัย ปรับปรุง พัฒนาการฝึก และการปฏิบัติงานด้านการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพไทยให้มีความทันสมัย

แม้กองทัพไทย จะมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในด้านการบรรเทาสาธารณภัยขึ้นมารองรับภารกิจในการรักษาผลประโยชน์ของชาติแล้วก็ตาม ซึ่งจากข้อมูลการรายงานสรุปการประชุมปฏิบัติการความมั่นคง 1/55 เรื่อง มุมมองของกองทัพต่อการจัดการมหาอุทกภัย 2554 (พิริยะ การะเจติย์, 2555) ยังพบปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานในหลายๆ ประการ ทั้งด้านการรายงาน

เหตุการณ์ไม่ทันต่อการแก้ไขปัญหา ไม่มีศูนย์บรรเทาภัยพิบัติส่วนหน้า (ศบภ.สน.) และ ศบภ. ในพื้นที่ เพื่อกระจายความรับผิดชอบในลักษณะ “หนึ่งหน่วยงาน หนึ่งพื้นที่” และการจัดทำบัญชียานพาหนะ เครื่องมือ ยุทโธปกรณ์ต่างๆ รวมทั้งการวางแผนการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ อีกทั้งการพัฒนาขีดความสามารถในการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อเชื่อมโยงระบบติดตามสถานการณ์ วิเคราะห์ และเตือนภัยไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นต้น

ด้วยภารกิจของ ศฝภ.นทพ. ดังที่ได้กล่าวมา จึงเป็นเสมือนหน่วยงานที่ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือของผู้บังคับบัญชาในการพัฒนาขีดความสามารถของ ศบภ.ทพ. ให้มีความพร้อม และได้รับการยอมรับทั้งในระดับประเทศ และภูมิภาค ในฐานะองค์กรนำในการอำนวยความสะดวกเพื่อภารกิจด้านการบรรเทาภัยพิบัติ ซึ่งถือเป็นความมั่นคงของชาติอย่างหนึ่ง จากการศึกษาเอกสารวิจัยของ นาวาอากาศเอก กานต์ชนก หันหาบุญ (2560 : บทคัดย่อ) นักศึกษา วปอ. รุ่นที่ 60 เรื่อง แนวทางการบูรณาการฝึกร่วม/ผสมด้านการบรรเทาภัยพิบัติของ บก.ทพ. พบว่า ในการฝึกร่วมของ ศฝภ.นทพ. ยังมีปัญหาทั้งด้านการบริหารเชิงบูรณาการ เชิงหน้าที่ และการใช้ทรัพยากรร่วมกัน ซึ่งปัญหาดังกล่าวมีผลต่อความเป็นสากล และองค์การนำในด้านการบรรเทาสาธารณภัย จึงมีความจำเป็นอย่างมากต่อการพิจารณาทบทวนปรับปรุงโครงสร้างให้มีความเหมาะสมและสามารถปฏิบัติภารกิจต่างๆ ได้อย่างสมบูรณ์ รวดเร็ว ทันต่อสถานการณ์ มีเอกภาพในการบังคับบัญชา สายการบังคับบัญชาที่สั้นเพื่อความคล่องตัว อันนำไปสู่การเตรียมความพร้อมในการรองรับสถานการณ์ที่คาดว่าจะเกิดผลกระทบของภัยพิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถปฏิบัติภารกิจต่อสถานการณ์วิกฤติต่างๆ ที่เกิดจากภัยพิบัติในทันทีที่เกิด เพื่อขจัดหรือลดผลกระทบและความรุนแรงของภัยพิบัติด้วยการช่วยชีวิต ป้องกันอันตราย และความสูญเสียต่างๆ โดยระดมทรัพยากรที่มีอยู่เข้าช่วยเหลือผู้ประสบภัยโดยเร็วที่สุด อีกทั้งความช่วยเหลือต่างๆ จะต้องสนองตอบต่อความต้องการของผู้ประสบภัยอย่างแท้จริง นอกจากนี้ พลเอก พรพิพัฒน์ เบญจรศรี ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ท่านได้มีดำริที่จะพัฒนาปรับปรุงโครงสร้างของหน่วยให้มีความเป็นเลิศ จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาว่า บทบาท ภารกิจ โครงสร้างในปัจจุบันศูนย์ฝึกบรรเทาภัยพิบัติ หน่วยบัญชาการทหารพัฒนาเป็นอย่างไร มีปัญหาอะไรบ้าง และความเหมาะสมในการปรับปรุงบทบาท ภารกิจ และโครงสร้าง ควรเป็นอย่างไร ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่า การวิจัยครั้งนี้มีความสำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่งต่อการเสนอแนวคิดที่เหมาะสมต่อการพัฒนาหน่วยงานหรือองค์กรให้ทันต่อยุคสมัย และบทบาทภารกิจที่ปรับเปลี่ยนไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาท ภารกิจ โครงสร้าง ศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ในปัจจุบัน

2. เพื่อศึกษาปัญหาและความเหมาะสมในการปรับเปลี่ยนบทบาท ภารกิจ โครงสร้าง ศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาบทบาท ภารกิจ โครงสร้าง ศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา มุ่งสู่ความเป็นเลิศ

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการวิจัยออกเป็น 3 ส่วน คือ ขอบเขตเนื้อหา ขอบเขตแหล่งข้อมูล (พื้นที่และผู้ให้ข้อมูลหลัก) ขอบเขตระยะเวลาในการศึกษา

1. ขอบเขตเนื้อหา

ศึกษาเฉพาะเรื่องการพัฒนาโครงสร้างศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา เพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศ ที่ได้จากการศึกษาหนังสือ ตำรา วารสาร บทความ วิทยานิพนธ์ เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ รายงานผลการวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปรับโครงสร้าง ศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ได้แก่ บทบาท ภารกิจ และโครงสร้าง

2. ขอบเขตแหล่งข้อมูล

โดยผู้วิจัยแบ่งแหล่งข้อมูลออกเป็น 2 ประเภท คือ พื้นที่ศึกษา และผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งแหล่งข้อมูลพื้นที่ ผู้วิจัยศึกษาเฉพาะในบริบทและโครงสร้างของกองทัพไทย สำหรับแหล่งผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ประกอบด้วย ผู้อำนวยการ ศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ผู้อำนวยการกองการจัด สำนักนโยบายและแผน กรมยุทธการทหาร ผู้อำนวยการกองปฏิบัติการทางทหารที่ไม่ใช่สงคราม สำนักปฏิบัติการ กรมยุทธการทหาร ผู้บังคับบัญชา ที่รับผิดชอบเกี่ยวกับศูนย์บรรเทาภัยพิบัติ กองบัญชาการกองทัพไทย ผู้อำนวยการกองบรรเทาสาธารณภัย สำนักงานปฏิบัติการกิจการพลเรือน กรมกิจการพลเรือนทหาร และเจ้าหน้าที่ฝ่ายอำนวยการในศูนย์บรรเทาสาธารณภัย กองบัญชาการกองทัพไทย เจ้าหน้าที่กองยุทธการหน่วยบัญชาการทหารพัฒนาและศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา รวมทั้งสิ้น 8 ท่าน

3. ขอบเขตระยะเวลา

ระหว่าง ต.ค.61 – พ.ค.62

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัย การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการศึกษาวเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง (Document Analysis) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 8 ท่าน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ผู้อำนวยการกองการจัด สำนักนโยบายและแผนกรมยุทธการทหาร ผู้อำนวยการกองปฏิบัติการทางทหารที่ไม่ใช่สงคราม สำนักปฏิบัติการกรมยุทธการทหาร ผู้บังคับบัญชาที่รับผิดชอบเกี่ยวกับศูนย์บรรเทาภัยพิบัติ กองบัญชาการกองทัพไทย ผู้อำนวยการ กองบรรเทาสาธารณภัย สำนักปฏิบัติการกิจการพลเรือน กรมกิจการพลเรือนทหาร และเจ้าหน้าที่ฝ่ายอำนวยการในศูนย์บรรเทาสาธารณภัย กองบัญชาการกองทัพไทยและศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์สรุปด้วยการตีความที่เป็นประเด็นการศึกษาตามที่ระบุไว้ในวัตถุประสงค์แล้วใช้การพรรณนาความในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว

ผลการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ผลการวิจัยสามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้ง 3 ข้อ โดยมีรายละเอียด ผลการศึกษาวจัยที่ตอบวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ประการ สรุปได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ บทบาท ภารกิจ โครงสร้าง ของศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย ในปัจจุบัน พบว่า บทบาท ภารกิจ และโครงสร้างของ ศฝภ.นทพ. คือ มีหน้าที่ในการจัดทำหลักสูตร การดำเนินการศึกษา และฝึกอบรมให้แก่บุคคลภายในกองทัพไทย ส่วนราชการอื่น และประชาชน ให้มีความรู้การค้นหาและช่วยชีวิต รวมถึงการช่วยเหลือบรรเทาสาธารณภัยที่มีมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับในระดับสากล อีกทั้งต้องพัฒนาบุคลากร ให้มีองค์ความรู้ ทักษะ เทคนิคการเป็นครูพร้อมที่จะถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการบรรเทาสาธารณภัยที่เกิดขึ้นในโลกได้ รวมทั้งต้องสามารถร่วมการฝึกฝน และพัฒนาองค์ความรู้ต่างๆ จากหน่วยอื่นทั้งในระดับชาติและระดับอาเซียน ซึ่งคือเป้าหมายที่ ศฝภ.นทพ. จะต้องปฏิบัติภายใต้โครงสร้างที่มีอยู่ โดยมีรายละเอียดที่สามารถอธิบายได้ดังนี้

1.1 บทบาทของศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา (ศฝภ.นทพ.) ในปัจจุบัน คือ ความรับผิดชอบตามตำแหน่งหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในด้านของการเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ ฝึกอบรมเพื่อให้ความรู้ ส่งเสริม และการสนับสนุนการปฏิบัติการฝึกในการค้นหาและช่วยชีวิต รวมถึงการช่วยเหลือบรรเทาสาธารณภัย ให้แก่กำลังพลภายในกองทัพไทย ส่วนราชการ และประชาชนได้อย่างมีมาตรฐาน สอดคล้องกับแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ และสามารถตอบสนองต่อภารกิจที่ได้รับมอบหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพตามโครงสร้างการจัด

1.2 ภารกิจของศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา (ศฝภ.นทพ.) ในปัจจุบัน คือ งานหรือหน้าที่ที่สำคัญในการปฏิบัติการด้านการจัดการฝึกอบรมการเป็นวิทยากร ครูฝึก การจัดหลักสูตร ดำเนินการจัดการศึกษาและฝึกอบรมความรู้ด้านการค้นหาและช่วยชีวิต รวมถึง การช่วยเหลือบรรเทาสาธารณภัย ให้แก่กำลังพลภายในกองทัพไทยส่วนราชการและประชาชนได้อย่างมีมาตรฐาน มีความทันสมัยและรู้เท่าทันสถานการณ์สาธารณภัยที่จะเกิดขึ้น ในรูปแบบต่างๆ

1.3 ด้านโครงสร้าง พบว่า ปัจจุบันโครงสร้างของ ศฝภ.นทพ. เป็นหน่วยขึ้นตรงต่อ หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา มี ผู้อำนวยการ ศฝภ.นทพ. ระดับ พันเอก มีสถานที่ตั้งอยู่ ณ อำเภอ พนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา ภายใต้การบริหารองค์กรตามวิสัยทัศน์ และพันธกิจ ดังนี้

1.3.1 วิสัยทัศน์ “ศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย เป็นหน่วยงานหลักของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กองบัญชาการกองทัพไทย ในด้านการจัดการฝึก อบรม และผลิตครู ในการปฏิบัติการด้านการบรรเทาสาธารณภัย ตลอดจนการวิจัยพัฒนา หลักสูตร การฝึก การปฏิบัติงาน โดยมุ่งเน้นถึงความเป็นมาตรฐานสากล เป็นที่ยอมรับ เชื่อมั่น และศรัทธา ทั้งในกองทัพไทย และ ภาคส่วนต่างๆ จนถึงระดับภูมิภาคอาเซียน

1.3.2 พันธกิจ มี 2 ประการคือ การจัดทำหลักสูตร และการพัฒนาบุคลากร ดังนี้

1.3.2.1 ด้านการจัดหลักสูตร ดำเนินการจัดการศึกษาและฝึกอบรม ความรู้ด้านการค้นหาและช่วยชีวิต รวมถึงการช่วยเหลือบรรเทาสาธารณภัย ให้แก่กำลังพลภายใน กองทัพไทย ส่วนราชการและประชาชนได้อย่างมีมาตรฐาน มีความทันสมัยต่อสถานการณ์ สาธารณภัย เป็นที่ยอมรับในระดับสากล มีความสอดคล้องสนับสนุนแผนป้องกันและบรรเทา สาธารณภัยแห่งชาติ และสามารถตอบสนองต่อภารกิจที่ได้รับมอบหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3.2.2 ด้านการพัฒนาบุคลากร ดำเนินการส่งเสริมการพัฒนาองค์ ความรู้ ทักษะ เทคนิคของการเป็นครูด้านการค้นหาและช่วยชีวิต รวมถึงการช่วยเหลือบรรเทา สาธารณภัยแก่กำลังพลของหน่วย ให้สามารถถ่ายทอดความรู้ที่มีความทันสมัย สอดคล้องกับระดับ ความรุนแรงภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในโลก อันเกิดจากปัจจัยสภาพแวดล้อมต่างๆ ด้วยการรับการฝึกอบรม จากหน่วยงานองค์กรที่มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับสากล รวมถึงพัฒนาฝึกฝน ค้นคว้า จากประสบการณ์ของหน่วยที่ได้รับการเข้าร่วมฝึกซ้อมแผนบรรเทาสาธารณภัย ทั้งในกองทัพ ระดับชาติ และประเทศภูมิภาคอาเซียน

2. ผลการวิเคราะห์การศึกษาปัญหาและความเหมาะสมในการปรับเปลี่ยนบทบาท ภารกิจ โครงสร้างศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา พบว่า ผลจากการเก็บ ข้อมูลครั้งนี้ ผู้ให้ข้อมูลหลักมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ ความเหมาะสมของบทบาท

ภารกิจ และโครงสร้าง ศฝภ.นทพ. ไม่มีความจำเป็นต้องปรับเปลี่ยน อาจจะต้องพัฒนาปรับปรุงตามสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเพื่อผลักดันให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและมุ่งสู่ความเป็นเลิศในระดับขีดความสามารถที่มีอยู่ในปัจจุบันดังนี้

2.1 ด้านบทบาท พบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้น คือ การแสดงบทบาทของหน่วยในฐานะเป็นแหล่งศึกษา อบรม และสนับสนุนงานด้านการบรรเทาสาธารณภัยให้กับหน่วยในหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา และหน่วยอื่นๆ ตามที่กำหนดไว้ในวิสัยทัศน์ ยังไม่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพเพียงพอต่อความคาดหวังของผู้บังคับบัญชา รวมทั้งต้องพัฒนาบุคลากร หลักสูตร เอกสารตำรา และสถานที่ให้สอดคล้องกับโครงสร้าง และภารกิจที่ถูกกำหนดไว้

2.2 ด้านภารกิจ พบว่า ภารกิจที่ถูกกำหนดไว้มีความเหมาะสม แต่ปัญหาที่ผ่านมา การมอบหมายหน้าที่ในการปฏิบัติงานด้านการบรรเทาสาธารณภัย หรือการถ่ายทอดองค์ความรู้ หรือการเป็นผู้จัดการฝึกด้านการบรรเทาสาธารณภัยที่มีมาตรฐานจนก้าวสู่ความเป็นเลิศ และเป็นหัวใจของผู้บังคับบัญชาระดับสูง อาจจะต้องมีการพัฒนา

2.3 ด้านโครงสร้าง พบว่า โครงสร้างที่มีอยู่มีความเหมาะสม แต่ปัญหาที่พบเกี่ยวข้องกับนโยบายในเชิงการบริหารของผู้นำหน่วย การบูรณาการ การสนับสนุน และนำกฎหมายหรือเอกสาร ตำราต่างๆ เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ นโยบาย ควบคุมบังคับบัญชากำลังพลในหน่วยให้สามารถปฏิบัติงานด้านการบรรเทาสาธารณภัยให้ตอบสนองภารกิจด้านการบรรเทาสาธารณภัยทั้งในการเป็นสายวิทยากรด้านการบรรเทาสาธารณภัย การเป็นแหล่งรวบรวมตำรา บุคลากรที่ทำหน้าที่ครูฝึก และเครื่องมือต่างๆ ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการฝึกให้ได้มาตรฐานเหมาะสม สอดคล้องกับสถานการณ์ของภัยพิบัติ

3. ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาบทบาท ภารกิจ โครงสร้างศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา มุ่งสู่ความเป็นเลิศ พบว่า แนวทางการพัฒนาบทบาท ภารกิจ โครงสร้าง ศฝภ.นทพ. ให้เกิดการพัฒนามุ่งสู่ความเป็นเลิศ มีปัจจัยที่สำคัญในการขับเคลื่อน 5 ประการ คือ การพัฒนาบทบาทของผู้บังคับการ การพัฒนาบุคลากร การพัฒนาแนวทางการบูรณาการงาน แนวทางในการพัฒนางานด้านการสนับสนุน และแนวทางการพัฒนาเอกสารตำรา และคู่มือการปฏิบัติงานให้มีมาตรฐาน โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 การพัฒนาบทบาทของผู้บังคับการ พบว่า บทบาทของผู้นำมีส่วนสำคัญยิ่งต่อการบริหารจัดการองค์กรให้บรรลุผลความเป็นเลิศ เนื่องจากผู้นำต้องมีบทบาทในการชี้แนะ (Path Finding) บทบาทในการสร้างความสอดคล้องไปในแนวทางเดียวกัน (Aligning) บทบาทในการบริหารจัดการ การตัดสินใจ (Empowering) และบทบาทในการเป็นแบบอย่างที่ดี (Modeling)

3.2 การพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากร พบว่า การมุ่งสู่ความเป็นเลิศจำเป็นต้องอาศัยบุคลากรในองค์กรที่มีศักยภาพ เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง สามารถวิเคราะห์งาน

และปัญหาต่างๆ ได้เป็นอย่างดี มีความสามารถในการจัดการงานให้บรรลุความสำเร็จได้ทั้งตนเอง และทีม และสุดท้ายคือ ความสามารถในการประสานงานในทุกฝ่าย ให้เกิดการดำเนินงานแบบบูรณาการ

3.3 การพัฒนาแนวทางการบูรณาการการทำงาน พบว่า การทำงานของ ศฝภ.นทพ. เพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศ และเป็นที่ยอมรับของสากลที่สอดคล้องกับภารกิจและวิสัยทัศน์ของหน่วยแล้ว หน่วยควรต้องพัฒนาระบบทำงานแบบบูรณาการ โดยเริ่มตั้งแต่การกำหนดวัตถุประสงค์เป็นเป้าหมายหลักร่วมกัน มีโครงสร้างการทำงานจะเป็นการทำงานแบบเครือข่ายหลายชั้นเชื่อมโยงกันอยู่ เรียกว่า Network group ซึ่งต้องคำนึงถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในแต่ละระดับที่แตกต่างกัน รวมถึงการปฏิบัติงานในระดับของตนเองด้วย

3.4 แนวทางในการพัฒนางานด้านการสนับสนุน พบว่า ศฝภ.นทพ. ควรได้รับการส่งเสริมให้มีขีดความสามารถในการสนับสนุนด้านทรัพยากร (คน เครื่องมือ เทคโนโลยี และข้อมูลต่างๆ) และองค์ความรู้ต่างๆ รวมทั้งสถานที่ที่ใช้ในการฝึกที่เหมาะสมกับสถานการณ์ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ให้กับหน่วยในกองบัญชาการกองทัพไทย เหล่าทัพ และองค์กรต่างๆ ได้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของหน่วยที่กำหนดไว้ และเป็นไปตามความคาดหวังของผู้บังคับบัญชาที่กำหนดความเป็นเลิศในระดับภูมิภาค และอาเซียน ดังนั้นจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องได้รับการพัฒนาและส่งเสริม

3.5 แนวทางการพัฒนาเอกสาร ตำรา และคู่มือการปฏิบัติงานให้มีมาตรฐาน พบว่า ต้องมีการส่งเสริม ผลักดันในเรื่องการพัฒนาเอกสารตำรา และคู่มือการปฏิบัติงานด้านการบรรเทาสาธารณภัยเป็นสิ่งจำเป็นและต้องทำเร่งด่วน เพื่อให้มีมาตรฐานเดียวกัน และเป็นที่ยอมรับอย่างเป็นทางการ

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง “แนวทางการพัฒนาโครงสร้างศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา เพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศ” ผู้วิจัย มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ด้านโครงสร้าง ควรมีการพัฒนา ปรับปรุงวิสัยทัศน์ให้เหมาะสมกับโครงสร้าง และภารกิจของหน่วย พร้อมกับเลือกสรรผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ องค์ความรู้ที่ทันสมัย มีภาวะผู้นำเป็นที่ยอมรับ และเหมาะสมสอดคล้องกับความคาดหวังของกองทัพไทย

1.2 ด้านการเสดงบทบาท ควรส่งเสริมและพัฒนา ศฝภ.นทพ.ให้มีความพร้อมในฐานะเป็นแหล่งเรียนรู้ ศึกษา อบรม จัดการฝึก และสนับสนุนการฝึกให้มีความทันสมัย และสอดคล้องกับสถานการณ์ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เพื่อให้เหมาะสมกับโครงสร้าง และภารกิจที่กำหนด

1.3 ด้านทรัพยากร ควรส่งเสริมให้ ศฝภ.นทพ. มีการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรทุกระดับให้มีความพร้อมทั้งองค์ความรู้ตามหน้าที่ที่รับผิดชอบ รวมทั้งเครื่องมือ ตำรา คู่มือ

การปฏิบัติงานด้านการบรรเทาสาธารณภัย หลักนิยม เพื่อการปฏิบัติงานที่มีมาตรฐานสากล รวมทั้งควรมีการประเมินความเหมาะสมของบุคลากร เครื่องมือ สถานที่และเอกสารตำราต่างๆ ให้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับการฝึก และสถานการณ์ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

1.4 ด้านการสนับสนุน ควรส่งเสริม และพัฒนาสถานที่ที่เหมาะสมกับภารกิจ และโครงสร้างในการเป็นหน่วยศึกษา อบรม และสนับสนุนการฝึกด้านการบรรเทาสาธารณภัย ให้กับหน่วยในพื้นที่ องค์กรเอกชน และเหมาะสมกับขนาดของการฝึกระดับบุคคล จนไปถึง การฝึกขนาดใหญ่ (การฝึกพร้อม/ผสม)

1.5 ด้านการบูรณาการ ควรส่งเสริม และพัฒนาขีดความสามารถของ ศฝภ.นทพ. ให้เป็นแหล่งข้อมูลด้านเครื่องมือ และเครือข่ายในการประสานงาน เพื่อการสนับสนุนในการ ปฏิบัติงานด้านการบรรเทาสาธารณภัยได้อย่างเป็นระบบ และมีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการพัฒนาต่อยอดจากการวิจัยครั้งนี้ด้วยการศึกษาวิจัยการพัฒนางาน ด้านการบรรเทาสาธารณภัยที่มีมาตรฐาน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการศึกษา และการนำไปใช้

2.2 ควรมีการประเมินผลการโครงสร้าง ภารกิจ และบทบาทของ ศฝภ.นทพ. ว่ามีความเหมาะสม และสามารถพัฒนาไปสู่ความเป็นเลิศ สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของหน่วย และ ความคาดหวังของผู้บังคับบัญชาระดับสูงหรือไม่อย่างไร